

**NUORTEN MAATALOUSYRITTÄJIEN TYÖHYVINVOINTI
HÄMEEN ALUEELLA**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Mustialan kampus, Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Lahdensivun kampus, Sosiaalialan koulutusohjelma

Kevätlukukausi, 2017

Sofia Haapala

Sosiaalialan koulutusohjelma & Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
HAMK Lahdensivu & HAMK Mustiala

Tekijä	Sofia Haapala	Vuosi 2017
Työn nimi	Nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvointi Hämeen alueella	
Työn ohjaaja	Eero Jaakkola (maaseutuelinkeinot) & Outi Välimaa (sosiaaliala)	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin taso Hämeen alueella. Työn toimeksiantajana oli Maataloustuottajain keskusliitto (MTK Häme ry), ja tutkimus tehtiin Webropol-kyselynä vuonna 2016. Tutkimuksessa käsiteltiin maatalousyrittäjien ja maatalouden kanssa tekemisissä olevien vastaajien arvioita hyvinvoinnista ja sen kuormittavista ja merkityksellisistä tekijöistä. Huomio kiinnitettiin myös läheisten ihmisten ja maatalousalan organisaatioiden tuen määrään. Teoriaosuudessa käytiin läpi ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia, työhyvinvointia, kuormittavuustekijöitä, maatalouden historiaa, johtajuutta sekä työterveyshuoltoa ja muita maatalousalan toimijoita.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että kuormittavimmiksi tekijöiksi koetaan Euroopan Unioni ja maatalon taloudellinen tilanne. Työhyvinvoinnin taso on vastanneista paras tulevilla sekä mahdollisesti tulevilla maatalousyrittäjillä ja huonoin nykyisten nuorten maatalousyrittäjien arvion mukaan muilla nuorilla maatalousyrittäjillä. Naiset arvioivat monet asiat selvästi kuormittavimmaksi kuin miehet. Tukipalvelulta vastaajat kokivat tarvitsevänsä eniten vertaistukea ja neuvontaa.

Maatalous on monin tavoin kuormittavaa työtä, jossa usein laiminlyödään hyvinvoinnin eri osa-alueita. Työhyvinvointiin on keskityttävä myös kiirei-kaan, jotta työkyky säilyy riittävänä eläkeikään asti. Jotta työhyvinvointia saadaan paremmaksi nuorilla tulevilla maatalousyrittäjillä, on työhyvinvoinnin tason oltava hyvä myös nykyisillä maatalousyrittäjillä.

Avainsanat Maatalousyrittäjäyys, kokonaisvaltainen hyvinvointi, työhyvinvointi

Sivut 108 sivua, joista liitteitä 7 sivua

Degree Programme in Social Services & Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
HAMK Lahdensivu & HAMK Mustiala

Author	Sofia Haapala	Year 2017
Subject	The well-being at work of young agricultural entrepreneurs in Häme region	
Supervisor	Eero Jaakkola (Agricultural and Rural industries) & Outi Välimaa (Social Services)	

ABSTRACT

The aim of this thesis was to examine the level of well-being at work of young agricultural entrepreneurs in Häme region. The commissioner of the thesis was The Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK, Häme ry). The data were collected by a Webropol survey among agricultural entrepreneurs and other people in close contact with agriculture in 2016. The thesis focused on the respondents' estimates of straining and significant factors to well-being and the amount of support they receive from their family and friends and agricultural organizations. The theoretical background of the thesis deals with overall well-being, wellbeing at work, factors of work strain, history of agriculture, leadership, occupational health care and other agricultural organizations.

The results showed that the respondents considered the European Union and the financial situation of their farm the most stressing factors. The level of well-being at work was deemed best among future and potential future agricultural entrepreneurs. The young agricultural entrepreneurs thought other young agricultural entrepreneurs had the poorest level of wellbeing at work. Women found many things clearly more stressing than men. Peer support and counselling were considered the most required support services.

Farm work is stressing in many ways and well-being at work is often neglected. It is very important to focus on well-being at work also during busy seasons so as to maintain a sufficient working ability until retirement. In order to improve the well-being at work of future agricultural entrepreneurs, the level of well-being must be good also among present agricultural entrepreneurs.

Keywords Agricultural entrepreneur, overall well-being, well-being at work

Pages 108 pages including appendices 7 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ MAATALOUDESSA	3
2.1	Maatalouden harjoittamisen synty ja kehitys Suomessa 80-luvulle asti.....	3
2.2	Tilanne muutama vuosi ennen EU-jäsenyyttä	4
2.3	EU-jäsenyydestä nykypäivään	5
2.4	Maatalouden tulevaisuus.....	7
3	IHMISEN HYVINVOINTI	9
3.1	Kokonaisvaltainen hyvinvointi	9
3.2	Henkinen hyvinvointi	11
3.3	Fyysinen hyvinvointi.....	12
3.4	Ravitsemus	13
3.5	Lepo ja palautuminen.....	14
3.6	Työssä onnistuminen	15
4	TYÖHYVINVOINTI AIKAISEMPIEN TUTKIMUSTEN VALOSSA.....	16
4.1	Yleistä työhyvinvoinnista.....	16
4.2	Aikaisempaa tutkimusta työhyvinvoinnista	17
4.3	Aikaisempaa tutkimusta maatalousyrittäjien työhyvinvoinnista.....	19
5	MAATALOUSYRITTÄJYYS JA TYÖN KUORMITTAVUUS	20
5.1	Sukupolvenvaihdos yleisin tapa ryhtyä maatalousyrittäjäksi	21
5.2	Maatilayritys Suomessa	22
5.3	Työn kuormittavuus	24
5.4	Sosiaaliset kuormittavuustekijät	25
5.5	Fyysiset kuormittavuustekijät	26
5.6	Henkiset kuormittavuustekijät.....	27
5.7	Taloudelliset kuormittavuustekijät	30
6	MAATALOUSALAN ORGANISAATIOI, TOIMIJAT SEKÄ TYÖTERVEYSHUOLTO TYÖSSÄ JAKSAMISEN TUKENA	32
6.1	Maatalousalan keskeisimmät organisaatiot ja toimijat	32
6.2	Muita keskeisiä toimijoita ja organisaatioita	34
6.3	Työterveyshuolto maataloudessa	35
7	TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	38
7.1	Tutkimuskysymys	38
7.2	Aineiston hankinta ja kuvaus	38
7.3	Analyysimenetelmä ja toteutus	40
7.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	40

8	TUTKIMUKSESSA ILMENNEET TULOKSET	41
8.1	Nykyiset maatalousyrittäjät	41
8.1.1	Tilanpidossa useimmiten mukana omat vanhemmat sekä puoliso	42
8.1.2	Kuormittavat tekijät	44
8.1.3	Työhyvinvoinnin taso.....	47
8.1.4	Hyvinvoinnin kannalta merkitykselliset asiat	48
8.1.5	Työhyvinvoinnille merkittävien asioiden toistuvuus.....	50
8.1.6	Elämän keskeiset osa-alueet tärkeysjärjestyksessä	51
8.1.7	Maatalousalan toimijat ja organisaatiot	52
8.2	Tulevat sekä mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät	54
8.2.1	Tarve tiedon ja kokemuksen lisäämiselle.....	55
8.2.2	Kuormittavat tekijät	57
8.2.3	Työhyvinvoinnin taso.....	58
8.2.4	Lähipiirin ja verkoston merkitys	59
8.2.5	Maatalousalan toimijat ja organisaatiot	61
8.2.6	Työhyvinvoinnin kannalta merkitykselliset tekijät	63
8.2.7	Elämän tärkeiden osa-alueiden tärkeysjärjestykseen laittaminen	64
8.2.8	Maatalousalan toimijoiden tukipalvelu.....	65
8.3	Nykyisten ja tulevien maatalousyrittäjien hyvinvoinnin tason vertailu.....	66
8.4	Vain tilalla asuvien vastauksia	70
8.4.1	Kuormittavat tekijät	70
8.4.2	Työhyvinvoinnin taso.....	73
8.4.3	Maatalousalan toimijoiden tukipalvelu.....	73
8.5	Maitotalouden ja sikatalouden työhyvinvoinnin tason vertailu	74
8.6	Sukupuolten vertailu	76
8.6.1	Tulevat ja mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät.....	78
8.6.2	Nykyiset maatalousyrittäjät	79
8.6.3	Sekä nykyisten että tulevien maatalousyrittäjien yhteiset kysymykset	81
8.7	Muuta merkityksellistä.....	82
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	84
10	KEHITTÄMISEHDOTUKSET	92
	LÄHTEET	97

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tutkimuskyselyn avoimiin vastauksiin kirjoitettiin seuraavasti

Tahtoni pelastaa maailma on kadonnut.

Lause havahdutti minut. Mietin, onko valitsemani aihe minulle kuitenkin liian raskas. Onko mitään enää tehtävissä? Olenko tökkimässä kekkoon, jonka leviämistä meistä kukaan ei tahdo? Lehdet otsikoivat paljon ”maatalouden ahdingosta”. Tämänkään tutkimuksen mukaan maataloudella ja sen parissa toimivilla ihmisillä ei mene kovinkaan hyvin, mutta omasta hyvinvoinnista ollaan kiinnostuneita ja muutosta parempaan odotetaan vuodesta toiseen. Myös työhyvinvoinnista ollaan kiinnostuneita, mutta sen ylläpitämiseksi ei aina koeta olevan riittävästi aikaa tai henkisiä voimavaroja.

Tästä syystä toivon, että tämä opinnäytetyö saisi edes yhden maatalousyrittäjän tai sellaiseksi ryhtyvän pohtimaan omaa hyvinvointiaan. Opinnäytetyön avulla on mahdollisuus myös ymmärtää kaikkien hyvinvoinnin osa-alueiden merkityksen kokonaisvaltaisessa ihmisen hyvinvoinnissa. Opinnäytetyö voi olla yksilölle sekä ennaltaehkäisevä tai korjaava tuotos. Asioiden muuttaminen parempaan kannattaa niin kauan, kun se ei ole todistettua enää mahdollista. Tämä työ on kohdennettu nuorille maatalousyrittäjille, joilla on useita kymmeniä vuosia työtä edessä. Tällöin työkyvyn on oltava sellainen, että työssä säilyy kiinnostus ja motivaatio myös pitkälle tulevaisuuteen. Meille suomalaisille jokainen maatalousyrittäjä on elinehto.

Työhyvinvointi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Joillakin ihmisillä työhyvinvointi voi olla ulkopuolisen silmin erityisen huono, mutta työssä jaksaminen yksilön omasta mielestä erityisen hyvä. Tällöin ulkopuolisen henkilön on hyvin vaikea tehdä täysin pätevää tutkimusta toisten työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta, sillä kaikki on yksilöllistä ja yksilöllisiin tarpeisiin muokattua. Moni voi olla tyytyväinen siihen, että näkee ystäviä tai kavereita työajan ulkopuolella harvoin, kun taas toinen voi kokea tilanteen erityisen masentavaksi. Maatalousyrittäjyys ammattina on sellainen, että joskus on mahdollista, että elämän tärkeistä osa-alueista laiminlyödään jokaista yhtä aikaa. Niiden koetaan jäävän taloudellisen kannattavuuden ja tuloksen jalkoihin. Jotta maatila on kannattava ja toimintaa on mahdollista jatkaa, on tehtävä töitä mahdollisesti jopa ympäri vuorokauden, stressitekijöiden ympäröimänä, univelkaisena ja kuormittuneena. Kun maataloudessa eletään sesonkiaikaa, unohdetaan oma hyvinvointi liian usein.

Maatalousyrittäjyydessä on erityisen tärkeää keskittyä hyvinvointiin jokaisena vuodenaikana. Teot ja toimet työhyvinvoinnin eteen voivat kiireettömämpinä aikoina olla kuitenkin laajempia ja tavoitteellisempia kuin kiireisellä kesäkaudella. Ympäri vuoden jatkuva ahdinko, stressi ja kiire ovat pitkittyessään hyvinkin turmiolliset. Tärkeää jokaisen meistä, on maatalousyrittäjä tai ei, on kysyä tarpeeksi usein itseltämme ”Kuinka minä voin?” ja ”Jaksanko varmasti?”. Itseä kannustavan ja tukevan toiminnan on oltava pitkäkestoista ja osa jokapäiväistä elämää.

Muutoksia elämän tapoihin ei synny päivässä tai kahdessa. Ne vaativat ponnisteluja ja jopa rohkeutta siinä mielessä, että uskaltaa tehdä ja toteuttaa itselle merkityksellisiä asioita. Työstä irtaantuminen koetaan maataloudessa liian usein itsekkyytenä ja huonona työmotivaationa. Lepo, palautuminen ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen ei ole itsekästä tai laiminlyömistä; se on oman työkyvyn ylläpitämistä ja tehokkuuden parantamista. Hyvinvoiva maatalousyrittäjä kykenee huolehtimaan myös paremmin tilanpidollisista asioista.

Tämä opinnäytetyö on osa kahta tutkintoa, sosiaali- sekä maatalousalaa. Näillä kahdella asialla on enemmän yhteistä kuin mitä ennen työn aloittamista osasinkaan ajatella. Sosiaalisuus on iso osa maataloutta. Se liittyy muun muassa jaksamiseen, vuorovaikutukseen, tuen saantiin ja avun pyytämiseen. Maatalousyrittäjät tarvitsevat jaksukseen vertaistukea ja keskustelua itselle tärkeistä asioista.

Opinnäytetyö toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä vuonna 2016. Tutkimuksessa keskityttiin nuoriin maatalousyrittäjiin, mutta kohderyhmää olivat myös tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät sekä henkilöt, jotka asuvat tai tekevät töitä maatilalla, mutta tietävät, että eivät ryhdy maatalousyrittäjäksi. Tutkimuksen työelämäyhteytenä toimi Hämeen Maataloustuottajain keskusliitto (MTK).

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ MAATALOUDESSA

Tutkimuksen ympäristönä on maaseutu ja siellä toimiva maatilayritys. Tutkimusympäristön käsittely voidaan jakaa kolmeen suurempaan kokonaisuuteen, jotka ovat menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus. Tässä opinnäytetyössä tutkimusympäristöä ei ole tarkoituksen mukaista lähteä avaamaan sen syntyperistä lähtien, vaan keskiöön nousevat aika ennen Euroopan Unioniin liittymistä, matka EU-jäsenyydestä nykyhetkeen vuonna 2016/2017 sekä mahdolliset tulevaisuuden näkymät. Näitä kolmea aikajaksoa käsitellään ympäristöä ja siellä työskenteleviä ihmisiä muokkaavien teemojen avulla. Näitä teemoja ovat muun muassa kannattavuus ja tuottajahinnat, työn kuormittavuus, maatalouden harjoittamisen yleisyys, tilakoot sekä lähipalvelut ja kyläyhteisöt.

2.1 Maatalouden harjoittamisen synty ja kehitys Suomessa 80-luvulle asti

Maataloutta on harjoitettu Suomessa jo tuhansia vuosia. Maatalous on käynyt vuosisatojen saatossa useita mullistuksia, jotka ovat vaikuttaneet sen kehitykseen suuresti. Näistä esimerkkejä ovat muun muassa sarkajako 1200–1500-luvulla, vuonna 1757 alulle pantu isojako ja viljan kannattamattomuuden seurauksena yleistynyt karjatalous. Kasvava karjatalouden harjoittaminen edellytti myös koneiden ja menetelmien kehittämistä. Koneet uudistuivat vauhdilla ja hevosten määrä lähtikin kasvuun 1800- ja 1900-luvun taitteessa uusien koneiden vetojuhdiksi. 1800-luvulla Suomessa oli valalla omavaratalous. (Perälä & Pietilä 2009, 4.)

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Suomessa oli pula-aika, kun elintarvikkeiden tuonti Venäjältä lopetettiin kokonaan 1917. Tämän vuoksi oli ryhdyttävä kasvattamaan tuotantomääriä kotimaassa. 1900-luvun alusta noin 1900-luvun puoleen väliin mennessä viljelyala kaksinkertaistui. Vuonna 1918 annettiin torpparilaki, jonka mukana vuokraviljelijälle tuli oikeus lunastaa itselleen asuttamansa torppa. 1930-luvun laman seurauksena joutui silloisista tilallisista 7 % konkurssiin tai pakkohuutokaupattavaksi. Sotien jälkeen luovutettujen alueiden pakolaiset ja rintamalla olleet miehet perheineen oli asutettava, jolloin maatiloja lohkottiin pienemmiksi. Uudelleen asutettavia oli yli 550 000. Ennätyksellinen määrä maatiloja oli vuonna 1950, jolloin niitä oli yli 450 000. Näistä tiloista kuitenkin suuri osa oli alle hehtaarin. Vuonna 1950 maatalous työllisti 40 % suomalaisista. Peltoa raivattiin koko ajan lisää viljeltäväksi, mutta tästä huolimatta vuonna 1976 keskipeltoala tilaa kohden oli vain 10,25 ha. (Perälä & Pietilä 2009, 5–7.)

Sodan jälkeen sallittiin ammattiyhdistysliikkeiden järjestäytyminen, ja Maataloustuottajien keskusliitto perustettiin edustamaan maanviljelijöitä. MTK nosti esiin vuonna 1945 maataloustuotteiden hinnat ja palkat, ja tämän seurauksena niitä korotettiin. Vuoteen 1956 mennessä luovuttiin hintasäännöstelystä. Maataloustulolaki hyväksyttiin myös vuonna 1956, ja

sen tarkoituksena oli taata sama tulokehitys maatalousalan harjoittajille kuin muillekin palkansaajille. Maatalous sidottiinkin 85-prosenttisesti yleiseen ansiotasoon. Tuotantoa ja tuontia rajoitettiin vahvasti 1960-luvun lopulla, jotta ylituotanto saataisiin pysähtymään. Viljelijöille maksettiin muun muassa pellon viljelemättä jättämisestä ja karjan lopettamisesta. Suomessa ylijäämätuotteita, esimerkiksi voita ja viljaa, vietiin ulkomaille. (Perälä & Pietilä 2009, 7–8.)

1960- ja 1970-lukujen vaihteessa oli vallalla maaltamuutto kaupunkeihin. Tämä vähensi huomattavasti työvoimaa maataloilta. Vuonna 1977 useat hajanaiset lait yhdistettiin yhdeksi maatilalaiksi. 1970-luvulla ja seuraavan vuosikymmenen alussa tavoitteena oli alentaa erinäisin keinoin viljelijöiden korkeaa keski-ikää. Lomitusjärjestelmä perustettiin vuonna 1974. (Perälä & Pietilä 2009, 9.)

Suomen maatalous sai puolestaan 1980-luvun lopulla kritiikkiä siitä, että valtion pyrkimys omavaraistalouteen on hyvin kallista, ja aikaansaa ylituotannon. Tähän aikaan maataloustuotteiden hinnat Suomessa olivatkin huomattavasti korkeampia kuin EY-maissa yleisesti. (Perälä & Pietilä 2009, 10.)

2.2 Tilanne muutama vuosi ennen EU-jäsenyyttä

Suomen tuottajahinnat olivat jopa kaksinkertaiset 1990-luvun alussa verrattuna EY:n hintatasoon, joka puolestaan oli maailmanmarkkinoihin nähden lähes kaksinkertainen. Elintarvikkeiden kalliit hinnat Suomessa aiheuttivatkin konfliktia maan sisällä, mistä johtuen tuotantoa keskitettiin aiempaa suurempiin yksiköihin. Tuottajille kallistunut ruoka aiheutti pellon hinnan nousua ja puolestaan hyvät tuottajahinnat saivat viljelijöitä nostamaan tuotannon määrää. (Raunio & Saari 2013, 118.)

Ennen Euroopan Unioniin liittymistä Suomen elintarvikesektori oli suljettu talous. Hintasäännöstely koski peruselintarvikkeita, ja mikäli Suomeen tahdottiin ulkomailta tuoda sellaista, mitä kotimaassa jo valmistettiin, tarvittiin siihen lupa. Tehotonkin elintarviketeollisuus pärjäsikin Suomessa tullien ja hintasäännöstelyn avulla. Ulkomaankauppaa, myös Suomessa, lisäsi Euroopan Unionin tuontisuojaan heikentäminen ja lopulta sen poisto kokonaan. Samaan aikaan kuluttajat alkoivat globaalisti kuluttamaan entistä monipuolisemmin ja laajemmin. Tämä osaltaan johti siihen, että jo muutama vuosi ennen EU-jäsenyyttä Suomesta aukesivat markkinat juustolle ja muille maitotaloustuotteille. Maatalous muuttui pysyvästi, kun Suomi jätti hakemuksen Euroopan yhteisön jäseneksi vuonna 1992. Neuvottelut olivat hankalat ja maatalous asetti niihin vielä erityisiä paineita. Jäsenyysneuvottelut olivatkin kaatua juuri maatalouteen. Kaikesta huolimatta poliittinen sopimus syntyi vuoden 1994 maaliskuussa. Tämä sopimus oli maanviljelijöiden tahtoa vastaan, sillä EU-jäsenyyttä vastaan heistä äänesti 94 %. (Raunio & Saari 2013, 114, 118 & 126.)

Sanottiin, että Suomen maatalous ei ollut valmis Euroopan yhteisille markkinoille ja maatalouspolitiikalle. Suomessa oli vallinnut aiemmin niin sanotut kotimarkkinat, jotka Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen laajenivat Suomi mukaan luettuna jopa 28 maahan. Suomi pyrki neuvotteluissa pääsemään ratkaisuun, jossa maa saisi muutaman vuoden siirtymäajan maataloustuotteiden hinnoille. Tähän ei suostuttu, ja tulos oli surullisen kuuluisa. Maataloustuotteiden hinnat putosivat käytännössä yhdessä yössä keskimäärin 45 prosenttia. Tuottajahinta laski voimakkaimmin kananmunilla ja viljalla, kolmasosaan entisestä. Kolmasosan tippui puolestaan Suomen tärkein maataloustuote, maito. Tuottajahintojen lasku ja yhteinen EU-politiikka olisivat sellaisenaan ajaneet Suomen maatalouden alas. Tukea haettiin Suomelle räätälöidystä tukijärjestelmästä, jonka tavoitteena oli pitää eri tuotantosuuntien ja alueiden edellytykset samana. (Raunio & Saari 2013, 114–115.)

2.3 EU-jäsenyydestä nykypäivään

Nykyään toteutetaan EU:n yhtenäisyys periaatetta. Minkään alueen tuottajille ei saa asettaa etulyöntiasemaa, ja mahdollisesta jäsenmaan ylituotannosta ja tuotannon tasapainottamisesta huolehditaan yhtenäisesti. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että Euroopan Unioni pyrkii markkinoiden esteettömyyteen, viljelijöiden tulonmenetysten kompensointiin ja tulotason säilyttämiseen sekä maaseudun pitämiseen asuttuna. Euroopan maatalouspolitiikan kehityslinjana on ollut jo 1990-luvulta lähtien markkinalähtöinen ja vihreämpi suunta. Tavoitteena on myös taata kaikille kuluttajille turvalliset ja puhtaat elintarvikkeet sekä viihtyisä elinympäristö. Kotimaan tuottajiin vaikuttaa selkeästi myös maatalouden osuuden huomattava lasku EU:n budjetista. Osuus oli 1970-luvulla jopa 70 %, kun taas edellisellä rahoituskaudella se oli enää vain noin 40 %. (Raunio & Saari 2013, 116.)

Suomi on pyrkinyt kuromaan kansallisilla tuillaan sen, mitä on menetetty, kun EU:n maatalouspolitiikka ei ota riittävästi huomioon Suomen yksilöllisiä tarpeita. Voidaan sanoa, että tuen taso EU:lta ei ole vastannut kaikilta osin sitä, mitä Suomi tahtoi. Vuonna 2005 tukien osuus kokonaistuotosta oli 45 %, kun se ennen EU:iin liittymistä oli vain 17 %. Ennen EU-jäsenyyttä kuluttajat maksoivat tuottajille ”maataloustuen” maailmanmarkkinoita kalliimmilla elintarvikkeiden hinnoilla. Nykyään elintarvikkeiden hinnat eivät vastaa kustannuksia, joita niiden tuottamisesta syntyy. (Raunio & Saari 2013, 121.)

Suomen maatalous on nykyään hyvin riippuvainen tuista. Maatalouden tuotantokustannukset ilman viljelijän omaa palkkaa ja pääoman tuottoa olivat vuonna 2014 noin 5,1 miljardia euroa, kun markkinatuotto oli vain noin 3,5 miljardia. Maataloustuet samana vuonna olivat investointituet mukaan luettuna noin 2 miljardia euroa. Maataloudessa tuotantokustan-

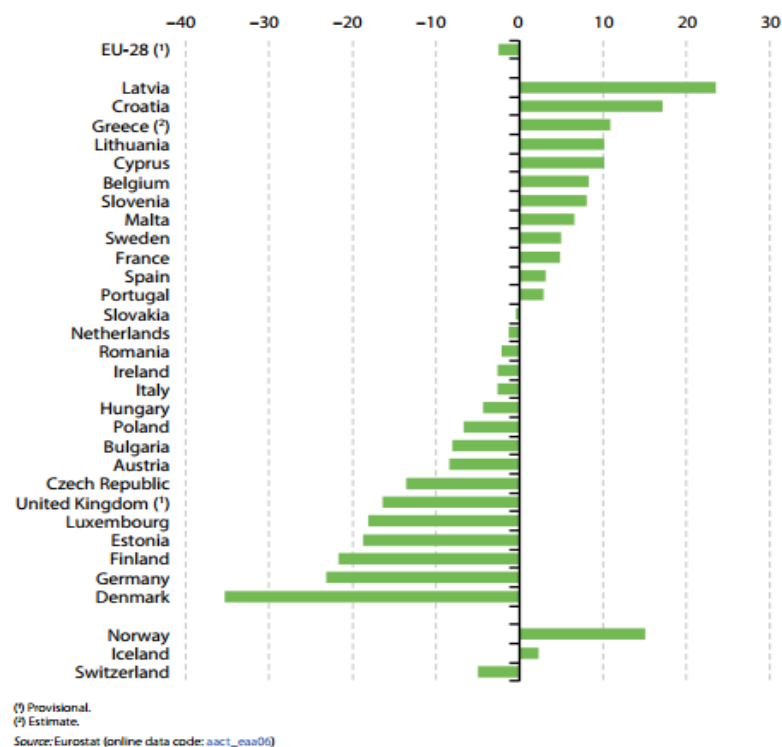
nukset ovat siis selvästi markkinatuottoa suuremmat, jolloin maataloustoiminnan jatkaminen läheskään nykyisellään ei olisi Suomen oloissa mahdollista ilman tukitoimia. (Maa- ja metsätalousministeriö n.d.)

Maataloudessa on nykyään kiristyneet taloudelliset edellytykset, mikä on ollut syynä moniin muutoksiin: tuotannon laajentaminen, toimialan jättäminen, yritystoiminnan monipuolistaminen sekä tilan ulkopuoliseen palkkatyöhön meneminen. Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen maatalojen määrä onkin vähentynyt 42 prosenttia vuoteen 2011 mennessä. Ennen EU-jäsenyyttä tiloja oli vuonna 1994 noin 107 000. (Raunio & Saari 2013, 126.) Vuonna 2015 tiloja oli Suomessa enää 51 000 (Luonnonvarakeskus 2016) ja vuonna 2022 on tiloja arviolta enää 37 100 (Kallinen ym. 2016). Hyvinkin nopealla kehityksellä on kasvintuotantotiloista tullut osa-aikataloja palkallisen työn oheen.

Maatalouden parissa työskentelevien määrä on puolestaan puolittunut EU-jäsenyyden aikana, sillä vuoden 1994 arvion mukaan työllisiä oli 153 000 (Raunio & Saari 2013), kun vuonna 2013 heitä oli enää 110 000 (Luke 2016). Työllisten määrän alenemisen lisäksi laskussa on ollut myös eräiden tuotantosuuntien tuotantomäärät. Esimerkiksi maidontuotanto on laskenut 5 % EU-jäsenyyden aikana ja kananmunan tuotanto 14 %. Lihantuotanto on puolestaan kasvanut 22 %. (Raunio & Saari 2013, 126.)

Kun mitataan sitä, kuinka Suomi on onnistunut eri mittareissa EU-jäsenyyden alusta nykypäivään, voidaan huomata merkittäviä eroja. Elin-
tarvikkeiden raaka-aineen tuotannossa onnistuminen on ollut hyvää, kun taas vastapainona mittarina käytetään viljelijöiden saamia tuloja ja maataloudesta elantonsa saavien määrää, onnistuminen on ollut heikkoa. Suomessa maataloudesta saatu tuntipalkka on huono, mutta muihin EU-maihin verrattuna se ei ollut muita huonompi vuonna 2013. (Raunio & Saari 2013, 125 & 127.) Kuten alla olevasta kuviosta nähdään (kuvio 1), vuonna 2015 statistiikat kertovat muihin EU-maihin verrattuna karua kuvaa, sillä Suomella maatalouden tuotot olivat vuosina 2014–2015 laskeneet jopa reilut 20 %. Tämä tarkoitti vuonna 2015 kolmanneksi suurinta tulopudotusta EU:n 28 maasta. (Eurostat 2016, 81.)

Figure 3.5: Change in agricultural income (Indicator A) per AWU, 2014–15 (%)

Kuvio 1. Maatalouden tuoton kehitys EU-maissa vuosina 2014-2015 (Eurostat 2016).

EU-jäsenyys ainoastaan nopeutti niitä kehityssuuntia, jotka olivat jo käynnissä. Näitä olivat maatalouden työllisten väheneminen sekä tilamäärien putoaminen. Yleisesti voidaankin sanoa, että ne kauhuvat, joita maalailtiin EU-jäsenyydestä ja sen vaikutuksesta, ollaan pystytty välttämään. Tämä on osaltaan vaikutusta siitä, että EU-vaikuttaminen on ollut onnistunutta ja on tehty kansallisen rahoituksen suuntaamista maataloustukiin. (Raunio & Saari 2013, 127-128.)

Johtamisen merkitystä maatalousyrittäjyydessä tarkastellaan myöhemmin raportissa. Johtaminen on muuttanut paljon muotoaan viimeisten vuosikymmenten aikana, kun tuotannon määrät ja pinta-alat jatkavat kasvamistaan. Sen tulee olla yhä laajempaa sekä suunnitelmallisempaa ja keskittyä laadunhallintaan, työturvallisuuteen, sopimusneuvotteluihin sekä moniin muihin nykypäivälle ominaisiin maatalousyrittäjän tilanteisiin. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 12-13.)

2.4 Maatalouden tulevaisuus

Maatalouden tulevaisuudella on sekä uhkia, mahdollisuuksia että haasteita. Haasteina voidaan nähdä ruoan tarpeen nopea kasvu, kun globaalisti

väestö ja lihansyönti kasvaa. Myös biopolttoaineiden kilpailu samoista tuotantontekijöistä ruoantuotannon kanssa sekä ilmastonmuutoksen ja urbanisaation aiheuttama tuotannon pohjan rapauttaminen voidaan nähdä tulevaisuuden haasteina. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen osaltaan vaikuttavat siihen, että yksittäiset kuluttajat ja koko yhteiskunta asettavat tulevaisuudessa monenlaisia ympäristövaatimuksia, jotka luovat ehtoja tuotantotavoille. Yleisesti tulevaisuudessa paljolti puhuttavat ja vaikuttavat luonnonmukainen tuotanto, ympäristövaikutukset, eläinten olojen parantaminen sekä ravitsemuksen merkityksen lisääntyminen ihmisen hyvinvoinnissa ja kansantaloudessa. Esimerkiksi ravitsemuksen merkityksen lisääntyminen näkyy vaatimuksina huoltovarmuuden parantamisena energia- ja elintarviketeollisuudessa, tuotantoeläinten hyvinvoinnissa, ruoan turvallisuudessa sekä maatalousmaiseman ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä.

Huoltovarmuuden lisäksi tulevaisuudessa korostuu ruokaturva. Tämä sisältää muun muassa eläintaudit, eroosion, kasvisuojeluainejäämät, väestönkasvun, energian saatavuuden mahdolliset katkokset sekä radioaktiiviset laskeumat. Ruokaturva on merkityksellinen sekä kansallisella että EU-tasolla, vaikka monikaan tämän kategorian ongelmista ei uhkaa Suomea. Tulevaisuudessa, mikäli Suomi kykenee pysymään puhtaana laajoista ja vakavista eläintaudeista, voi hyötynä olla Suomen maatalouden ja sen peltojen yhä tehokkaampi ja arvokkaampi käyttö. (Raunio & Saari 2013, 129,132 & 135.) Tällä hetkellä suurin tulevaisuuden ruokahuollollista visiota mustaava uhka on afrikkalaisen sikaruton (ASF) leviäminen Suomeen. (Lensu 2016).

Tulevaisuuden keskeisiä uhkia ovat lisäksi mittava tukiriippuvuus, joka vaikuttaa yhteiskunnan yleiseen suhtautumiseen maataloutta kohtaan, sekä talouskriisin pitkittyminen, joka puolestaan aiheuttaa elintarvikkeiden kysynnän laskua. Mahdolliset lisärajoitteet koskien kasvihuonekaasupäästöjä sekä maataloustukien alasajo EU:ssa vähentäisivät viljan ja maidon tuotantoa. Viimeksi mainittu alentaisi myös pellon hinnan puoleen. Lähes kaikkien maataloustuotteiden (erityisesti sokerin ja lihan tuotanto) tuonnin ja viennin supistukseen johtaisi puolestaan maatalouskaupan täydellinen vapauttaminen (liberalisointi). Vienti ja tuonti muuttuvatkin yleisesti tulevaisuudessa. Ulkomaankauppa kasvamaan, vaikka lähellä tuotettu koetaan turvallisiksi, varmaksi ja sitä arvostetaan. Kansainvälistyminen ja kuluttajien kokeilunhalu johtavat markkinoiden hajoamiseen pienempiä paloihin, ja osaltaan vaikuttavat tuonnin kasvuun. Tuonnin tapaan on myös vientiä kyettävä kasvattamaan. (Raunio & Saari 2013, 134 & 136.)

Keskeinen osa tulevaisuuden maataloutta on poliittisen ohjauksen heikkeneminen, mikä tekee maataloudesta toimialan muiden joukossa. Myös maatalouden asema historiallisena EU-politiikkana heikkenee, kun integraatio ja tinkiminen yhteisestä politiikasta ottavat valtaa. (Raunio & Saari 2013.)

3 IHMISEN HYVINVOINTI

Hyvinvointi on jo itsessään hyvin laaja ja moninainen asia. Se jaetaan yleisimmin kolmeen osatekijään:

- terveys
- materiaalinen/aineellinen hyvinvointi
- elämänlaatu tai koettu hyvinvointi.

Hyvinvointia voidaan tarkkailla ja mitata sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yksilön hyvinvointiin vaikuttavat merkittävästi itsensä toteuttaminen, sosiaaliset suhteet sekä onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Sosiaalinen pääoma käsittää myös muun muassa sosiaaliset verkostot, normit ja luottamuksen (Iisakka 2006). Yhteisötasolla hyvinvointiin kuuluu keskeisesti elinolot, koulutus, työllisyys, toimeentulo ja ympäristö (THL n.d.).

Nykyään hyvinvoinnin erot väestöryhmien kesken ovat kasvaneet. Suurin syy on sosioekonomiset tekijät kuten aineellisen hyvinvoinnin ulottuvuudet ja niiden hankkimisen edellytykset. Aineelliseen hyvinvointiin kuuluu muun muassa asumisen taso, toimeentulo sekä yleisesti omaisuus. Niiden edellytyksiä puolestaan ovat muun muassa hankittu koulutustaso, ammatti sekä työelämässä ja työyhteisössä hankittu asema. (THL n.d.)

3.1 Kokonaisvaltainen hyvinvointi

Ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin voidaan nähdä olevan oman toiminnan ohjaamisella syntyvää elämän mielekkyyden ylläpitämistä. Jotta omaa toimintaa voi ohjata, omat voimavarat on tunnistettava ja kehitettävä niitä aktiivisesti. Henkinen ja fyysinen hyvinvointi, lepo, ravitsemus ja palautuminen ovat näitä voimavaroja. Usein mukana on myös itselle soveltuva työ. Kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa tärkeää on tasapainoisen, kestävä ja tuottavan hyvinvoinnin saavuttaminen. Konkreettisten tavoitteiden asettaminen luo hyvinvoinnin saavuttamiselle merkityksen, jolloin sen saavuttaminen on lähempänä kestävä ja tuottavaa hyvinvointia. Tavoitteena kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa on usein oma mielikuva mielekkästä elämästä. Tavoitteeseen pääsy edellyttää kykyä johtaa itseään sekä hyvinvointia. (Hult & Leskinen 2010, 13, 17)

Hyvinvoinnissa puhutaan usein työkuormien hallinnasta, vapaa-ajan ja työn yhteensovittamisesta sekä yksittäisistä hyvinvointia tukevista keinoista. Yleistä on myös, että hyvinvoinnissa huollamme tiettyjä osa-alueita aivan luonnostaan, kun taas joihinkin osa-alueisiin emme kiinnitä edes huomiota. On kuitenkin tärkeää, että tiedostamme jokaisen hyvinvoinnin osa-alueen ja sen yksilöllisen merkityksen henkilökohtaisessa hyvinvoinnissamme, jotta vaikeana ja kuormittavana hetkenä kykenemme ylläpitämään hyvinvointiamme. Vaikeat hetket vaativat myös tilanteisiin sopeutu-

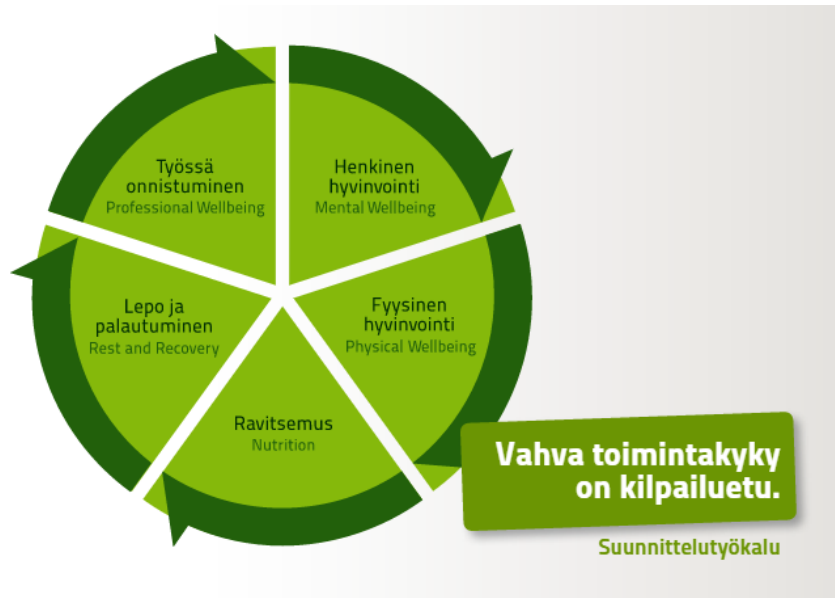
miskykyä, jolloin on erityisen tärkeää, että tavoitetta mielekkästä elämästä ei hukata. Kun tavoite on harkittu ja se on yksityiskohtainen ja konkreettinen auttaa se pysymään asetetussa tavoitteessa, vaikka matkan varrella menettäisimmekin asian, mikä on ollut tärkeä ja tehnyt elämämme mielekkääksi. (Hult & Leskinen 2010, 17, 29-30.)

Teoksessa Kokonaisvaltainen hyvinvointi (Hult & Leskinen 2010) kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osa-alueiksi on määritelty seuraavat asiat, joiden kautta kokonaisvaltaista hyvinvointia tässä opinnäytetyössä käsitellään:

1. henkinen hyvinvointi (mental wellbeing)
2. fyysinen hyvinvointi (physical wellbeing)
3. ravitsemus (nutrition)
4. lepo ja palautuminen (rest and recovery)
5. työssä onnistuminen (professional wellbeing).

Nämä osa-alueet muodostavat hyvinvoinnin kehän, kuten kuviosta nähdään (kuvio 2), sillä arjen voimavarat ja keinot ovat osa useaa hyvinvoinnin osa-alueita. Ne myös vaikuttavat aktiivisesti toisiinsa oman tavoitteen saavuttamisessa. (Hult & Leskinen 2010, 30.)

On tärkeää muistaa, ettei kokonaisvaltainen hyvinvointi ole kokoaikaista seesteistä olotilaa ja maailmaa, jossa kaikki olisi koko ajan hyvin. Se on yksilön ymmärrystä, tunnetta ja varmuutta omista voimavaroista, kyvyistä ja taidoista saavuttaa omat tavoitteet ja selviytyä elämän erilaisista haasteista. Eri elämän osa-alueita ei tule erottaa keinotekoisesti toisistaan, vaan on osattava pohtia kaikkia asioita merkityksellisenä osana omaa elämää ja hyvinvointia. (Hult & Leskinen 2010, 76-77.)

Kuvio 2. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osa-alueista muodostuva kehä (ActPro Oy 2011).

3.2 Henkinen hyvinvointi

Henkinen hyvinvointi (Mental wellbeing) on kyky oman elämän mielekkääksi tekevien asioiden eli elämäntavoitteiden määrittämiseen. Tämä vaatii hyvää itsetuntemusta, jonka pohjana on vahvasti esimerkiksi minäkuva ja elämänarvot. Itsetuntemus toimii työkaluna oman toiminnan ohjaamisessa ja tavoitteiden määrittämisessä. Henkiseen hyvinvointiin liittyy olennaisesti mielen hyvinvointi, arvot ja voimavarat. (Hult & Leskinen 2010, 31.)

Mielen hyvinvointiin ei usein kiinnitetä huomiota ennen kuin on kyseessä muutostilanne tai kuormittava elämänvaihe. Onkin tärkeä ymmärtää, että mielen hyvinvointi sisältää monta muutakin asiaa kuin uupumus- tai masennusoireiden puutteen. Se vaatii tarkkaa kehon, ajatusten, toiminnan ja tunteiden tarkkailua, sillä mitä selkeämmin kokonaiskäsitys mielenhyvinvoinnista itsellä on, sitä nopeammin kykenemme hankalassa tilanteessa reagoimaan ja suuntaamaan uudestaan päämäärämme kohti tavoitetta. Arvot puolestaan ovat merkittävä tekijä, kun laaditaan tavoitteita ja ohjataan toimintaa. Ne ovat eri tilanteiden tapa toimia ja reagoida. Jotta kykenee ajattelemaan toimineensa tavalla, mikä on paras mahdollinen siinä hetkessä, on oltava tuntemus omista henkilökohtaisista arvoista. Kun näitä arvoja noudattaa ja toimii niiden mukaan, on helpompi olla ristiriitaisissa tilanteissa. Tärkeää mielen hyvinvoinnille on myös, että toimintaympäristö ja omat arvot eivät ole ristiriidassa keskenään. Riittävät voimavarat erilaisen tilanteiden hallintaan ovat edellytys mielenhyvinvoinnin hallinnan tunteeseen. Kun tilanteen vaatimat taidot ja keinot ylittävät oman hallinnan

kokemuksen, syntyy stressin tunne. Tästä syystä on merkityksellistä, että itselleen hyödyllisiä voimavaroja kykenee aktivoimaan, muodostamaan ja tunnistamaan etukäteen. Yleisesti voidaan sanoa, että tässä luvussa kerrotut kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osa-alueet ovat kaikki voimavarojen ja energian lähteitä. (Hult & Leskinen 2010, 31-34 & 36.)

Henkisen hyvinvoinnin tarkastelussa on huomattava, että jokainen elää todellisuudessa, joka poikkeaa enemmän tai vähemmän toisen todellisuudesta. Jokin asia on yhdelle neutraali ja luonnollinen ja toiselle hyvinkin uhkaava. Tällöin myös luotu ja kehittynyt minäkuva ja -käsitys ovat yksilöllisiä. Siinä on mukana iloja, suruja, kokemuksia ja muistoja. Emme voi paljoakaan vaikuttaa niihin asioihin, joita negatiivisina elämäämme tulevat, vaan siihen kuinka niihin suhtaudumme ja missä suhteessa ne tulevat hallitsemaan elämätkuvaamme. Usein on hankala sovittaa yhteen perhe, työ, ystävät ja harrastukset, mikä on haaste henkilökohtaiselle hyvinvoinnillemme. Kun olemme määritelleet itsellemme mielekkäät asiat, voimme ohjata toimintaamme ja valintojamme, vaikka emme tietoisesti juuri sillä hetkellä kykenisikään pääsemään valittuun päämäärään. Kun mielekkäät asiat on määriteltä, on myös helpompi asettaa tärkeysjärjestykseen ne asiat, joiden eteen tehdä enemmän töitä sellaisina aikoina, kun voimavaroja vaativia asioita on elämässä yhtä aikaisesti paljon. Henkisen hyvinvoinnin kannalta on myös merkittävämpää ja palkitsevampaa tehdä pieniäkin asioita ja tietoisia valintoja hyvinvointinsa eteen sen sijaan, että vain muurehtisi asioita. Silloin tällöin on hyvä pysähtyä ja miettiä, kuinka tarkastelomme maailmaa. Oma senhetkinen ajatus ja näkymä maailmasta muokkaa oman elämän tavoitteiden rakentamista. (Hult & Leskinen 2010, 35–37.)

3.3 Fyysinen hyvinvointi

Kuten aikaisemmin jo mainittiin, lähes kaikki kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa linkittyy toisiinsa. Niinpä fyysiseen hyvinvointiin nivoutuvat henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi, joihin puolestaan vaikuttavat fyysiset seikat kuten ravitseminen, lepo ja palautuminen. (Hult & Leskinen 2010.)

Fyysinen hyvinvointi kattaa fyysisen kunnon ja terveyden, jotka hyvälaatuisina parantavat suorituskykyä ja jaksamista. Terveys ei ole yksinkertainen asia: se on moniulotteinen, sillä esimerkiksi voimme olla yhteiskunnan määrittelemänä sairaita, mutta henkilökohtaisesti emme itseämme sellaiseksi tunne. Merkityksellistä onkin, kuinka terveeksi koemme itsemme ja kuinka terveys tai sen vajeet vaikuttavat elämäämme ja hyvinvointiimme. Fyysiseen hyvinvointiimme vaikuttavat elintapojen lisäksi monet muut seikat kuten geenit ja tapaturmat. Hyvinvoinnin ja terveyden perustana on usein hyvät elämäntavat, joihin lukeutuvat pääasiassa terveellinen ravinto, liikunta, riittävä lepo, alkoholin käytön kohtuus sekä tupakoimattomuus. (Hult & Leskinen 2010, 39–40.)

Elämän eri vaiheissa, työtehtävissä ja harrastuksissa tarvitaan erilaista fyysistä kuntoa ja sen tilaa. Esimerkiksi työelämässä työn kuormittavuus vähenee, kun fyysinen kunto paranee. Samalla vähentyvät myös tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä elämäntapasairauksien aiheuttamat esteet ja rajoitteet. Fyysisesti hyväkuntoisen on myös helpompi ja nopeampi palautua stressistä, jolloin henkistä hyvinvointia heikentävät tekijät vähenevät ja esimerkiksi tuloksellisuus, aktiivisuus ja ryhdikkyys kasvavat. (Hult & Leskinen 2010, 40.)

Fyysisellä hyvinvoinnilla on useita vaikutuksia arkeen ja siinä jaksamiseen. Hyvä toimintakyky ja riittävä terveys ovat tärkeimpiä vaikutuksia. Kun ihminen on hyvässä fyysisessä kunnossa, arki on kevyempää. Positiivisten fyysisten hyötyjen saavuttamiseen vaaditaan hyvä ravitsemus ja riittävä lepo. Liikunta ja fyysinen harjoittelu edistävät usein myös sosiaalista toimintaa: liikkumalla yhdessä voi luoda uusia sosiaalisia suhteita tai ylläpitää vanhoja. Hyvällä fyysisellä kunnolla on myös monia positiivisia vaikutuksia henkiseen hyvinvointiin. Aikaisemmin on jo mainittu parempi ja nopeampi toipuminen stressistä, mutta liikunnan ansiosta elimistöstä vapautuu hormoneja, jotka tuottavat hyvän olon tunteet. Hyvänolontunne parantaa mielialaa sekä vähentää stressin tunnetta ja jännittyneisyyttä. (Hult & Leskinen 2010, 41–42.)

Sairaus voi johtua myös muusta kuin geeniperimästä tai huonosta fyysisestä kunnosta. Kaikki sairaudet eivät ole perinnöllisiä eivätkä kaikki sairaudet johdu huonoista elintavoista. Kuitenkin hyvillä elämän tavoilla ja fyysisellä aktiivisuudella on mahdollisuus pienentää merkittävästi todennäköisyyttä erilaisiin sairauksiin ja elämää rajoittaviin tekijöihin. On myös muistettava, että mitä parempi fyysinen kunto henkilöllä on, sitä nopeampaa on sairauksista ja tapaturmista toipuminen. (Hult & Leskinen 2010, 43.)

3.4 Ravitsemus

Oikeanlaisella ja oikearytmisellä ravitsemuksella on valtava merkitys ihmisen voimavaroille. Ravitsemus vaikuttaa olotilaan ja suorituskykyyn juuri senhetkisessä tilanteessa. Ravitsemus vaikuttaa suuresti myös terveyteen ja sen laatuun. Jokaisella yksilöllä on erilaiset ravitsemustottumukset; Suomessa kuitenkin yleinen keskiarvo ihmisten ravitsemustottumuksissa on menossa hyvään suuntaan. (Hult & Leskinen 2010, 48.)

Samalla kun elintaso on Suomessa noussut, myös ruokailutottumukset ovat muuttuneet – eivätkä aina positiiviseen suuntaan. Esimerkiksi valmisruokien kulutus on kasvanut. Herkut ja juhlaruoat ovat alkaneet ottaa tilaa perinteisiltä arkiruoilta. Hyvä ruokavalio on monipuolinen ja ateriaväli on riittävän tiheä. Valveilla ollessa on hyvä syödä jotakin ravitsevaa 3–4 tunnin välein. Ravitsemuksesta on lukuisia erilaisia suosituksia. Hyvä ravitse-

mus vaikuttaa positiivisesti yksilön jaksamiseen, terveyteen, kehoon ja hyvään oloon. Esimerkiksi väsymys saattaa johtua huonosta ruokavaliosta tai ruokailuvälien pitkittymisestä. (Hult & Leskinen 2010, 48–49, 52, 54.)

3.5 Lepo ja palautuminen

Lepo ja palautuminen jakaantuvat muutamaankin alakategoriaan. Ne ovat uni, keinot palautua fyysisistä ja henkisistä arjen rasituksista sekä stressin hallinta ja siitä palautuminen. Tärkeää esimerkiksi työssä ja opiskelussa on mielen tauottaminen. (Hult & Leskinen 2010, 58.)

Meillä on paljon päivittäisiä haasteita, jotka vaativat jokaiselta joskus ponnisteluja. Mikäli haasteista ja rasituksesta palautumista ei ole tai se ei ole riittävää, joudumme jatkuvasti ponnistelemaan yhä enemmän, jotta kykenemme selviytymään omasta arjesta ja työstä. Kuorman kasaantuminen aiheuttaa stressiä, väsymystä ja univaikeuksia. Tällöin seurauksena voi jopa olla yleinen negatiivinen asennoituminen ja suhtautuminen elämään ja työhön. Kiireisen elämänrytmin tärkeät tasapainottajat ovat lepo ja rentoutuminen, joka on hyvin tärkeä kehon huoltotila. (Hult & Leskinen 2010, 58–59, 63.)

Uni on yksi aivojemme keino täydentää energiavarastoja. Uni vaikuttaa muun muassa hermoston toimintaan, aineenvaihduntaan ja vastustuskykyyn. Unella on lukuisia tehtäviä, joista tärkeimpiä ovat fyysinen lepo, muistitoimintoihin liittyvät tehtävät, psyykinen lepo ja psyykkisen vireyden ylläpitäminen, tartuntatautien torjuminen sekä normaalin painon ylläpitäminen. Riittämätön uni aiheuttaa muun muassa valppauden ja keskittymisen heikkenemistä, selittämätöntä hermostuneisuutta, yleistä ärtyneisyyttä, paineensietokyvyn laskua sekä muistin ja oppimiskyvyn vaikeutumista. Mitä kauemmin unenpuute jatkuu, sitä enemmän oireet lisääntyvät. Riittävä unen määrä on yksilöllistä, mutta se vaihtelee yleensä 7–9 tunnin yöunissa. Unen määrä ei ole ainoa tekijä, vaan tärkeää on myös unen laatu. Unen laatuun vaikuttavat perinnölliset tai elämäntilanteesta johtuvat tekijät tai ennen nukkumaanmenoa tapahtuneet asiat. (Hult & Leskinen 2010, 59–60.)

Unettomuutta tai levotonta, huonolaatuista unta aiheuttavat lukuisat eri tekijät. Näistä on esimerkkinä virheelliset elämäntavat, kuten tupakointi, liiallinen alkoholin käyttö ja illan huono ruokailu. Myös huonot nukkumistottumukset – kuten tarpeettomat päiväunet tai liian myöhäinen nouseminen – ja huono nukkumisympäristö vaikuttavat unen määrään ja laatuun. Fyysisten sairauksien jotka aiheuttavat muun muassa kipua ja ahdistusta, psyykkisten ongelmien joihin kuuluvat muun muassa masennus, suru ja yksinäisyys sekä lääkkeiden sivu- ja haittavaikutusten merkitystä unen määrään ja laatuun ei voi ohittaa. Lisäksi uneen vaikuttava esimerkiksi levottomat jalat, sisäisen kellon sekavuus, univalverytmi, uniapnea, valeunettomuus sekä toiminnallinen unettomuus. (Hult & Leskinen 2010, 61.)

3.6 Työssä onnistuminen

Mikäli työn suorittamiseen liittyvät perustekijät ovat kunnossa, syntyvät työn onnistuminen ja tuloksellisuus. Jotta työyhteisö on hyvinvoiva, on johtamistaidot, erityisesti ihmisjohtamistaidot, oltava kunnossa. Työssä onnistumiseen vaikuttavat merkittävästi kokemus työn mielekkyydestä, arvostuksesta, omasta osaamisesta ja ammatti-identiteetistä. Tärkeää on soveltuvuus työhön. (Hult & Leskinen 2010.)

Tärkeää työntekijälle on määritellä oma ammatti-identiteetti. Kun omasta ammatti-identiteetistä on selkeä käsitys, työn mielekkyys ja työssä onnistuminen paranevat. Oman osaamisen ylläpitäminen ja sen kehittäminen työntekijänä on tärkeää. Oman osaamisen kokonaiskuva on kyettävä myös hahmottamaan, jotta voi sopeutua helpommin työssä tapahtuviin muutoksiin. Oma osaamista ja hankittua ammattitaitoa ei kukaan voi ottaa työntekijältä pois, vaikka organisaatiossa tapahtuisi millaisia muutoksia tahansa. Kun tunnistaa ja tietää oman osaamisensa ja asiantuntijuutensa, kokee työn mielekkäänä, arvokkaana ja merkityksellisenä sekä tiedostaa oman erityisyytensä. (Hult & Leskinen 2010, 66–68.)

Jotta työssä on mahdollista onnistua, on olennaista soveltua työhön, tehtävään ja rooliin, jossa toimii. Työntekijän on koettava työroolin perustehtävät itsellensä luontaisiksi, jotta työssä menestyminen ja viihtyminen olisi mahdollista. Tällöin voi käyttää energiaa uuden oppimiseen ja innovatiivisuuteen. Mielekäs työ ja soveltuvuus tehtävään varmistavat myös sen, että on energiaa työpäivän päätyttyä muuhun arkeen ja elämään. Mielekkään työn tulee sisältää hyvä työilmapiiri, palkkaus ja usko työn pysyvyyteen. Hyvän itsetuntemuksen ja ammatti-identiteetin lisäksi vahvat viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot vaikuttavat työssä jaksamiseen, onnistumiseen ja pätevyyden kokemiseen. Työtehtävien kuormittavuutta ja mielekkyyttä voidaan tarkastella mittareilla, joita ovat muun muassa itsenäisyys, vastuullisuus, tuloshakuisuus, vaihtuvien tilanteiden sopeutumiskyky, yhteistyö, muiden johtaminen, vaikuttaminen, asioiden koordinointi ja työtahti. (Hult & Leskinen 2010, 68–69, 72.)

Jotta työssä voi kokea onnistumisia, olennaista on myös tunne ja kokemus työn arvostamisesta. Jokaisen työtä tekevän on tärkeä pohtia omia motiiveja työn tekemiseen. Ohjaako oma työvalintaa oma tahto vai ulkopuoliset tekijät kuten ammatin arvostus? Mikäli työ valitaan vain yleisen arvostuksen takia, ei työ välttämättä anna onnistumisia. Motivaatio työhön syntyy ja sitä ylläpidetään sillä, että asiat ovat merkityksellisiä. Siksi on tärkeää, että pohtii työn merkitystä itselleen. Myös työyhteisön on hyvä pohtia työn merkitystä yhteisölle sekä yleisesti yhteiskunnalle. Tämän kaltaiset keskustelut parantavat työn mielekkyyttä ja tervettä ylpeyttä omasta työstä, mikä osaltaan vaikuttaa positiivisesti yksilön minäkuvaan. (Hult & Leskinen 2010, 70–71.)

4 TYÖHYVINVOINTI AIKAISEMPIEN TUTKIMUSTEN VALOSSA

Työhyvinvointi voidaan määritellä henkilöstön fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena toimintakyknä, johon olennaisena osana kuuluvat työssä viihtyminen, motivaatio ja työnhallinta. Työhyvinvoinnin voidaan sanoa laskevan, kun työn kuormittavat tekijät eli vaatimukset ylittävät ne tekijät, jotka voidaan nähdä voimavaroina eli resursseina. Jotta voimavarat eivät laskisi ja työhyvinvointia kyettäisiin edistämään, työn tavoitteiden tulee olla selkeitä, työkokonaisuus hallittavissa sekä työntekijällä ja -yhteisöllä ymmärrys työn merkityksestä. (Mönkkönen & Roos 2010, 232–233.) Tässä luvussa käsitellään työyhteisön voimavaroja ja työhyvinvoinnin edistämisen keinoja. Tarkastelussa on tehtyjen tutkimusten valossa myös yleisen työhyvinvoinnin lisäksi juuri maatalousyrittäjien työhyvinvointi.

4.1 Yleistä työhyvinvoinnista

Juuti ja Vuorela esittelevät teoksessaan Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi (2015) aikaisemmissa tutkimuksissa esille nousseita työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, joita ovat esimerkiksi seuraavat:

- johtaminen
- työolosuhteet
- työyhteisön ihmissuhteet ja ilmapiiri
- henkilön osaaminen
- henkilön omat elämäntavat
- työn sisältö.

Lista on muuten satunnaisessa järjestyksessä, mutta johtaminen on tarkoituksellisesti ensimmäisenä, sillä se on erityisessä asemassa työhyvinvoinnissa ja sen saavuttamisessa. Johtaminen on keino, jolla kaikkiin muihin listan asioihin ja työhyvinvoinnin osatekijöihin voidaan vaikuttaa ja jolla niitä voidaan edistää. Kun tahdotaan, että työyhteisössä voidaan hyvin, ilmapiiri on hyvä ja toimintatavat edistävät terveyttä, myös johtamisen on oltava hyvää. Jaettu johtaminen on useimmiten hyvää johtajuutta. Tämä tarkoittaa, että jokainen työyhteisön jäsen kulkee sitoutuneesti kohti samoja päämääriä ja kokee voivansa vaikuttaa asioihin. (Juuti & Vuorela 2015, 23.)

Työhyvinvointi onkin siis kokonaisuudessaan työyhteisön yhteinen projekti, johon vaikuttavat sekä työntekijät että työnantaja. Työnantajan rooli työhyvinvoinnin edistämässä on taata työympäristön turvallisuus, hyvä johtaminen sekä työntekijöiden keskinäinen tasavertainen kohtelu. Työntekijän rooli on omassa motivaatiossa sekä työkyvyn ja ammatillisen osaamisen ylläpidossa. Yksi merkittävä tekijä työhyvinvoinnissa onkin työntekijän yleinen hyvinvointi. Muita työhyvinvoinnin kokonaisuuden muodostavia osatekijöitä ovat turvallisuus, terveys sekä työ ja sen mielekkyys.

Työhyvinvointi ja hyvinvoiva työyhteisö vaativat hyvää ja motivoivaa johtamista, hyvää ilmapiiriä sekä korkeaa työntekijöiden ammattitaitoa. Tärkeää työyhteisössä on myös työolojen kehittäminen, työkykyä ylläpitävät toimet sekä työterveyshuolto. Laadukas työhyvinvointi vaikuttaa yksilöön ja yhteisöön monin tavoin: muun muassa työn tuottavuus nousee, työssä jaksaminen paranee, sairauspoissaolojen määrä laskee ja työhön sitoutuminen kasvaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.) Yritystasolla vaikutukset ovat muun muassa organisaation kilpailukykyyn nousu sekä taloudellisen tuloksen ja maineen parantuminen (Työterveyslaitos n.d.).

Työhyvinvointia tukevat monet eri toimijat ja henkilöt kuten työsuojeluhenkilöstö ja luottamusmiehet sekä luonnollisesti työyhteisö ja siellä toimivat yksilöt. Hyvinvoivassa työyhteisössä on tehokkaat muutoksenhallintavalmiudet sekä ennaltaehkäisevät ja ratkaisukeskeiset toimintatavat, jolloin myös ongelmanratkaisukeinot ovat rakentavia. Yhtiössä on suuntauduttu tulevaisuuteen, henkilöstö on motivoitunutta ja vastuuntuntoista. Yhtiön työntekijät saavat kokemuksia onnistumisesta ja pärjäämisestä sekä itsenäisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta. He pääsevät myös toimimaan palkitsevassa ja innostavassa yhteisössä, jossa toimitaan yhteistyössä ja jossa konfliktit ja erimielisyydet otetaan vakavasti ja käsitellään rakentavasti. Toimivassa työyhteisössä panostetaan myös työsuojeluun ja työterveyshuoltoon. (Työterveyslaitos n.d.)

Yksilö voi kokea roolinsa ja työnsä monella eri tavalla ja monella eri tunnetasolla. Kun työyhteisö ja sen hyvinvointi toimii, on todennäköistä, että työntekijä kokee virittynyttä mielihyvää eli innostuneisuutta. Tätä kutsutaan työn imuksi, jolloin työssä koetaan myönteistä tunne- ja motivaatiotilaa. Työn imua voidaan pitää jopa työhyvinvoinnin mittarina. Työ on mahdollista kokea myös lievänä mielihyvän tunteena, jolloin työntekijällä on niin kutsuttu yhdeksästä viiteen -asenne. Tämän kaltaista työtä toteutetaan ilman suurempia ponnisteluja.

Kun työhyvinvointi ei toimi ja työssä voidaan huonosti, kärsitään työpahoinvoinnista. Työntekijä on hermostunut, ahdistunut ja saattaa kärsiä pahosta univaikeuksista. Yksinkertaisesti sanottuna työntekijä potee työstressiä. Yksi työn tunnetiloista on myös työholistisuus, jolloin työn teolle on pakkomieltainen tarve ja sitä tehdään enemmän kuin sille asetetut vaatimukset edellyttävät. Työholisti kärsii työpahoinvointia potevan tavoin työstressistä. Mikäli työstressi pitkittyy, syntyy vakava työuupumus, jolloin mahdollisia seurauksia ovat masennus ja jopa työkyvyttömyys. (Työterveyslaitos n.d.)

4.2 Aikaisempaa tutkimusta työhyvinvoinnista

Tilastokeskus on käsitellyt työhyvinvointia työolotutkimusten avulla ottaen huomioon sekä fyysisen, psyykkisen että sosiaalisen puolen. Näitä tutkimuksia on toteutettu vuosien 1977–2013 aikana viiden vuoden välein.

Näistä yli kolmenkymmenen vuoden tutkimustuloksista on koottu yksi yhteinen loppuraportti, jossa työoloja on käsitelty tutkimusaikana tapahtuneiden muutosten kautta. Tutkimukset ovat laajoja, sillä vastaajia per tutkimus on ollut 3000–6000 henkilöä. Tutkimukset kattavat kaikki palkansaaluluokat. (Sutela & Lehto 2014, 7.)

Työolotutkimuksen loppuraportissa on käsitelty muun muassa henkilöiden psyykkisiä oireita. Vastanneiden yleisin psyykinen oire viimeisessä tehdystä tutkimuksessa oli univaikeudet. Niiden yleisyys kasvoi tutkimusaikana huomattavasti. Vaikeudesta päästä uneen tai yöllisistä heräilyistä vähintään kerran viikossa kärsi tutkimusjakson lopussa (2013) lähes kaksinkertaisesti ihmisiä kuin tutkimusjakson alussa. Univaikeudet ohittivat yleisyydessä väsymyksen, haluttomuuden ja tarmottomuuden tunteen, mikä oli tutkimusjakson alussa yleisin psyykinen oire palkansaajilla. Väsymystä ja tarmottomuutta kokivat naiset (39 %) enemmän kuin miehet (28 %). Kolmanneksi yleisin psyykinen oire, joista kärsittiin viikoittain, oli tunne jännittyneisyydestä, hermostuneisuudesta ja ärtyneisyydestä. Näitä tunteita koki noin joka viides (18 %) palkansaajista. Naisilla nämä olivat selkeästi yleisempiä kuin miehillä, mutta kummassakaan ryhmässä ei tapahtunut viimeisinä tutkimuskertoina juurikaan muutoksia. Koettuja psyykkisiä oireita olivat myös tunne siitä, että voimat eivät riitä, sekä masennus. Nämä olivat huomattavasti harvinaisempia viikoittain tapahtuvassa mittakaavassa. Tunnetta, että kaikki käy yli omien voimien, koki naisista 9 % ja miehistä 4 %. Masennusta puolestaan kärsi viikoittain vain noin pari prosenttia koko tutkimusjakson aikana. (Sutela & Lehto 2014, 195–197)

Psyykkisten oireiden lisäksi tutkimuksissa käsiteltiin henkisiä tekijöitä, joihin liittyen kysyttiin haluttomuudesta ja henkisestä väsymyksestä töihin lähdettäessä. Tämän kaltaiset tunteet laskivat 1990-luvulla, mutta lähtivät kuitenkin 2000-luvun alussa nousuun. Eroa sukupuolten välillä ei juuri ollut. Tutkimuksissa kyettiin löytämään yhteys, jossa töihin lähteminen koettiin sitä harvemmin vastenmieliseksi, mitä enemmän henkilöstö koki työnsä mielenkiintoiseksi, haasteelliseksi sekä sellaiseksi, jossa oli mahdollisuus omaan vaikuttamiseen ja kehittämiseen. (Sutela & Lehto 2014, 195–196.)

Oman terveydentilansa koki yli puolet (56 %) hyvänä ja joka kolmas melko hyvänä. Vain noin 1 % piti terveydentilaansa huonona. Tähän verrattavissa on vastaajan oma arvio työkyvystään, jota käsiteltiin indikaattorin avulla, niin että 10 on paras mahdollinen työkyky. Vuonna 1997 naiset kokivat työkykynsä arvolla 8,5 ja miehet 8,4. Arvio omasta työkyvystä nousi kaksituhattaluvun alussa, mutta lähti kuitenkin laskuun 2010-lukua lähestyttäessä, niin että vuonna 2013 sekä miesten että naisten arviot omasta työkyvystään olivat samat kuin vuoden 1997 tutkimuksessa. Myös työhyvinvointia määriteltiin indikaattorin avulla, jossa vastaavasti 10 oli paras mahdollinen työhyvinvointi. Kysymystä työhyvinvoinnista ei ole suoritettu kuin viimeisimmässä työolotutkimuksessa vuonna 2013. Työhyvinvointi arvioi-

tiin selkeästi heikommaksi kuin työkyky, sillä se oli naisilla ja miehillä keskimäärin 7,8. Työhyvinvoinnin tasolla nähtiin olevan yhteys palkansaajan ikään, sillä se laski iän myötä. Alle 25-vuotiailla työhyvinvointi koettiin parhaimmaksi (8,3). 25–34-vuotialla arvo oli 7,9, ja kaikilla tästä vanhemmilla ikäryhmillä arvo oli heikompi, noin 7,7–7,8. (Sutela & Lehto 2014, 204–205.)

Työtyytyväisyydestä, siitä kuinka tyytyväisiä palkansaajat ovat omaan työhönsä, kysyttiin vuosina 1984, 1997 ja 2003. Kysymystä ei esitetty joka kerta, sillä vastaukset olivat hyvin selkeät. Erittäin ja melko hyvän työtyytyväisyyden koki jokaisella tutkimuskerralla yli 90 % palkansaajista. Työtyytyväisyyden nähtiin tutkimuksessa vaikuttavan myös yksilölliseen hyvinvointiin. Yleistä tyytyväisyyttä kysyttiin myös kahdessa viimeisessä tutkimuksessa, joissa osa-alueina olivat työyhteisön toimintatavan sekä kehittämisen mahdollisuudet, oman ammattitaidon arvostaminen, työpaikalla olevat sosiaaliset suhteet sekä työtehtävät ja työskentelytilat. Jokaisella osa-alueella tyytyväisyys nousi vuodesta 2008 vuoteen 2013. Tyytyväisyys on kasvanut enemmän miehillä kuin naisilla aikajaksolla. Yleinen tyytyväisyys sen hetkiseen, nykyiseen, työhönsä on vanhemmilla palkansaajilla (55–64 vuotiaat), nuorilla palkansaajilla (15–24-vuotiaat), ylemmillä toimihenkilöillä sekä valtiolla tai yliopistolla työskentelevillä keskivertaista tyyppisempää. Mikäli työtyytyväisyyttä tahdottaisiin nostaa, onnistuisi se työolotutkimuksista saatujen tulosten mukaan parhaiten työn kehittämismahdollisuuksien lisäämisellä (Sutela & Lehto 2014, 209–210.)

4.3 Aikaisempaa tutkimusta maatalousyrittäjien työhyvinvoinnista

Maatalousyrittäjät, kuten kaikkien muidenkin, työhyvinvointiin vaikuttavat lukuisat eri asiat. Positiivisesti maatalousyrittäjien työhyvinvointiin vaikuttavat perhe ja ystävät, hyvät ihmissuhteet sekä hyvä taloudellinen tilanne. Säännöllisesti pidetyt lomat, riittävä vapaa-aika ja lepo sekä harrastukset vaikuttavat myönteisesti työssä jaksamiseen. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 15.) Työssä jaksamista heikentävät huoli tulevaisuudesta sekä liiallinen työmäärä (Kallioniemi 2013). Stressi, masennus ja henkinen kuormittuneisuus ovat suurimpia uhkia työkyvylle. Kiire, liiallinen työmäärä sekä työn sitovuus vaikuttavat yleisimmin siihen, että maatalousyrittäjä ei pidä huolta omasta hyvinvoinnistaan. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 15.)

Maatalousyrittäjien työhyvinvointiin liittyvässä työ- ja terveyshaastattelu - tutkimuksessa (2012) selvitettiin muun muassa maatalousyrittäjien terveyttä, elintapoja, työssä jaksamista ja työkykyä. Tutkimuksessa ilmeni, että maatalousyrittäjät kokevat työkykynsä ja terveytensä heikommaksi kuin muut työssäkäyvät ihmiset ja omaavat muita enemmän työssä haitaksi olevia tuki- ja liikuntaelinsairauksia, joita maatalousyrittäjistä oli 11 % ja muilla työssäkäyvillä vain 5 %. Ero oli siis selkeä. Muita enemmän kärsivät maatalousyrittäjät esimerkiksi olkapäiden tai käsivarsien särystä sekä kivusta lanteessa ja ristiselässä. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 17 & 19.)

Vuonna 2004 tehdystä maatalousyrittäjien työhyvinvointitutkimuksesta ilmeni, että maatalousyrittäjät arvioivat työkykynsä keskimääräisesti 7,8, kun arvo 10 on paras mahdollinen työkyky. Työkyvyn arvio laski, mitä vanhempi vastaaja oli. Puolestaan edellisessä kappaleessa mainitussa vuoden 2012 tutkimuksessa työkyky sai maatalousyrittäjiltä keskimäärin arvon 7,7, kun kaikilla työssäkävillä se oli 8,3. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 18.) Tätä tulosta voidaan myös verrata edellisen luvun työkykyyn liittyvään tulokseen, jossa vuonna 1997 ja 2013 kaikki palkansaajamiehet ja -naiset kokivat työkykynsä keskiarvolla 8,45. Kaikki palkansaajat arvioivat työkykynsä siis huomattavasti paremmaksi kuin pelkät maatalousyrittäjät. Tutkimusten välillä on yhteistä kokemus työkyvyn laskusta iän myötä.

Samaisissa maatalousyrittäjiin liittyvissä tutkimuksissa vuonna 2004 terveytensä puolesta koki 77 % kykenevänsä työskentelemään vanhuseläkkeelle asti ja vuonna 2012 määrä oli laskenut 72 %:iin, kun kyseinen prosenttiluku oli muilla työssäkävillä 79 %. Vuoden 2012 tutkimuksessa ilmeni myös, että kolme neljäsosa maatalousyrittäjistä kertoi nukkuvansa vuorokaudessa sopivasti, mikä oli 6,5–8,5 tuntia. Keskimäärin vuorokaudessa nukutut tunnit olivat 6,9. Työkyvyn ylläpitoon liittyivät kysymykset liikunnan määrästä, päihteiden käytöstä ja painosta. Vastanneista maatalousyrittäjistä puolet kertoi harrastavansa kahtena päivänä viikossa liikuntaa, yli puolet (58 %) ei tupakoinut koskaan ja vajaa puolet (40 %) oli sellaisia, jotka eivät käyttäneet alkoholia humalahakuisuuteen, eli vähintään kuutta annosta kerrallaan. Normaalipainoisia maatalousyrittäjistä oli puolestaan noin puolet, 48 %. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 19.)

5 MAATALOUSYRITTÄJYYS JA TYÖN KUORMITTAVUUS

Maatalousyrittäjäksi ryhdytään hieman muita aloja mahdollisesti poikkeavalla tavalla. Maatila, jossa maatalousyrittäjän ammattia harjoitetaan, yleensä joko ostetaan syrjään siirtyvältä, edelliseltä sukupolvelta tai siihen liitytään parisuhteen kautta. Maatalousyrittäjäksi ryhtymiseen ei kuitenkaan ole mitään ennalta määrättyä kaavaa tai polkua, erilaiset siteet ja arvot maataloutta ja maatilaa kohtaan vaihtelevat suuresti. (Kinnunen, Heikkonen, Kotilainen, Mänttälä & Torpström 2016, 18.) Jotkut maatalousyrittäjät voivat nähdä maatalouden elämäntapana ja toiset taas tavallisena palkkatyönä. Yleisesti voidaan sanoa, että ne maatalousyrittäjät, jotka ovat kasvaneet maatilalla arjessa ja kasvatettu sen jatkajaksi ja joiden tiloilla on vahvat ja pitkät historialliset sukujuuret, ovat niitä, jotka kokevat maatalousyrittäjyyden elämäntapana. (Perälä & Pietilä 2009.)

Maatalousyrittäjiä voi olla sivutoimisia sekä päätoimisia. Osa-aikaiset maatalousyrittäjät käyvät tilan ulkopuolella palkkatöissä. Päätoimisia maatalousyrittäjiä on useimmiten kotieläintuotantoa harjoittavilla tiloilla. Päätoimiseen maatalousyrittäjyyteen vaaditaan, että tilan kokonaistuloista

vähintään 50 % tulee tilalla harjoitettavasta toiminnasta; maa- ja metsätalous tai muu yritystoiminta. Maatalousyrittäjän kokonaistuloista 25 % on saatava suoraan maataloudesta. Edellä mainittujen lisäksi on yrittäjän työskenneltävä tilalla vähintään 866 tuntia vuodessa. (Kinnunen, Heikkonen, Kotilainen, Mäittälä & Torpström 2016, 19–20.)

Nuori maatalousyrittäjä on puolestaan alle 41-vuotias maatilaa pyörittävä henkilö. Suomessa kannustetaan nuoria jatkamaan tiloja sukupolvenvaihdoksissa myöntämällä, ensimmäistä kertaa maatalousyrittäjäksi ryhtyville, nuoren viljelijän aloitustukea. Kyseinen aloitustuki edellyttää vähintään kolmen vuoden käytännön kokemuksen maataloustöistä, 20 opintoviikon tai 30 opintopisteen laajuisen koulutuksen sekä tietyn yrittäjätulovaatimuksen saavuttamisen maataloudesta. Koulutuksen vaaditusta määrästä on vähintään puolet oltava talousasioiden opiskelua. Puolisoista molemmilla on oltava riittävä kokemus käytännön maataloustöistä ja ainakin toisella oltava yllä mainittu vaadittu koulutus. (Kinnunen, Heikkonen, Kotilainen, Mäittälä & Torpström 2016, 19.)

5.1 Sukupolvenvaihdos yleisin tapa ryhtyä maatalousyrittäjäksi

Sukupolvenvaihdoksessa maatila vaihtaa omistajaa yrityksen sisällä tehtävänä kauppana luopujan ja jatkajan välillä. Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa yrityksen omistajan elinaikana tai tämän kuoltua. Yleisimmin henkilö, joka tilaa jatkaa on omistajan lapsi tai lähisukulainen. Sukupolvenvaihdos toteutetaan yleisimmin joko kauppana tilan käypästä arvosta (puhdas kauppa) tai lahjaluontoisena kauppana. Sukupolvenvaihdos on mahdollista toteuttaa kaikki kerralla tai vaiheittain. (Keskikangas 2012, 10.)

Monelle nuorelle maatalousyrittäjälle sukupolvenvaihdos on uran alussa tapahtuva yrittäjyyden suurin päätös ja investointi. Sukupolvenvaihdoksessa on monia asioita, jotka vaikuttavat tulevan maatalousyrittäjän mahdollisuuksiin kehittää tilaa tulevaisuudessa sekä siihen, minkälaiseksi yrittäjän työhyvinvointi kehittyy. Näitä ovat muun muassa kauppahinta, pinta-ala, tietotaito, konekanta, olemassa oleva velka ja eläinmäärä. Esimerkiksi Hämeen alueella toteutuneet sukupolvenvaihdos-kaupat ovat noin 200 000€ luokkaa. (Mäenpää 2016.)

Nuoren viljelijän aloitustuessa on jatkuva haku, ja sen maksatus ja päätökset tehdään jaksoissa. Tuki koostuu avustuksista, korkotuesta ja varainsiirtoverovapaudesta. Hakemus on tehtävä ennen 41 ikävuotta, ja hakijan on oltava ensimmäistä kertaa aloittamassa maatalousyrittäjyyttä. Nuoren viljelijän aloitustuen ensimmäinen maksatus on maaliskuussa, jolloin yrittäjänä on järkevä aloittaa heti alkuvuodesta (Löyttyniemi 2016.)

Sukupolvenvaihdoksessa saatavat verohuojennukset sitovat aloittavaa yrittäjää viiden vuoden tilanpitoon omissa nimissä. Mikäli tilanpito ei jatku ensimmäistä vuotta, on korotus 20 % kaiken huojennetun arvon päälle. Kun huojennus on suuri, myös sanktio on suuri. (Piekkari 2016.)

Omistajuuden vaihdos vaatii kummaltakin osapuolelta suunnattomasti voimavaroja. Siihen liittyy paljon tunteita, sosiaalista painetta, rahoituksellisia ja verotuksellisia asioita, suunnittelua ja pitkäjänteisyyttä. Sukupolvenvaihdosta olisikin hyvä suunnitella jo jopa 3–5 vuotta ennen varsinaista ajankohtaa ja päätösten tekemistä. Virallisen sukupolven vaihdoksen tärkeimpänä tavoitteena voi usein olla verorasitusten minimoiminen. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota siihen, että sekä tulevan yrittäjän että luopujan toimeentulo on turvattuna sukupolvenvaihdoksen jälkeenkin. Jatkajan on kyettävä tulevaisuudessa kehittämään tilaa. (Keskikangas 2012, 10–11.)

5.2 Maatilayritys Suomessa

Maatilayritys on yritys muiden joukossa. Siihen liittyy monia samoja tunnuspiirteitä kuin muiden alojen yrityksissä. Näitä ovat muun muassa riskien olemassaolo, toiminta-ajatus, toiminnan kehittäminen sekä kannattavan toiminnan tavoittelemisen. Perinteinen rooli maatilayrityksellä on tuottaa raaka-aineita elintarviketeollisuudelle. Maatilayritys on ketjun ensimmäisenä osana, kun sen toisessa päässä ovat kuluttajat. (Perälä & Pietilä 2009, 28–29.)

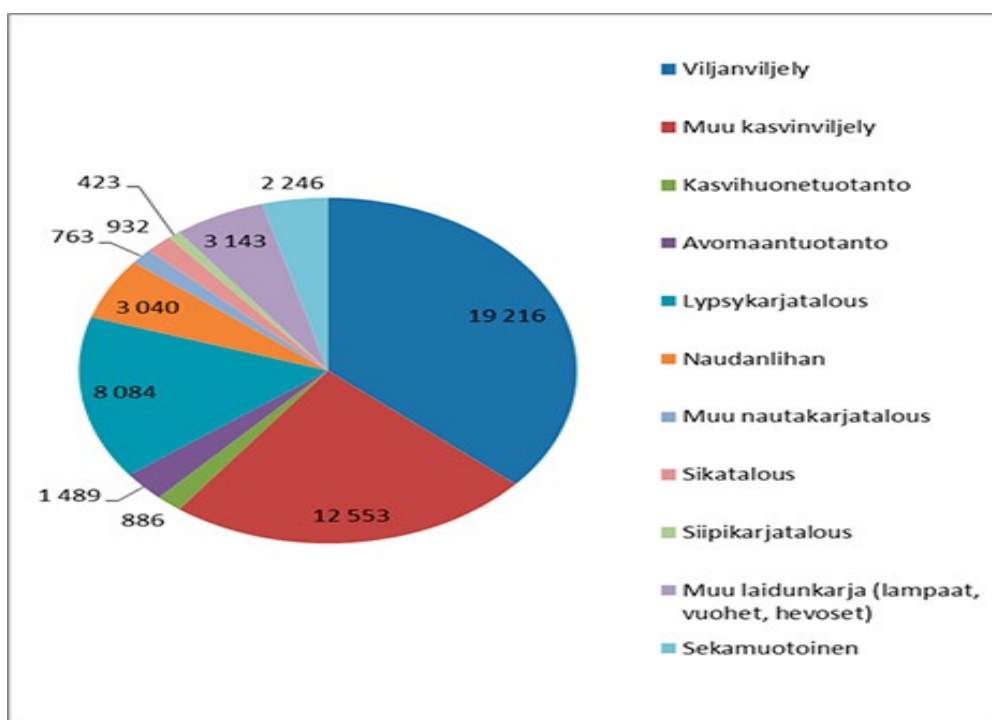
Maataloutta harjoitetaan nykyään yhä useammin sivutoimisena tai maatalouden ohessa toteutetaan muutakin yritystoimintaa, monialayrittäjyyttä (Perkiö-Mäkelä ym. 2016). Nykyään maataloutta voi harjoittaa joko yksityisesti, yhtiöittämällä esimerkiksi osakeyhtiöksi tai maatalousyhtymänä. Vuonna 2016 maatiloja oli Suomessa yhteensä noin 50 000. Näistä tiloista oli yksityisomistuksessa noin 43 500. Maatalousyhtymiä kunnista oli noin 4000. Perikunnat tai osakeyhtiöt omistivat tiloista noin 2200, ja valtio, kunta tai muu yhteisö noin 300. (Luonnonvarakeskus 2016.)

Maatalousyhtymässä maatilaa omistetaan yhteisomistuksella kahden tai useamman henkilön kesken tai viljellään yhteiseen lukuun. Maatalousyhtymässä tulot ja tappiot jaetaan osakkaiden kesken pääsääntöisesti kunkin työpanoksesta riippuen. Maatalousyhtymää kutsutaan myös verotusyhtymäksi. (Vero 2013.) Maatilaa yhtiöittäminen tulee puolestaan kysymykseen silloin, kun tuotanto laajenee tai uusia omistajia tulee mukaan. (Vero 2017.)

Maatila on liiketoimintaympäristönään hyvin moninainen ja vaatii toimimista erilaisten vaikutusten ja paineiden alla. Tästä syystä maatilaa on järkevää ajatella liikeyrityksenä, joka toimii suunnitellusti ja organisoidusti tulevaisuuteen tähdäten. Vaikka maatalousyrittäjyydellä on monia verrannollisia ominaisuuksia muiden toimialojen yritysten kanssa, nähdään maatalous silti edelleen yhä enemmän elinkeinona kuin yritystoimintana. Maatilat täyttävät monet yrityksen tuntomerkit, kuten toiminta-ajatuksen (liikeyritys), riskien olemassaolon, kannattavuuteen tähtäävän toiminnan sekä toiminnan jatkuvuuden ja kehittämisen. (Alanen 2016, 14.)

Maatiloilla on muiden yritysten kanssa jaettavien yhteisten ominaispiirteiden lisäksi myös monia erityispiirteitä. Näistä esimerkkeinä ovat muun muassa tulovirran jakautuminen hyvin epätasaisesti vuodelle. Samoin joitakin kulueriä jakaantuu epätasaisesti kasaantuen hyvin lyhyelle aikavälillä, esimerkiksi lannoituskustannukset. Maatilalla tehtävät investoinnit liittyen kalustoon, rakennuksiin ja koneisiin ovat huomattavan suuria. Tuottavuuteen sekä työaikoihin vaikuttaa huomattavasti myös sääolosuhteet sekä vuodenaika. Kesällä hyvän sään vallitessa töitä voidaan tehdä ympärivuorokauden, ja huonolla säällä voidaan pitää vapaata. Myös talvikuukaudet ovat huomattavasti kiireettömämpiä. (Alanen 2016, 15.)

Maatiloja oli Suomessa vuonna 1995 noin 100 000. Vastaava luku vuonna 2015 oli 51 000. Nykyään joka kolmannella maatilalla on kotieläimiä, kun niitä oli vuonna 1995 joka toisella. Vaikka tilojen määrä, ja kotieläintilojen määrä, ovat vähentyneet, ei eläinmäärät silti ole laskeneet kovinkaan paljon. Vuonna 2013 tilan keskikoko oli 40 hehtaaria Suomessa, kun se muualla EU-maissa oli 16 hehtaaria. Vuonna 2005 maatiloilla työskenteli 155 000 henkilöä, kun luku vuonna 2013 oli enää 110 000. Henkilötyövuosiksi muutettuna maatiloilla tehtiin töitä yhteensä 110 000 henkilövuotta vuonna 2005, ja vuonna 2013 enää 73 000 henkilötyövuotta. (Jokela 2016.)

Kuvio 3. Vuoden 2014 maatilojen tuotantosuunnat. Kasvinviljelyä harjoitetaan yli puolella maatiloista. (Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto 2016a.)

Yllä olevasta kuviosta ilmenee, että Suomen tiloista vuonna 2014 hieman yli kolmannes viljeli viljaa (kuvio 3), ja kun mukaan lasketaan myös muu kasvinviljely, on tulos reilusti yli puolet. Kotieläintaloudesta selvästi yleisin on lypsykarjatalous. Vähiten Suomessa on siipikarjataloja.

Voidaan siis sanoa, että maatalous ja maataloilla tehtävä työ on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana suuresti. Jatkatilat ovat aina vain suurempia, ja toimivat yhä tehokkaammin ja yritysmäisemmin (Jokela 2016). Tämän kaltaiset asiat luovat yrittäjälle suuria kuormittavuus- ja stressitekijöitä, joihin on kiinnitettävä huomiota.

5.3 Työn kuormittavuus

Työkuormitus voi olla sekä henkistä että fyysistä kuormittavuutta. Kohutuullinen kuormittavuus työssä on hyvästä, sillä se auttaa parantamaan muun muassa edellytyksiä työn sujumiselle. Työn kuormittavuus voi kuitenkin olla uhka muun muassa terveydelle ja työkyvylle, mikäli se pitkittyy ja on liiallista. Työnantajalla on velvollisuus puuttua ja ryhtyä toimenpiteisiin, mikäli terveyteen vaikuttava liiallinen työkuormitus aiheutuu työstä (Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super n.d.)

Maatalousyrittäjän hyvinvointiin ja työn kuormittavuuteen vaikuttavat lukuisat sellaiset asiat, jotka eivät välttämättä kuulu elämään missään vaiheessa sellaisella ihmisellä, joka ei toimi maatalousyrittäjänä tai muuten maa- tai metsätalouden työssä.

Esimerkiksi Perälän ja Pietilän (2009) tekemässä opinnäytetyössä Nuorten maatilayrittäjien hyvinvointi – Suomen maatalouden elinvoima arkeen ja erityisesti hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä on tutkittu kahdeksan eri teeman avulla, jotka ovat

- työn määrä
- motiivi ja elämän arvot
- sosiaaliset suhteet
- virkistyminen ja tapa toimia
- johtajuus
- verkostoituminen
- itsensä kehittäminen
- tulevaisuuden tavoitteet.

Nämä teemat kuuluvat kaikkiin hyvinvoinnin osatekijöihin eli sosiaaliseen, fyysiseen ja henkiseen puoleen. (Perälä & Pietilä 2009, 22).

Kyseisen opinnäytetyön tuloksissa nousi useita työn kuormittavuuteen liittyviä asioita. Tutkimuksessa haastateltiin 18 maatalousyrittäjää Lounais-Hämeen ja Varsinais-Suomen alueelta. Heistä lähes puolet ajatteli maatalouden harjoittamisen elämäntapana. Osittain tästä johtuen työtunteja kertyi päivittäin jopa 10–14. Eläinten parissa vietettiin myös jopa 7–8 tuntia joka päivä. Vaikka yli puolet haastatelluista pitivät hyvinvointia tärkeänä ja edistivät sitä, oli silti monella ongelmana vapaa-ajan liian vähäinen määrä. Kun hoidetaan työ ja perhe, ei päivästä jää useinkaan aikaa eikä

energiaa ystäville. Lähes jokainen haastatelluista kokikin stressin oireita, joiden suurimpia aiheuttajia ja vaikuttavia tekijöitä olivat EU-politiikka, eläinaktivistit ja taloudellinen tilanne sekä siihen kytköksissä oleva velan määrä. Suurin yksittäinen stressinaiheuttaja tutkimuksen mukaan oli Euroopan Unioni, ja puolet kokivatkin sen luovan enemmän paineita kuin mahdollisuuksia. Työn kuormittavuutta lisää myös vähäinen työntekijöiden määrä, joita tutkimukseen osallistuneista suurin osa palkkaisi lisää, mikäli se olisi taloudellisesti mahdollista. (Perälä & Pietilä 2009.)

Työn kuormittavuuden vähentymiseen ja työn mielekkyyden lisäämiseen opinnäytetyön mukaan vaikuttavat muun muassa suuri motivaatio tilan jatkamiseen ja sen kehittämiseen. Erityisen tärkeää on myös toteuttaa laajasti yhteistyötä muiden tilojen välillä sekä jakaa kokemuksia muiden maatilayrittäjien kanssa. (Perälä & Pietilä 2009.)

5.4 Sosiaaliset kuormittavuustekijät

ProAgrian keskusliiton julkaisun ”Maatilayrittäjän hyvinvointi” mukaan maatalousyrittäjän sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavat perhesuhteet ja keskinäiset välit, erilaiset turvaverkot ja vaikeista tilanteista selviäminen. Maataloudessa perhesuhteet ovat erityisen merkittäviä, sillä puolison kanssa ollaan mahdollisesti tekemisissä ympäri vuorokauden. Maatalousyrittäjien on tästä syystä mahdollisesti vaikea erottaa puolison kanssa vietetystä ajasta työnteko ja vapaa-aika. Yleistä on, että vapaa-ajalla esiin nousee työasioita ja työtä tehdessä keskustellaan vapaa-ajan asioista. Tämä hämää työntekijöiden välillä rajaa entisestään. Maatalousyrittäjillä työntekoon ja työssä jaksamiseen voivat merkittävästi vaikuttaa yksityöelämän ongelmat ja ihmissuhderiidat. Avioerot eivät nykyään enää ole maaseudulla yhtään sen harvinaisempia kuin kaupungissa, jolloin tämän kaltaisiin elämän kriiseihin on myös osattava varautua, ja ne on pysyttävä käymään läpi myös yritystasolla.

Maatalousyrittäjän sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttaa merkittävästi hyvä ja tasapainon parisuhde, johon pääseminen saattaa vaatia suuria ponnisteluja, mutta jonka lopputulos on palkitseva. Puolison tuen vaikutus on maatalousyrittäjyydessä merkittävä, sillä töitä tehdään usein yhteisvoimin ja tasa-arvoisesti. Usein on niin, että työpäivät venyvät maataloustöissä pitkälle iltaan, jolloin ei ole enää energiaa nähdä päivän päätteeksi ystäviä. Tällöin merkittävimmäksi sosiaaliseksi kontaktiksi jää helposti oma puoliso ja perhe. Perälän ja Pietilän tekemässä opinnäytetyössä nuorten maatalousyrittäjien hyvinvoinnista nousee esiin, että naisilla on yleensä useimmin työn ulkopuolisia ystäväkontakteja kuin miehillä. Naiset ystäväystävät usein harrastusten kautta. (Yliselä 2009) (Perälä & Pietilä 2009.) Turvaverkot ovat maatalousyrittäjille erityisen merkittäviä. Nämä sisältävät muun muassa puolison, perheen, ystävät, muut lähellä olevat maatalousyrittäjät ja kyläyhteisöt.

5.5 Fyysiset kuormittavuustekijät

Maatalouden fyysisiin kuormittavuustekijöihin kuuluvat muun muassa fyysisesti raskas, muuttuva ja riskialtis työympäristö. Maatalous on viimeisten vuosikymmenten aikana muuttunut merkittävästi esimerkiksi työmenetelmien, rakennusten ja työ- ja laitekannan suhteen. Muutosta on kokenut myös kotieläintuotanto, joka on vähentynyt kasvinviljelyn kasvattaessa määräänsä. Myös maatalousyrittäjien monialayrittäjäisyys ja sivutoimisuus ovat huomattavasti lisääntyneet. Nämä kaikki luovat omat muutoksensa ja vaikutuksensa maatalousyrittäjien työoloihin ja työhyvinvointiin. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 9 & 10.)

Maataloustyöt ovat hyvin raskaita fyysisesti. Maatalousyrittäjistä näin kokikin (hyvin/melko rasittava) vuonna 2012 kaksi kolmasosaa (65 %), kun muilla työssäkäyvillä näin koki vain neljännes. Työoloihin liittyy keskeisesti maataloustöiden fyysiset vaatimukset, joita ovat hankalissa paikoissa ja hankalassa asennossa tehtävät työt, yläraajoihin kohdistuvat toistuvat liikkeet, tärkeiden työkoneiden ajo, hyvin raskaidenkin kuormien käsittely ja liikkuva työ, joka vaatii suuret lihasryhmät. Työkuormaan ja sen määrään vaikuttavat keskeisesti se, mitkä työmenetelmät valitaan, kuinka työt järjestetään ja mikä on tilan koneellistamisaste. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 15.)

Vuonna 2012 tehdyssä työ- ja terveyshaastattelu -tutkimuksessa, josta kirjoittivat Perkiö-Mäkelä ja Hirvonen (2013), tuli esille, että ilman apuvälineitä lähes joka toinen (44 %) maatalousyrittäjistä nosti tai kannatteli useita kertoja päivässä tai tunnissa painavia taakkoja. Selkä hankalassa asennossa työskenteli maatalousyrittäjistä joka neljäs eli noin 24 % ja joka kahdeksas niin, että yläraajat olivat hartiatason yläpuolella 1–2 tuntia päivittäin. Samaisessa tutkimuksessa selvitettiin myös työtilan toimivuutta ja käytännöllisyyttä työn sujuvuuden kannalta. Maatalousyrittäjistä työtilan toimivaksi ja käytännölliseksi koki 58 %, kun määrä kaikista työssäkäyvistä kymmenen prosenttiyksikköä suurempi (68 %). (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 15-16.)

Maatalouden erilaiset työympäristön altisteet ja fyysinen kuormittavuus ovat laskeneet maatalojen automaatioasteen kasvun seurauksena. Perinteisten riskien tilalle ja rinnalle on tullut joukko uudenlaisia sekä yhä enemmän yleistäviä riskejä, joista merkittävimpiä ovat melu ja tuotantotiloissa käytettyjen laitteiden pakokaasut ja sen pienhiukkaset. Maataloudessa tehdyt valinnat materiaaleista ja käytetyistä työmenetelmistä lisäävät riskiä altistua erilaisille pölyille, muun muassa homepölylle. Tällaisia riskejä lisääviä valintoja kotieläintilalla ovat muun muassa kuivaheinän ja rehun jako eläimille sekä lehmien harjaus käsin. Myös yleinen rehumpylllyn valvominen lisää riskiä altistua viljan pölylle.

Vuoden 2004 kyselytutkimuksessa (Työterveys ja maatalous Suomessa 2004) todettiin, että pölyt haittasivat lähes joka neljännes maatalousyrittä-

täjän työtä melko tai hyvin paljon. Melusta koki haittaa puolestaan viidesosa. Tutkimuksessa tuli ilmi myös melko vähäinen suojainten käyttö töitä tehdessä. Esimerkiksi vastaajista kolme neljäsosaa ei käyttänyt suojakäsineitä lypsäessään ja vain vajaa puolet käytti sikatilalla hengityssuojainta ruokinnassa. Viljapöly ja huono hengitysilma ovat yleisiä viljakuivurin ongelmia. Tästä huolimatta korkeintaan yksi kolmasosa maatalousyrittäjistä käytti siellä työskennellessään lähes aina hengityssuojainta. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 10–11.)

Fyysisiin riskeihin ja täten työn kuormittavuuteen liittyy myös altistuminen erilaisille kasvinsuojeluaineille. Tämä asettaa erityisen haasteen työterveydenhuollolle, jossa niitä tulisi osata tunnistaa. Altistuminen on erityisesti otettava huomioon niillä, jotka joutuvat kyseisten aineiden kanssa tekemään töitä. Tunnistamisen lisäämisestä ja riskien pienentämisestä tulee velvoite myös EU-lainsäädännöstä, jossa kasvinsuojeluaineiden käyttäjien terveydentilaa tulee seurata ja raportoida Euroopan komissiolle. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 11–12.)

5.6 Henkiset kuormittavuustekijät

Työterveys ja maatalous Suomessa -tutkimuksesta (2014) tehdyssä kirjassa käsitellään maatalouden henkistä kuormittavuutta aikajanelisesti eri tutkimusten pohjalta aina 1960-luvulta lähtien. Purola ja Kalimo (1970) toteavat, että 1960-luvun lopulla maa- ja metsätalouselinkeinojen parissa työskentelevillä oli kaikkiin työssäkäyviin verrattuna eniten psyykkistä vajaa-kuntoisuutta. Samankaltaisia tuloksia saatiin Lehtiseltä ja Väisäseltä (1979) myös 1970-luvun lopulta, kun silloisessa tutkimuksessa todettiin mielen-terveyden häiriöitä esiintyvän edelleen maataloudessa työskentelevillä enemmän kuin teollisuudessa tai palveluelinkeinojen parissa työskentelevillä. 1990-luvulla tulokset olivat kääntäneet suuntaa, sillä psyykkistä oireilevuutta esiintyi keskimäärin hieman vähemmän maatalousyrittäjillä kuin muilla palkansaajien ammattiryhmillä. Samaisessa tutkimuksessa todettiin myös, että maatalouden parissa sukupuolten välinen ero oireilussa on pienempi kuin muissa ammattiryhmissä, vaikkakin maatalousyrittäjänaiset oireilivat psyykkisesti miehiä enemmän. 1990-luvun loppupuolella (Viinämäki (1997)) todettiin, että niillä miehillä, jotka työskentelevät maatalousyrittäjinä, oli keskimäärin psyykkistä oireilua muita suomalaisia miehiä jonkin verran enemmän.

Vuosituhatosen vaihtuessa vuoden 2004 tutkimuksessa (Rissanen 2006) tulokset osoittivat, että stressiä koki maatalousyrittäjät merkittävästi vähemmän kuin muut suomalaiset palkansaajat yleisesti. Alle 35-vuotiaat maatalousyrittäjänaiset kokivat työnsä henkisesti kuormittavaksi, ja olivatkin muita työssäkäyviä naisia yleisemmin masentuneita, ärtyneitä ja jännittyneitä. Tutkimuksen mukaan vuonna 2004 henkisesti parhaiten voivat maatalousyrittäjät, jotka olivat 55–64-vuotiaita. Puolestaan stressiä ja sen oireita kokivat vähiten lypsykarjatilalliset ja viljanviljelytilat. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 13, 14.)

Nykyisellä vuosikymmenellä maatalousyrittäjien henkistä kuormittavuutta ovat tutkineet Kallioniemi, Simola, Kinnunen ja Kymäläinen (2011). Kyselytutkimuksessa ilmeni, että 45 % lypsykarjatilallisista kärsivät lievästä työuupumuksen oireista ja 9 % vakavasta työuupumuksesta. Heidän mukaansa stressioireet olivat keskeisesti kytköksissä maatalouteen liittyviin hallinnolliseen työhön, maatalouden byrokratiaan ja siihen liittyviin säännöksiin sekä taloudelliseen tilanteeseen. Työn voimaannuttavina puolina nähtiin työympäristö ja sen erityisyys, oman työn tulosten näkyminen sekä luonnon läheisyys. Erityisesti maatalousyrittäjänaiset kertoivat luonnon läheisyyden ja eläinten parissa työskentelyn olevan työn palkitsevia puolia. Henkistä hyvinvointia maataloudessa lisää myös maaseudun elämäntapaan positiivisesti suhtautuminen (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 15).

Maatalouden henkistä kuormittavuutta on mitattu myös Työterveys ja maatalous Suomessa 2014 - tutkimuksessa, jonka tulokset osoittivat, että päätoimisista maatalousyrittäjistä 41 % koki työnsä olevan jonkin verran rasittavaa, 40 % melko tai hyvin rasittavana ja 19 % kevyenä tai melko kevyenä henkiseltä kuormittavuudeltaan. Henkistä rasitusta kokivat tutkimuksen mukaan sikatalousyrittäjät, joista 58 % vastasi työn olevan henkiseltä kuormittavuudelta melko tai hyvin rasittavaa. Rasittavuuden kokemus kasvoi myös tilakoon kasvaessa. Lähes jokainen (91 %) maatalousyrittäjä palautui vähintään kohtalaisesti maataloustyön aiheuttamasta henkisestä ja fyysisestä rasituksesta ja kuormituksesta työpäivän jälkeen. Palautuminen oli parasta metsäyrittäjillä ja alle 35-vuotiailla. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 94, 96.)

Tutkimuksessa kysyttiin vastaajilta myös kokemusta oireilusta viimeisen kuukauden aikana. Oireita olivat esimerkiksi masentuneisuus, alakuloisuus, väsymys, unettomuus, keskittymiskyvyn heikentyminen ja nukahtamisvaikeudet. Vastaukset osoittivat, että naiset kokivat oireita enemmän kuin miehet kaikilta osin. Ne yrittäjät, joilla oli palkattuja työntekijöitä, oireilivat enemmän kuin ne, joilla ei ollut. Samoin oireilua oli sitä enemmän, mitä suuremmalta tilalta vastaaja oli. Tutkimuksessa ilmeni myös, että hoitoa tai muuta apua tarvitsi vastaajista (n=2169) 5 % esimerkiksi yllirasittuneisuuteen, pelkotiloihin, masentuneisuuteen tai muihin psyykkisiin oireisiin. Naiset, sikatalousyrittäjät ja palkattua työvoimaa omaavat tilat kokivat tarvitsevansa apua tai hoitoa eniten. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 97, 100.)

Maatalousyrittäjiltä selvitettiin myös kyselyssä kokemusta stressistä. Päätoimisista vastaajista 65% koki työssään stressiä vain vähän tai ei lainkaan. Melko paljon tai erittäin paljon stressiä koki vastaajista yksi kymmenestä (10 %). Naiset kokivat myös stressiä enemmän kuin miehet, ja suuremmilta tiloilta olevat kärsivät stressistä hieman enemmän verrattuna pienempiin tiloihin. Ylivoimaisesti eniten henkisesti kuormittavimmaksi tekijäksi vastauksissa nousivat byrokratia ja hallinnolliset tehtävät. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 102-103.)

Johtajuus on erityisen tärkeä osa nykypäivän maataloutta, ja sen merkitys kasvaa koko ajan. Sen voidaan nähdä tällöin olevan myös kasvava henkinen kuormittavuustekijä maatalousyrittäjillä. Työterveys ja maatalous Suomessa 2014 - tutkimus määritteli maatalon johtamisen seuraavasti:

”Johtamisella tarkoitamme maatalon käytännön toiminnan suunnittelua, ohjaamista ja valvontaa, talouden hallintaa, yrityksen myynti-, markkinointi ja asiakastyötä sekä erilaisia hallinnollisia tehtäviä” (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 81).

Kyseisen tutkimuksen tulokset osoittivat päätoimisten maatalousyrittäjien osalta, että johtamiseen ja siihen liittyviin tehtäviin arvioidaan käytettäväksi 18 % työajasta. Johtamisen arvioitiin vievän enemmän aikaa suurilla tiloilla sekä sellaisilla, joilla oli ulkopuolisia palkattuja työntekijöitä. Päätoimisista vastaajista 68 % piti johtamistehtäviä joko melko tai hyvin mielekkäinä. Korkeamman tutkinnon suorittaneet (agrologi tai agronomi) pitivät johtamista mielekkäämpänä kuin maatalousalan perustutkinnon suorittaneet. Tilan menestymisen kannalta päätoimisista vastaajista 59 % arvioi, että johtamisella on hyvin tärkeä osa tilan menestymisen kannalta. Maatalon johtamiseen liittyvät työt koki päätoimisista vastaajista 59 % silloin tällöin kuormittavaksi ja 24 % koki kuormittavuutta usein. Kuormitus oli suurinta niillä tiloilla, joilla oli palkattua työvoimaa. Vähiten johtajuuden kuormitusta koettiin metsätaloudessa. Sivutoimissa vastaajissa johtajuuden kuormitus ei ollut niin suurta, sillä vain 9 % koki johtamiseen liittyvät tehtävät kuormittaviksi usein ja 50 % silloin tällöin. Myös sivutoimisilla kuormittavuutta johtamisesta koettiin useammin, mikäli tilalla on palkattua työvoimaa. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 82–88.)

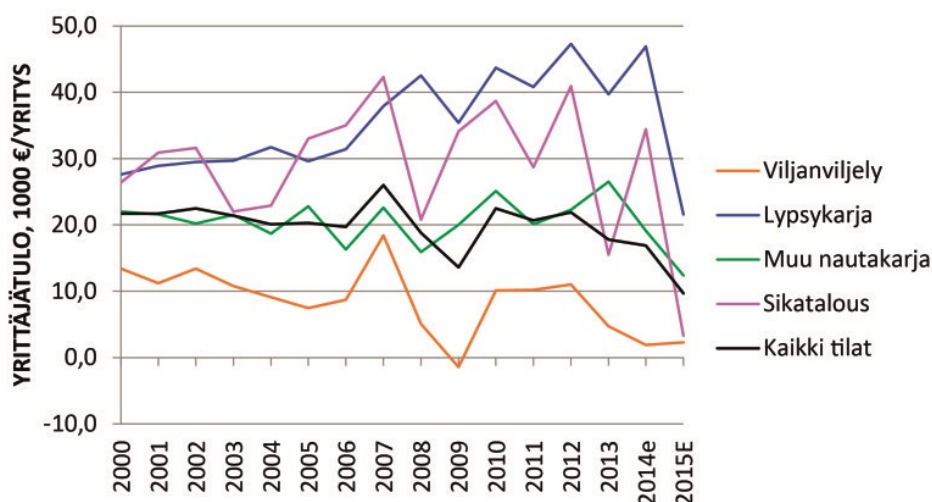
Maatalousyrittäjyyden yhä laajempi johtamistarve on noussut työn rinnalle tuotannon määrän ja pinta-alojen kasvaessa, tilakokojen suurentuessa ja tuotannon tehostuessa. Tämä merkitsee myös yhä enemmän tarvetta osata johtaa ja tuntea monet johtamiseen liittyvät asiat ja haasteet. Perinteisesti maatilalla esimiehenä toimiminen vaatii työhön perehdytystä, palkkojen laskentaa, motivointia, riitatilanteissa sovittelijan roolia sekä työn suunnittelua. Nykypäivänä perinteisen johtamisen rinnalle ovat nousseet myös monet muut johtamisvaatimukset kuten sopimusneuvottelut, vuorovaikutus sidosryhmien kanssa, suunnittelutehtävät liittyen talouteen ja toimintaan, tavoitteiden asettaminen, yrityshallinnolliset tehtävät sekä tuotannon laadunhallinnasta ja työturvallisuudesta huolehtiminen. Nykypäivän johtamiselle luo erityispiirteensä myös ulkomaiset työntekijät, joita työskenteli vuonna 2013 maa- ja puutarhataloudessa yli 15 00 (Eloranta 2014, 2.). Nämä asettavat haasteita liittyen ulkomaisen työntekijän perehdyttämiseen ja rekrytointiin sekä luovat muutoksia toimivan työyhteisön rakentumiselle. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 12–13).

Maatalousyrittäjät kokevat itse tehtyjen tutkimusten mukaan johtamisen ja siihen liittyvät tehtävät melko mielekkäiksi. Sen nähdään myös olevan

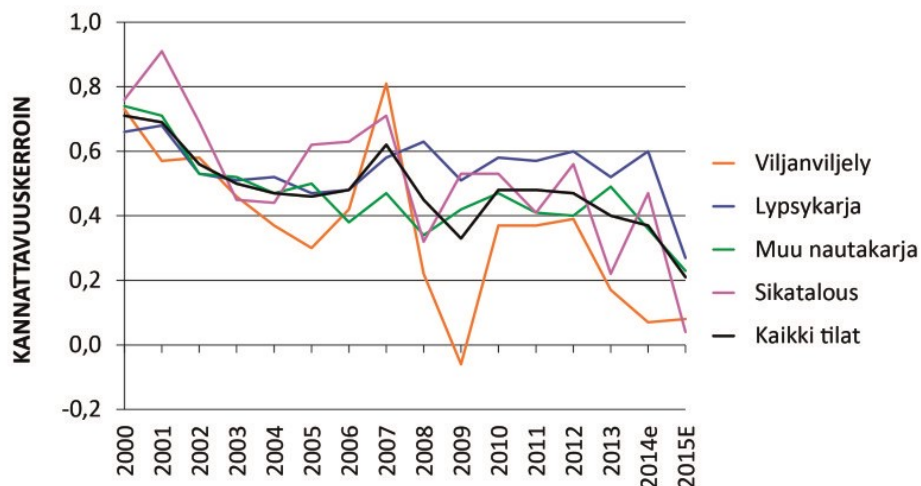
merkittävä tekijä tilan menestymisen kannalta. Johtaminen ja johtajuus nähdään myös yrittäjiä jonkin verran kuormittavaksi tekijäksi. Keskeisimpänä teemana johtajuudesta ja kuormittavuudesta nousi talousjohtaminen. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 7.)

5.7 Taloudelliset kuormittavuustekijät

Taloudellisia kuormittavuustekijöitä maataloilla on monia. Esimerkkinä on muun muassa maatalouden rakennemuutos, jossa tila- ja tuotantokoot kasvavat. Ongelmana taloudelle on myös heikko kannattavuus. Kuten kuvioista (kuvio 4, kuvio 5) ilmenee, maatalouden tulo- ja kannattavuuskehitys ovat negatiivisia. Kaikkien tuotantosuuntien paitsi viljanviljelyn yrittäjätulo ovat merkittävässä laskussa. Viljanviljelyn tuotot ovat valmiiksi jo hyvin alhaiset. Myös kannattavuuskertoimista jokaisen tuotantosuunnan paitsi viljanviljelyn kehitys on laskusuhteinen. (Luonnonvarakeskus 2016.) Pellon hinnan kallistuminen on myös maatalousyrittäjällä taloudellinen kuormittavuustekijä. Nykyään peltoja ei juurikaan enää raivata lisää, mikä osaltaan aikaan saa sen, että esimerkiksi vuodesta 1999 vuoteen 2008 pellon hinta on kaksinkertaistunut. Tuotantotilojen rakennuttaminen on myös merkityksellinen tekijä, sillä nykyään maatilalla tehtävät investoinnit ovat yhä suurempia ja kalliimpia. Muita taloudellisesti merkittäviä tekijöitä maatalousyrittäjyydessä ovat muun muassa avioliitto, avioehto ja avioero sekä yrittäjän omat resurssit ja jaksaminen. Jos oma hyvinvointi on huonossa kunnossa, on myös taloudellisista asioista huolehtiminen vaikeaa. (Piippo 2011, 9–19.)

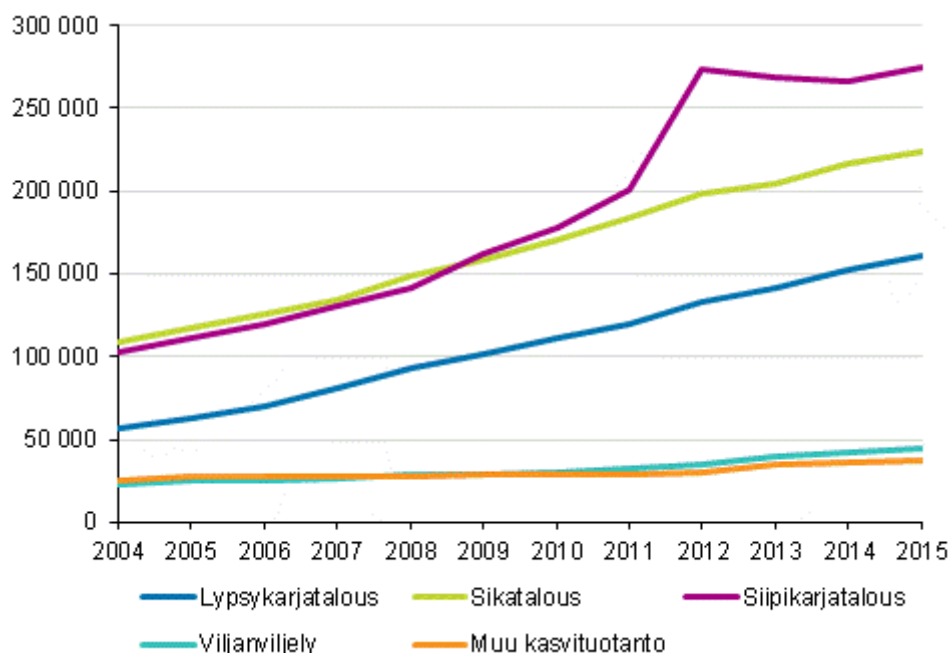
Kuvio 4. Maatalouden eri tuotantosuuntien yrittäjätulon kehitys 2000-luvun aikana. (Luonnonvarakeskus 2016.)

Kuvio 5. Maatalouden eri tuotantosuuntien kannattavuuskertoimien kehitys 2000-luvun aikana. (Luonnonvarakeskus 2016.)

Lähivuosina on ruvettu panostamaan erilaisten hankkeiden ja projektien myötä maatalousyrittäjien hyvinvointiin, myös taloudelliseen. Esimerkiksi maatalousyrittäjille tarkoitettu AVUKSI-ohjelma kartoittaa avun tarpeessa olevia maatalouden parissa toimivia henkilöitä. Yhtenä teemana ohjelmassa on talousasiat, ja siinä erityisesti yrittäjän oma arvio perheen taloudellisesta tilanteesta ja avun tarpeesta. (Työterveyslaitos 2017.)

Toinen juuri aloitettu projekti on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen Melan vuoden 2017 alusta käynnistämä Välitä viljelijästä-projekti. Projektiin kuuluu maatalousyrittäjälle maksuttomat ostopalvelusitoumukset, joita on pystynyt hakemaan Melalta vuoden 2017 tammikuusta alkaen. Ostopalvelusitoumuksia on mahdollista saada sekä uupumisen ja masennuksen hoitoon, että taloudelliseen apuun. Sadasta myönnetystä sitoumuksesta on käytetty 64 taloudelliseen apuun ja sen tilanteen selvittämiseen. Apua on tarvittu esimerkiksi maksuvalmiussuunnitelman laatimiseen lainan lyhentämiseksi, ylittyneiden investointikustannusten maksamisiin, rästiin jääneiden ja ulosotossa oleviin laskuihin sekä velkasaneeraus selvittelyihin (Mela n.d.). Kuten alla olevasta kuviosta nähdään (kuvio 6), on maatilojen velan määrä kasvanut jokaisella tuotantosuunnalla 2000-luvun alusta lähtien. Erityisesti kotieläintiloilla velan määrän kasvu on ollut merkittävä. Velan määrä oli keskimäärin tiloilla vuonna 2004 39 000 euroa, kun sama luku vuonna 2015 oli jo 75 000 euroa (Tilastokeskus 2017).

Kuvio 6. Maatilojen velan määrän kehitys eri tuotantosuunnilla vuodesta 2004. (Tilastokeskus 2017.)

Maatalousyrittäjien taloudellisten kuormittavuustekijöiden helpottamiseksi on myös kehitetty useita erilaisia ohjelmistoja. Esimerkiksi ProAgria (n.d.a) on kehittänyt useita sähköisiä järjestelmiä, joilla autetaan, tuetaan ja helpotetaan maatalousyrittäjää suunnittelemaan tuotantoa (Neuvo2020), kirjanpitoa (WebWisu) sekä talouden hallintaa (WebWakka).

6 MAATALOUSALAN ORGANISAATIOIT, TOIMIJIAT SEKÄ TYÖTERVEYSHUOLTO TYÖSSÄ JAKSAMISEN TUKENA

Maatalousalalla on paljon erilaisia organisaatioita ja toimijoita, jotka pyrkivät osaltaan kehittämään, parantamaan ja tukemaan maataloutta ja sen yrittäjiä. Siihen kuuluu edunvalvontaa, neuvontaa, maatalouskaupan toimijoita, erilaisia virastoja, keskuksia, laitoksia ja viranomaisia.

6.1 Maatalousalan keskeisimmät organisaatiot ja toimijat

Edunvalvonnan maatalousalalla hoitaa **Maataloustuottajain keskusliitto MTK**. Se on ammatti- ja etujärjestö sekä maanviljelijöille, maaseutuyrittäjille että metsänomistajille. MTK:ssa alueellinen toiminta ja vaikuttaminen tapahtuvat 14 MTK-liiton, 354 MTK-yhdistyksen sekä 72 metsänhoitoyhdistyksen kautta. Vuoden 2016 lopussa maataloustuottajayhdistykseen kuului noin 120 000 jäsentä ja noin 48 000 jäsentilaa. (Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto 2017.)

MTK edistää jäsentensä taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia sekä maa-seutuvaramallisuuden kestävä ja taloudellista käyttöä ja hoitoa. Esimerkiksi vuonna 2015 MTK toiminta keskittyi kuluttajatyöhön ja ruuan alkuperään, EU:n maatalouspolitiikan tehostamiseen ja byrokratian purkutalkoisiin sekä eläinsuojelulain uudistamiseen. Keskeistä oli myös tehostunut vilja-markkinoiden edunvalvonta, hyvinvointipolitiikkaan panostaminen sekä veropolitiikkaan ja lomitukseen vaikuttaminen. (Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto 2016b.) Järjestön kiinnostus vaikuttaa maatalousyrittäjien hyvinvointiin ja jaksamiseen, näkyy myös siinä, että järjestö toimii tämän työhyvinvointia käsittelevän opinnäytetyön toimeksiantajana.

Alakohtaisia edunvalvonta järjestöjä on maa- ja metsätalouseläällä useita. Näistä esimerkkinä Puuliitto sekä luomuliitto.

Maataloudessa neuvontaa hoitaa moni taho neuvonnan tarpeesta riippuen. Neuvontaa antaa usein maatalousneuvoja, jonka työtä voi harjoittaa myös yksityinen yrittäjä. Neuvontaa maatalousyrittäjä voi tarvita esimerkiksi tukiehdoista, viljelysuunnitelman laadinnassa, kasvinsuojelusta ja taloudellisista asioista.

Suomessa neuvontapalveluita tarjoaa suurilta osin maatalouden neuvonta- ja kehittämisorganisaatio **ProAgria**. ProAgria tarjoaa sekä palveluita että laajaa osaamista eri asiantuntijoilta. Palvelu pyrkii tuottamaan palveluillaan jäsenilleen ja asiakkailleen laatua, kilpailukykyä, kannattavuutta ja lisäarvoa. (ProAgria n.d.(b))

Maaseudun tukihenkilöverkko puolestaan määrittelee toimintansa seuraavasti: ”Maaseudun tukihenkilöverkko on vapaaehtoistyöhön perustuva auttamisverkosto, joka tarjoaa keskusteluapua kaikille maaseudun asukkaille toimialasta riippumatta” (Tukihenkilöverkko n.d.).

Tukihenkilöverkossa toimiva tukihenkilö, määritellään seuraavasti: ”Tukihenkilö on maaseudun olosuhteet tunteva vapaaehtoinen, tehtävään koulutettu auttaja, jolle voi puhua ja jonka kanssa voi etsiä ulospääsyä vaikeista tilanteista. Tukeminen on kuulemista, keskustelemista ja rinnalla kulkemista. Tuen saaminen on luottamuksellista.” (Tukihenkilöverkko n.d..)

Maaseudun tukihenkilöverkon toiminnassa on mukana 180 vapaaehtoista, aktiivista, koulutettua auttajaa. Toiminta on osa Maaseudun Terveys- ja lo-mahuolto ry:n toimintaa. Tukihenkilötoiminnan kehittämiseen ja sen linjauksiin on perustettu ohjausryhmä, mihin kuuluu laajasti eri taustajärjestöjen ja Tukihenkilöverkon edustajia. (Tukihenkilöverkko n.d.)

Toiminta on lähtenyt liikkeelle Euroopan Unioniin liittymisen myötä, sillä sen seurauksena viljelijöiden ahdinko kasvoi. Alussa tukihenkilöverkon kehittämässä olivat mukana muun muassa Mela ja MTK. Tukihenkilöverkko

on sekä poliittisesti, aatteellisesti että uskonnollisesti sitoutumaton järjestö. Tukihenkilötoimintaa voidaan toteuttaa joko sähköpostitse, puhelimitse tai fyysisesti tapaamalla. Yhteydenotot on mahdollista toteuttaa nimettömänä. Palveleva Maaseutupuhelin mahdollistaa kuormittavien asioiden purkamisen puhelimitse ja Tukinet-kriisikeskus toimii samalla idealla netissä. Vertaistukeen perustuva pienryhmätoiminta mahdollistaa ryhmässä keskustelemisen ja voimaantumisen. Tukihenkilöverkolla on myös kehitteillä Jelppi-ryhmä, jonka tarkoituksena on antaa maataloilta käytännön apua äkillisen kriisitilanteen sattuessa. (Tukihenkilöverkko n.d..)

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela hoitaa maatalousyrittäjien sosiaaliturvaa johon kuuluvat muun muassa erilaiset vakuutukset kuten lakisääteiset työeläke- ja työtapaturmavakuutukset ja ryhmähenkivakuutukset, Mela-sairauspäivärahat, maatalouslomitukset sekä työturvallisuusopastus. Melan sosiaaliturvan piirissä on noin 200 000 asiakasta. Valtakunnallisesti palveluja ja tukea antavat 40 Mela-asiamiestä. Mela pyrkii parantamaan maatalousyrittäjien hyvinvointia useassa elämän eri vaiheessa. (Mela 2017.)

Mela keskittyy hyvin vahvasti myös maatalousyrittäjien työhyvinvointiin muun muassa parantamalla, tarjoamalla ja tukemalla työturvallisuuteen, työterveyshuoltoon, kuntoutukseen ja työkyvyn ylläpitoon liittyviä palveluita ja tutkimuksia. Työhyvinvoinnin parantamiseen keskittyy myös vuoden 2017 alussa alkanut Välitä Viljelijästä-projekti, josta on aikaisemmin kerrottu. (Mela 2016.)

Maaseutuvirasto Mavi hallinnoi Suomessa Euroopan Unionin maataloustukien ja maaseuturahaston varojen käyttöä. Mavi vastaa siitä, että maataloustuet saapuvat viljelijöille oikein perusteiden ja ajallaan. Kyseinen organisaatio kannustaa hallinnoimillaan tukijärjestelmillä maatalousyrittäjiä kehittämään ja monipuolistamaan toimintaansa. Se on myös kehittänyt erilaisia palveluita auttamaan tukiehdoissa ja hakemuksissa. Näitä ovat esimerkiksi Vipu (Viljelijän verkkoasiointi) sekä Hyrrä (maaseudun tukien sähköinen haku). Maaseutuvirasto on keskeisesti tekemisissä ministeriön kanssa. (Maaseutuvirasto n.d..)

6.2 Muita keskeisiä toimijoita ja organisaatioita

Maatalouden parissa työskentelee alueittain omat maaseutuviranomaiset, joihin lukeutuvat muun muassa maatalousasiamiehet. Paikalliset maaseutuviranomaiset auttavat maatalousyrittäjiä paikallisesti ja hoitavat esimerkiksi kunnan tai kaupungin maatalouslomitusta ja erilaisia maataloushakemuksia.

Maataloustukien valvontaa, maksatusta ja hakemista hallinnoidaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ELY:ssä. ELY-keskuksia on Suomessa maakunnittain. ELY-keskuksissa palvelevat maatalousyrittäjiä muun muassa investoinneissa, rakentamisessa ja erilaisissa kehittämistoimissa. ELY-

keskukset myöntävätkin tukea muun muassa maatalouden kehittämishankkeisiin, joilla pyritään parantamaan maatalouden rakennetta ja kilpailukykyä. (ELY-keskus n.d..)

Maatalouskauppa ja sen toimijat ovat myös keskeisiä maatalousalalla. Maatilat ostavat vuosittain suuria määriä esimerkiksi siemeniä, lannoitteita, kasvinsuojeluaineita, rehuja, koneita tai varaosia. Maatalouskauppaa harjoittavia toimijoita on Suomessa lukuisia, mutta suurimpina voidaan mainita K-maatalous ja Hankkija Oy.

6.3 Työterveyshuolto maataloudessa

Maatalousyrittäjien työterveyshuollossa noudatetaan sovelletusti työterveyshuoltolaissa olevaa työterveyshuollon järjestämistä. Maatalousyrittäjien työterveyshuollon järjestämistä on tutkittu ja kehitetty jo pitkään. Työterveyshuoltopalveluita voivat ostaa maatalousyrittäjät, jotka ovat MYEL-vakuutettuja ja 18–67 -vuotiaita. Maatalousyrittäjänä itselleen työterveyshuollon järjestäminen on vapaaehtoista. Vuonna 2013 oli Melan tilastojen mukaan 39 % MYEL-vakuutetuista ostanut itselleen työterveyshuollon palveluita. Noin 150 000 henkilöä työskentelee maa- ja puutarhataloudessa, joista MYEL-vakuutettuja maatalousyrittäjiä, kalastajia, metsätalallisia tai poronhoitajia on noin 66 000 henkilöä. Esimerkiksi Työterveys ja maatalous Suomessa 2004-tutkimuksen mukaan (Rissanen 2006) työterveyshuollon itselleen järjesti useammin yrittäjät suurilta tiloilta kuin pieniltä tiloilta sekä henkilöt, joilla on jokin krooninen sairaus. Saman tutkimuksen mukaan maatalousyrittäjistä työterveyshuoltoon oli 81 % melko tai erittäin tyytyväisiä. Maatalousyrittäjistä suurin osa ostaa työterveyshuollolliset palvelut kunnalliselta palveluntuottajalta. Maatalousyrittäjien erityispiirteet työterveyshuollossa on alueellisesti hajallaan oleva asiakaskunta sekä kahdessa roolissa oleva asiakkuus (yrittäjä ja työnantaja). (Perkiö-Mäkelä ym. 2016; Kinnunen, Heikkonen, Kotilainen, Mäittälä & Torpström 2016.)

Reilulla kolmasosalla MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjistä on maatalousyrittäjyyden ohella jokin toinen työsuhde. Tällöin työnantajalla on velvollisuus järjestää työterveyshuolto maatalousyrittäjälle tämän palkkatyön osalta. Yrittäjyyttä tai muuta liiketoimintaa voi myös olla maataloustyön lisäksi, jolloin MYEL-vakuutuksen lisäksi on mahdollista henkilö vakuuttaa elinkeinoverolain mukaan (YEL-vakuutus). YEL-vakuutuksen mukaista liiketoimintaa ovat muun muassa urakointi, matkailu-, majoitus- ja virkistystoiminta. Mikäli maatalousyrittäjyys on sivutoimista, koordinoidaan työterveyspalvelut niin, että sivutoimisen työn terveysvaarojen mukaan täydennetään päätoimen työterveyshuollon palveluita. (Kinnunen ym. 2016.)

Kun maatalousyrittäjä ostaa työterveyshuollon palveluita, laaditaan työterveys sopimus. Sopimus sisältää muun muassa hinnoittelun periaatteet, voimassaoloajan, irtisanomisen tai purkamisen toteuttamisen, mahdolliset vahingonkorvausvastuut ja vastuurajoitukset. Työterveyshuollon sisältöä arvioidaan puolestaan työpaikkaselvityksellä, jossa keskeisinä tekijöinä

ovat muun muassa mahdolliset tilan terveystekijät ja kuormitustekijät. Kyseisen työpaikkaselvityksen teettämisestä on vastuussa joko työnantaja tai yrittäjä. Ensisijaisesti työterveyshuollon ammattihenkilöt, eli työterveyslääkäri tai työterveyshoitaja, ovat niitä, jotka työpaikkaselvityksen teettämisestä vastaavat. (Kinnunen, Heikkonen, Kotilainen, Mänttälä & Torpström 2016.)

Työterveys ja maatalous Suomessa 2014-tutkimus (n=2823, joista kaikki eivät vastanneet kaikkiin kysymyksiin) osoittaa, että 64 % päätoimisista MYEL-vakuutetuista maatalousyrittäjistä on hankkinut itselleen työterveyshuollon. Kaksi kolmasosaa (78 %) hankki työterveyspalvelut julkiselta palveluntuottajalta. Keskimäärin 14 vuotta olivat MYEL-vakuutetut maatalousyrittäjät olleet työterveyshuollon asiakkaana. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 159, 162.)

Niiltä maatalousyrittäjiltä, jotka eivät olleet hankkineet itselleen työterveyshuoltoa kysyttiin, mikä heidät saisi sen hankkimaan. Vastaajista 29 % ei osannut sanoa, mikä olisi sellainen asia, mikä saisi heidät työterveyshuollon hankkimaan ja 33 % vastasi, että mikään asia ei saisi. Suurimmat vastausmäärät asioista, jotka saisi heidät hankkimaan työterveyshuollon oli se, että terveys heikkenee, sairastuu tai sattuu tapaturma (28 %). Yleistä vastauksissa oli myös, että työterveyspalvelut hankitaan, kun sille tulee tarve, kun viitsii, kun siitä on jotakin hyötyä tai, jos palvelusta saisi enemmän tietoa (27 %). (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 163–164.)

Niiltä päätoimisilta maatalousyrittäjiltä, jotka työterveyshuollossa ovat, kysyttiin, mitä hyötyä palvelusta on heille ollut. Vastaajista 63 % koki, että palvelusta on ollut terveydellinen hyöty ja 20 % näki sillä olleen hyötyä työolojen kehittämisessä. Puolestaan 18 % vastaajista ei kokenut palvelulla olleen minkäänlaista hyötyä. Selkeästi vähemmistö koki työterveyspalveluista olleen hyötyä MATA-maksualennuksissa (5 %) (MATA on vapaaehtoinen työajan vakuutus (Mela)) ja nopeassa hoitoon pääsyssä (4 %). Sivutoimisilla maatalousyrittäjillä vastaukset olivat hyvin samankaltaiset. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 166.)

Päätoimisilta maatalousyrittäjiltä kysyttiin, koska tilalla on viimeksi tehty tilakäynti. Vastaajista 78 % kertoi sen olleen 2010-luvulla, 8 % ei osannut sanoa, onko tilalle sellaista tehty ja 5 % vastasi, että sellaista ei ole tehty lainkaan. Sivutoimisista puolestaan 60% kertoi tilakäynnin olleen viimeisen viiden vuoden aikana, 18 % ei osannut sanoa, onko tilalle sellaista tehty ja 12 % vastasi, että sellaista ei ole tehty lainkaan. Vastaavasti kysyttiin, ketä viimeisimmällä tilakäynnillä oli mukana. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä viimeisimmällä kerralla mukana oli suurimmassa osassa tapauksista työterveyshoitaja (89 %). Maatalouden asiantuntija oli 63 % käynneistä, 20 % fysioterapeutti, 8 % lääkäri ja 1 % johtava lomasihteeri tai lomittaja. Terveystarkastus päätoimisilla maatalousyrittäjillä oli puolestaan 83 prosentilla ollut 2010-luvulla, ja 7 prosentilla vuosien 2000–2009 välissä. Alle 35-

vuotiaista oli 9 % sellaisia, joilla terveystarkastusta ei oltu tehty koskaan. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 167–168.)

Niiltä päätoimisilta maatalousyrittäjiltä, joilla tilakäynti oli toteutettu, kysyttiin ovatko he käyntiin tyytyväisiä. Vastaajista 20 % oli käyntiin tyytyväisiä ja 71 % melko tyytyväisiä. Yli 65-vuotiaista vastaajista 95 % oli tilakäyntiin joko melko tai erittäin tyytyväinen. Kaikilta niiltä vastaajilta, joille terveystarkastus oli tehty, kysyttiin, ovatko he tarkastukseen tyytyväisiä. Vastaajista 28 % oli erittäin tyytyväisiä ja 65 % melko tyytyväisiä. Melko tyytymättömiä oli vastaajista 5 % ja tyytymättömiä 1 %. Alle 35-vuotiaista vastaajista jopa 99 % oli terveystarkastukseen joko erittäin tai melko tyytyväisiä. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 171.)

Vastaajilta kysyttiin, mistä asioista he ovat saaneet työterveyshuollosta ohjausta ja neuvontaa. Päätoimisista maatalousyrittäjistä 10 % ei ollut saanut mistään asiasta ohjausta tai neuvontaa ja 9 % ei osannut sanoa. Loput 81 % jakautui esimerkiksi seuraavien asioiden kesken:

- työtavat, työasennot, kantaminen ja nostaminen (34 %)
- henkilösuojaimet ja suojautuminen (34 %)
- elintavat: tupakointi, alkoholi, ravitsemus, liikunta ja painonhallinta (31 %)
- henkinen hyvinvointi. (4 %)

Vastaavasti heiltä kysyttiin, mistä asioista he haluaisivat saada ohjausta tai neuvontaa. Vastaajista 37 % vastasi, että ei tarvinnut ohjausta tai neuvontaa mistään asiasta ja 33 % ei osannut sanoa. Selkeästi pienin osa kaipasi neuvontaa tai ohjausta muun muassa elintavoista (9 %) ja työtavoista ja työasunnoista (7 %). (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 168–169.)

Riittävästi tukea työkyvyn ylläpitoon koki työterveyshuolloilta saavansa päätoimisista maatalousyrittäjistä 61 %. Vastaajista puolestaan 24 % ei tarvinnut asiaan tukea ja 1 % ei osannut sanoa. Liian vähän tukea koki saavansa 10 % ja tukea ei kokenut saavansa lainkaan vastaajista 4 %. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 170.)

Vastaajilta kysyttiin myös, ovatko he työterveyshuoltoon erittäin tyytyväisiä, melko tyytyväisiä, melko tyytymättömiä, tyytymättömiä vai eivät osaa sanoa. Päätoimisista maatalousyrittäjistä 70 % oli melko tyytyväinen, 17 % erittäin tyytyväinen, 8 % melko tyytymätön, 2 % tyytymätön ja 3 % ei osannut sanoa. Vastaajista tyytyväisimpiä olivat ne henkilöt, jotka harjoittavat metsätaloutta, viljanviljelyä ja muuta kasvinviljelyä. Pienempien tilojen yrittäjät olivat tyytyväisempiä kuin isompien tilojen yrittäjät. Sivutoimisista maatalousyrittäjistä 19 % oli erittäin tyytyväinen, 71 % melko tyytyväinen, 6 % melko tyytymätön ja 2 % tyytymätön. (Perkiö-Mäkelä ym. 171–172.)

7 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimustehtävä sisältää tutkimusongelman ja tutkimuskysymyksen, jotka helpottavat koko opinnäytetyöprosessia. Tutkimuskysymys muotoillaan aina aihetta ja aineistoa läpi käydessä nousseesta tutkimusongelmasta. Tutkimustehtävään liittyvät olennaisesti myös tutkimus- ja analyysimenetelmät, luotettavuuden varmistaminen sekä tutkimuskohteen kuvaaminen, joita tässä luvussa käsitellään. (Kananen 2015.)

7.1 Tutkimuskysymys

Tässä nimenomaisessa tutkimuksessa ongelma nousi nuorten maatalousyrittäjien tämän hetkisestä työhyvinvoinnin tasosta ja siihen vaikuttavien tekijöiden selvittämisestä. Tutkimuskysymyksen tulee olla sellainen, että siihen vastaamalla ja sitä selvittämällä saadaan tutkimusongelmaan ratkaisu. Tutkimuskysymys on pidettävä läpi tutkimuksen ja opinnäytetyöprosessin punaisena lankana, jota ei saa kadottaa. Opinnäytetyön idean ja tehdyn tutkimuksen perusteella tutkimuskysymykseksi nousi:

- Mitä nuoret maatalousyrittäjät kertovat työhyvinvoinnistaan ja siihen vaikuttavista tekijöistä?

Tämän lisäksi haluan kiinnittää huomiota nykyisten ja nuorten maatalousyrittäjien hyvinvoinnin vertailuun. On mielenkiintoista selvittää, mitä tulevat maatalousyrittäjät olettavat hyvinvoinnin tasosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä, ja mitä se todellisuudessa nykyisillä yrittäjillä on. Toinen muuttuva tekijä, joka opinnäytetyössä nostetaan esille, on mahdolliset eri tuotantosuuntien vaikutukset maatalousyrittäjän hyvinvointiin sekä sukupuolten välinen ero.

7.2 Aineiston hankinta ja kuvaus

Opinnäytetyön aineisto kerättiin standardoituna tutkimushaastatteluna. Tämä tarkoittaa, että aineisto muodostui kyselystä, jossa oli ennalta määrätty kysymykset, valmiiksi suunniteltu teema ja pääsääntöisesti jopa annetut valmiit vastausvaihtoehdot. Kyselyssä oli kuitenkin yksi avoin kysymys, mutta tästä huolimatta voidaan aineiston keruu luokitella strukturoiduksi sekä standardisoiduksi.

Kyselyni oli sähköinen, ja se välitettiin kohderyhmään kuuluville, potentiaalisille vastaajille Webropol-lomakekyselynä. Kyselylomake lähetettiin kaikille Hämeen Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton (MTK Häme) jäsenille, jotka ovat iältään nuoria maatalousyrittäjiä, eli alle 41-vuotiaita. Edellytyksenä kuitenkin oli, että jäsenellä on järjestön tiedoissa oleva sähköpostiosoite. Tutkimus kattaa sekä nykyiset maatalousyrittäjät että tulevat. Kyselyn saivat Hämeen Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton

kautta MTK-nuoret uutiskirjeessä sekä kaikki MTK-Hämeen jäsenet järjestön yleisessä uutiskirjeessä, josta sen tavoitti noin 4000 henkilöä. Viimeksi mainittu otanta sisältää myös ei-kohderyhmään-kuuluvia jäseniä, kuten yli 40-vuotiaita. Vähäisen vastausmäärän vuoksi, kysely avattiin myöhemmässä vaiheessa myös niille nuorille maatalousyrittäjille, jotka eivät olleet Hämeen Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton jäseniä. Tällöin kyselyä jaettiin muun muassa sähköpostitse sekä Facebookin kautta kohderyhmään kuuluville. Voidaan siis sanoa, että kysely, ja sen vastausmahdollisuus, on tavoittanut useat tuhannet ihmiset internetin välityksellä.

Kyselyn linkki oli avoinna noin puolitoista kuukautta, heinäkuun puolesta välistä elokuun loppuun. Tänä aikana kyselyyn vastasi 88 ihmistä, joista tosin 7 oli yli 41-vuotiaita, ja kaksi muualta kuin Hämeestä. Tutkittavaan aineistoon kuuluu siis 79 henkilöä, joista nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä oli 50, tulevia tai mahdollisesti tulevia nuoria maatalousyrittäjiä oli 25 ja sellaisia henkilöitä, jotka asuivat tai tekivät töitä tilalla, mutta eivät aio ryhtyä maatalousyrittäjäksi oli 4. Kaikista vastaajista 60,8 % oli miehiä ja 39,2 % naisia. Suurin ikäryhmä oli 19–24-vuotiaat (29,1 %) ja toiseksi suurin 30–34-vuotiaat (26,6 %). Vastaajista 3,8 % (3 henkilöä) oli 18-vuotias tai sen alle. Asuinpaikaksi ilmoitti 65,8 % Kanta-Hämeen, 21,5 % Päijät-Hämeen ja 12,7% Pirkanmaan.

Kysely avattiin marraskuun alussa vielä uudelleen muutamaksi viikoksi, ja sitä jaettiin Facebookissa Maajussit-ryhmässä ja sähköpostitse. Vastauksia tuli lisää 39. Lopulliseksi vastausmääräksi nousi 127, joista 15 kuului kohderyhmien ulkopuolelle. Uudelleen linkin avaaminen toi nykyisiin nuoriin maatalousyrittäjiin lisää 16 henkilöä, jolloin lopullinen otanta oli 66 henkilöä. Tulevia tai mahdollisesti tulevia maatalousyrittäjiä tuli lisää 15 henkilöä, jolloin lopullinen otanta oli 40. Henkilöitä, jotka eivät ryhdy maatalousyrittäjiksi tuli lisää 2, jolloin kyseisen ryhmän lopullinen otanta oli 6. Kaikista huomioon otetuista vastaajista miehiä oli 72 (64,3 %) ja naisia 40 (35,7 %). Suurin osa vastaajista kuului ikäryhmään 19–24 (31,3 %) ja asui Kanta-Hämeessä (56,3 %). Kasvinviljelyä harjoitti tilalla pää- tai sivutuotantosuuntana 63,4 %, maitotaloutta 29,5 % ja sikataloutta 10,5 %. Muu, mikä? -kohdan (20,5 %) merkittävimpiä ryhmiä olivat urakointi ja metsätalous. Kaikista vastaajista nykyisiä maatalousyrittäjiä oli hieman yli puolet (58,9 %), maatalousyrittäjiksi ryhtyviä 25 %, maatalousyrittäjyyttä vielä harkitsevia 10,7 % ja varmasti ei-ryhtyviä 5,4 %.

Kysely avattiin 1111 kertaa lähettämättä vastausta. Tämä tarkoittaa, että otanta olisi voinut olla hyvinkin merkittävä, mikäli jokaiselta kyselyn avaajalta olisi saanut vastauksen. Todennäköistä on, että kyselyn avaajista iso osa ei ole kuulunut kohderyhmään, tai kysely on jäänyt ajanpuutteen vuoksi kesken.

Tällä aineistonkeruumenetelmällä tarkoitukseni oli selvittää kohderyhmän kokemuksia, ajatuksia ja yleisesti työhyvinvoinnin tilaa. Edellä mainittujen asioiden selvittäminen on luonnollisesti helpointa teemahaastattelun

avulla, konkreettisesti maatalousyrittäjiä haastatteleamalla kasvotusten. Tahdoin kuitenkin mahdollisimman laajan ja suuren otannan omaavan tutkimuksen, jolloin kyselylomake on kaikkein tehokkain. Tahdottuun määrään ja tavoitteisiin pääsin kuitenkin myös kyselylomakkeella tekeillä valmiit kohdennetut ja tavoitteelliset kysymykset.

7.3 Analyysimenetelmä ja toteutus

Tutkimukseni on pääasiassa määrällinen eli kvantitatiivinen. Määrällisessä tutkimuksessa tarkoituksena on eritellä ja yhdistellä erilaisia vastauksia, saada tuloksia, keskittyä syy–seuraus-suhteisiin ja edetä systemaattisesti tilastojen avulla. Määrällisessä tutkimuksessa tuloksen on pääperiaatteellisesti oltava sellainen, että sitä voidaan kutsua päteväksi. Tämä edellyttää laajan ja kattavan otannan. Laadullisesta tutkimuksesta poiketen, määrällinen tutkimus ei keskity tutkittavan kohteen laatuun ja ominaisuuksiin, vaan pelkästään tulokseen. (Vilka 2007.) Määrällisen tutkimuksen yksi yleisimmistä aineistonkeruumenetelmistä on käyttämäni tutkimushaastattelu, ja erityisesti lomakekysely.

Erilaisia analyysimenetelmiä on paljon, mutta omassa tutkimuksessani aion keskittyä erityisesti luokitteluun. Kyseisessä analyysimenetelmässä keskitytään luokittelemaan tutkittava kohde erilaisiin jäsenyyksiin ja ryhmiin niiden olemuksen ja laadun perusteella (Koppa – Jyväskylän Yliopisto).

7.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus on tehty läpinäkyvästi ja lähdemateriaali on oikeaoppisesti ilmoitettu, jolloin jokaiseen viitattuun kohteeseen voi halutessaan perehtyä tarkemmin, tai asian voi sieltä jäljentää.

Tutkimustulosta voidaan pitää luotettavana, koska vastausmäärä oli suu-rehko. Kysymyksissä ei myöskään johdateltu vastaajaa, ja he saivat käyttää kyselyn tekemiseen itselleen sopivasti aikaa, itselleen sopivassa paikassa, tilanteessa ja ajankohtana, jolloin ryhmäpainetta, vastausahdistusta tai pakotetuksi tulemisen tunnetta ei päässyt syntymään. Kysely oli myös mahdollista jättää kesken, mikäli se ei tuntunut omalle kohdalle sopivalta tai mieluisalta.

Strukturoitu kyselylomake ei toisaalta anna mahdollisuutta jatko- tai tarkentaviin kysymyksiin, jolloin virhearviointin tai väärin ymmärryksen mahdollisuus on suurempi. Sähköiseen lomakekyselyyn on myös helppo vastata epärehellisesti tai asioita liioitellen tai kaunistellen. Kyselyssä oli myös joitakin kohtia, jotka ovat voineet vaikuttaa tai jopa muuttaa tuloksia. Esimerkiksi se, että tutkimuksen vastaajista suuri osa teki kyselyn kesäaikaan. Tämä voi merkittävästi vaikuttaa koettuun stressitasoon ja vapaa-aikaan liittyviin kysymyksiin. Toisaalta maatalousyrittäjän työ on kausiluonteista,

joten työhyvinvointia on olennaista tutkia silloin, kun sesonki on meneillään.

Myös kysymys kotieläintuotannon heikon kannattavuuden merkityksestä omaan hyvinvointiin oli pakollinen kaikille riippumatta siitä, onko tilalla eläimiä vai ei. Todennäköisesti ne, joilla ei ole eläimiä, eivät koe niiden heikkoa tuottavuutta merkittävänä tekijänä itselleen ja omalle hyvinvoinnilleen. Kysymys olisi vaatinut kohdan ”kyseinen asia ei koske minua”.

Kyselyn toteuttamiseen valittu Webropol-kyselytyökalu antaa mahdollisuuden tulkita ja analysoida kattavasti laajojakin vastausmääriä, mutta virhearviointeja voi tästä huolimatta syntyä. Mahdollista on myös, että vastaaja on sisäistänyt arviointiasteikon väärinpäin, jolloin kyselyssä tarkoitettu vähiten kuormittava numero 1, onkin luettu tai sisäistetty eniten kuormittavammaksi. Pois ei voida myöskään sulkea sitä ajatusta, että vastaajat ovatkin ajatelleet koko kyselyn kaikkien maatalousyrittäjien kanalta, eikä vain tarkoitettujen nuorten maatalousyrittäjien.

8 TUTKIMUKSESSA ILMENNEET TULOKSET

Tutkimuksessa ilmenneet tulokset on käsitelty nuorten nykyisten maatalousyrittäjien, tulevien ja mahdollisesti tulevien maatalousyrittäjien osalta sekä maatalousyrittäjäksi lähtemättömien osalta. Vertausta toteutetaan myös nykyisten nuorten maatalousyrittäjien ja tulevien maatalousyrittäjien, sukupuolten ja tuotantosuuntien välisenä vertailuna. Tuloksissa hyödynnetään myös tekstiä selkiyttäviä taulukoita ja kuvia.

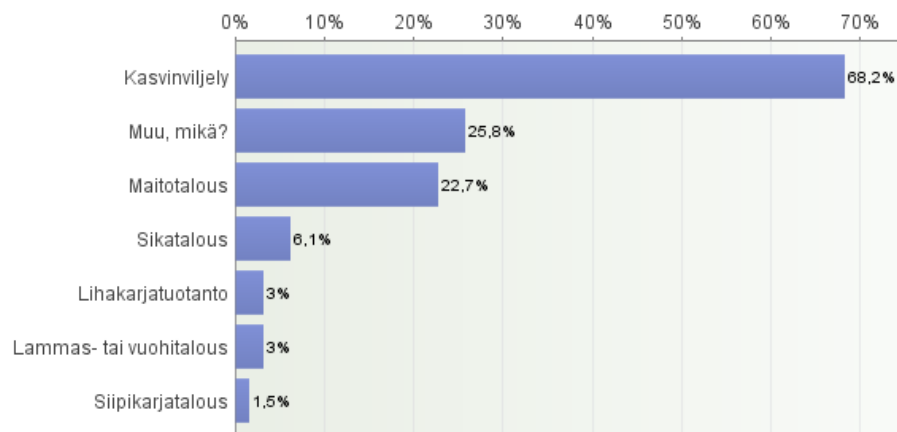
8.1 Nykyiset maatalousyrittäjät

Tutkimuksen painopiste on nykyisissä nuorissa maatalousyrittäjissä, joita kaiken kaikkiaan vastasi kyselyyn 66. Näistä henkilöistä 68,2 % oli miehiä ja 31,8 % naisia. Heistä suurin osa oli iältään 30–40 (69,6 %), kuten taulukosta 1 ilmenee. Puolet vastaajista oli Kanta-Hämeestä, kolmasosa (30,3 %) Päijät-Hämeestä ja vajaa 20 prosenttia (19,7 %) Pirkanmaalta. Toisen asteen koulutuksen, eli ammattikoulun tai lukion, oli vastaajista suorittanut 72,7 %. Vastaajista 42,4 % oli harjoittanut maataloutta maatalousyrittäjänä 5–9 vuotta, 39,4 % alle neljä vuotta, 13,6 % 10–14 vuotta ja 4,5 % 15–19 vuotta. Vastaajista yksikään ei ole ollut maatalousyrittäjänä yli kahtakymmentä vuotta.

Taulukko1. Vastanneiden nykyisten nuorten maatalousyrittäjien ikäkauma.

Ikä	% vastaajista
18 tai alle	0%
19–24	10,6%
25–29	19,7%
30–34	34,8%
35–40	34,8%

Kuten kuviosta 7 näkyy, pää- tai sivutuotantosuuntana vastaajien keskuudessa yleisin oli kasvinviljely (68,2 %). Tuotantoeläimistä harjoitettiin useimmiten maitotaloutta. Muu, mikä -kohdassa esille nousi eläintenpidossa mehiläisten hoito ja emolehmätuotanto. Muita muu, mikä? -kohdassa nousseita tuotantosuuntia olivat muun muassa metsätalous kuudella henkilöllä, koneurakointi viidellä henkilöllä sekä avomaavihannekset, erikoiskasvituotanto (muun muassa mansikka ja kumina) ja lihan suoramyynti yhdellä henkilöllä. Tietenkin on huomioitava, että muitakin tuotantosuuntia vastaajilla on mahdollisesti, mutta niitä ei ole kirjattu erikseen muu, mikä? -kohtaan.

Kuvio 7. Kyselyyn vastanneiden nykyisten nuorten maatalousyrittäjien tilan tuotantosuunta (joko pää- tai sivutuotantosuunta).

8.1.1 Tilanpidossa useimmiten mukana omat vanhemmat sekä puoliso

Tilanpidossa oli 62,1 % vastaajista mukana omat vanhemmat, kuten taulukosta 2 näkyy. Kun puoliset (40,9 %) ja avopuoliset (15,2 %) lasketaan yhteen, on heitäkin tilanpidossa mukana yli puolet (56,1 %). Muu, mikä? -kohdassa esille nousi muun muassa, että tilanpidossa ei ole muita mukana, se hoidetaan yksin ja, että mukana on yhteistyökumppani toiselta tilalta.

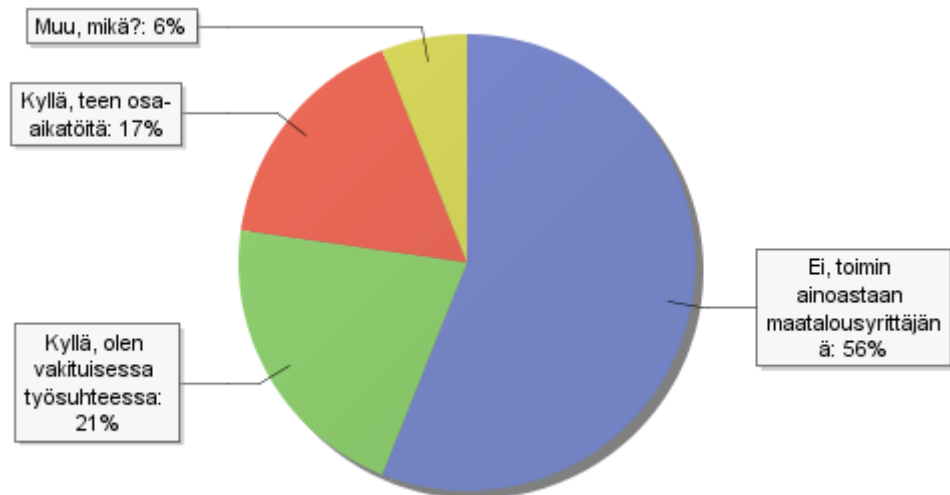
Vastauksia kysymykseen tuli 99, kun vastaajia oli 66. Tällöin jokaisella on keskimäärin 1,5 henkilöä tai läheistä tahoa mukana tilanpidossa. Voidaan siis olettaa, että tilanpito hoidetaan suhteellisen pienellä ihmismäärällä.

Taulukko 2. Vastanneiden nykyisten nuorten maatalousyrittäjien kanssa tilan pidossa mukana olevat henkilöt.

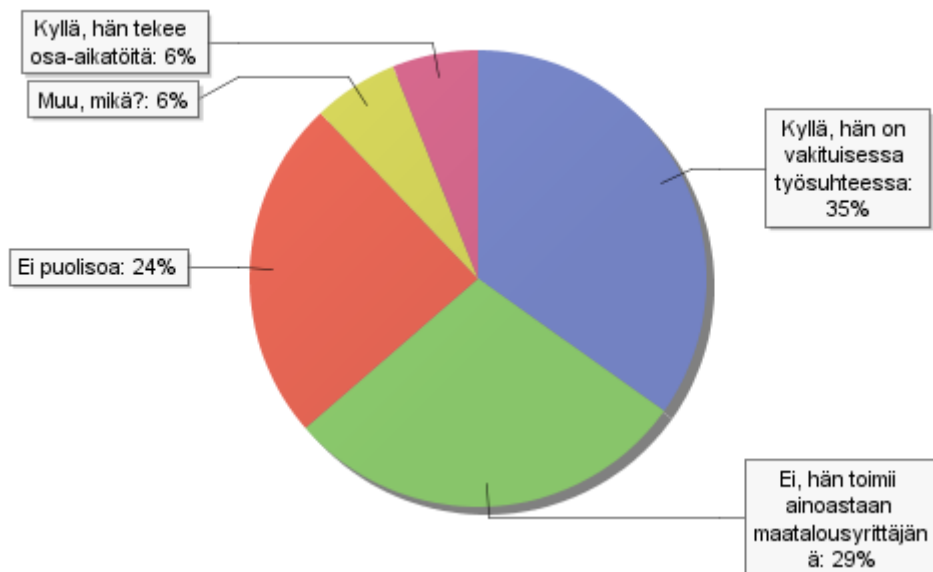
Tilanpidossa ovat mukana (usean vastausvaihtoehdon valitseminen mahdollista)	% -osuus vastaajista
Omat vanhemmat	62,1%
Puoliso	40,9%
Avopuoliso	15,2%
Sisarus/sisarukset	12,1%
Appivanhemmat	9,1%
Joku muu, kuka?	4,5%
Oma lapsi/lapsia	4,5%
Puolison lapsi/lapsia	1,5%

Kyselyyn vastanneista 30,3 %:lla oli lapsia 1–3, 18,2 %:lla yksi lapsi ja 4 tai yli lapsia oli 3 %:lla vastaajista. Yhteensä omia lapsia oli siis 51,5 %:lla kaikista vastaajista. 47 % vastaajista ei ollut omia lapsia. Puuttuva 1,5 % tulee henkilöstä, jolla on avioliiton kautta tulleita, mutta ei omia lapsia.

Kuviosta 8 ilmenee, että maatalousyrittäjyyden ohessa 21,2 % on vakituksessa työsuhhteessa ja 16,7 % tekee osa-aikatöitä. Vain maatalousyrittäjänä toimii 56,1 %. Muu, mikä? – kohdassa mainittiin myös muun muassa toinen yritys maatalousyrittäjyyden lisäksi (esimerkiksi koneurakointia). Kyselyssä kysyttiin myös mahdollisen puolison muuta ansiotyötä. Vastaajista 24,2 % kertoi, etteivät omaa puolisoa. Kuten kuviosta 9 ilmenee, jäljelle jääneiden puolisoista 34,8 % on vakituksessa työsuhhteessa ja 6,1 % tekee osa-aikatöitä. Puolisoista pelkästään maatalousyrittäjänä toimii 28,8 %. Muu, mikä? -kohdassa esille nousi muun muassa puolison status opiskelijana. Tämän kysymyksen perusteella voidaan osoittaa, että tiloilla on huomattavan paljon puolisoita, jotka ovat mukana tilanpidossa, mutta tekevät tämän ohessa myös muuta työtä. Vastaajista 56,1 % kertoi, että tilanpidossa on mukana joko puoliso tai avopuoliso. Toisaalta vastaukset osoittivat, että ainoastaan maatalousyrittäjänä toimi vastaajien puolisoista 28,8 %. Tällöin voidaan sanoa, että puolisoista, jotka auttavat tilanpidossa 27,3 % tekee myös muuta työtä oman maatilapidon ohella.

Kuvio 8. Kyselyyn vastanneiden nuorten maatalousyrittäjien muut ansiotyöt maataloustyön ohella.

Kuvio 9. Kyselyyn vastanneiden nykyisten nuorten maatalousyrittäjien puolisoitten muu ansiotyö maataloustyön ohella.

8.1.2 Kuormittavat tekijät

Kyselyssä kysyttiin, mitkä asiat koetaan nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä yleisesti kuormittavan eniten. Vaihtoehdot sai arvottaa oman näkemyksensä mukaan niin, että käytetty asteikko oli 1–5., jossa 1. kuormittavin ja 5. vähiten kuormittavin tekijä. Vastauksista ilmeni, että kuormittavimpana tekijänä nähdään tilan taloudellinen tilanne, jonka keskiarvoksi tuli kaksi

(2). Seuraavaksi kuormittavimpana nähdään Euroopan Unioni (2.4), yleinen yhteiskunnallinen tilanne (2.7), henkilökohtaiset asiat (2.9) sekä viimeisenä sää ja ilmasto (3.1). Kun näitä tuloksia verrataan muihin kyselyyn vastanneiden ryhmien tuloksiin, huomataan, että nykyiset nuoret maatalousyrittäjät ovat arvioineet toisilleen esimerkiksi Euroopan Unionin muita ryhmiä suuremmalla keskiarvolla.

Tämän jälkeen vastaajat vastasivat ja arvioivat yläteemoihin kuuluvia alateemoja, ja niiden kuormittavuutta nykyisillä maatalousyrittäjillä yleisesti. Kuten taulukosta 3 näkee, arvioitavat alateemat olivat Euroopan Unionilla byrokratia, säädökset ja lait sekä vienti ja tuonti. Tilan taloudellisessa tilanteessa ne olivat tuottajahinnat, maatalouden heikko kannattavuus sekä velan määrä ja yleisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa arvostus maataloutta kohtaan, Suomen heikko taloustilanne sekä palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin. Henkilökohtaiset asiat sisälsivät jatkajana onnistumisen, oman terveyden ja hyvinvoinnin sekä vapaa-ajan määrän ja sää ja ilmasto sisälsi sääolosuhteet (muun muassa kylvöjen viivästyminen sekä kasvien talvehtiminen), ilmastonmuutoksen ja tauti- ja tuholaispaineen. Muu, mikä? – kohdassa Euroopan Unionissa kuormittavat myös väärät tiedot ja huhut, yleinen arvaamattomuus sekä poliittinen epävarmuus.

Taulukko 3. Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien yhteinen arvio eri tekijöiden kuormittavuudesta nykyisillä maatalousyrittäjillä yleisesti. Kysymys arvioitiin numeroin, jossa 1. oli kuormittavin ja 5. vähiten kuormittava.

Tilan taloudellinen tilanne				
Tuottajahinnat		1,5	}	1,6
Maatalouden heikko kannattavuus		1,6		
Velan määrä		1,8		
Euroopan Unioni				
Byrokratia		1,6	}	2,0
Säädökset ja lait		1,7		
Vienti ja tuonti		2,6		
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne				
Arvostus maataloutta kohtaan		2,2	}	2,3
Suomen heikko taloustilanne		2,1		
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin		2,5		
Henkilökohtaiset asiat				
Jatkajana onnistuminen		2,5	}	2,4
Oma terveys ja hyvinvointi		2,3		
Vapaa-ajan määrä		2,3		
Sää ja ilmasto				
Sääolosuhteet		2,2	}	2,6
Tauti- ja tuholaispaine		2,7		
Ilmastonmuutos		2,8		

Tulokset osoittavat, että alateemoja arvioitaessa jokaisen teeman keskiarvo laski, mutta järjestys pysyi kuitenkin samana. Huomioitavaa on myös, että kun tulevat tai mahdollisesti tulevat sekä ei maatalousyrittäjiksi aikovat arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien kuormittavuustekijöitä, arvioivat he kaikki yläteemat huonommaksi kuin nykyiset nuoret maatalousyrittäjät itse. Teemojen järjestys on kuitenkin kaikilla ryhmillä sama.

Yleisen arvion jälkeen, nykyiset nuoret maatalousyrittäjät arvioivat itse henkilökohtaisesti kuormittavat tekijät. Sekä yläteemat että alateemat olivat yllä mainitut. Tuloksena oli lähestulkoon sama järjestys yläteemoissa, sillä vain kaksi ensimmäistä olivat toisinpäin: Euroopan Unioni (2.5), tilan taloudellinen tilanne (2.7), yleinen yhteiskunnallinen tilanne (3.0), henkilökohtaiset asiat (3.0) sekä sää ja ilmasto (3.2). Alateemoja arvioitaessa kaikista kuormittavammaksi tekijäksi nousi kuitenkin tilan taloudellinen tilanne (2) ja Euroopan Unioni oli toisena, kuten taulukosta 4 näkyy. Muuten järjestys oli sama.

Taulukko 4. Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien arvio eri tekijöiden kuormittavuudesta henkilökohtaisesti omalla kohdalla. Kysymys arvioitiin numeroin, jossa 1. oli kuormittavin ja 5. vähiten kuormittava.

Tilan taloudellinen tilanne				
Tuottajahinnat		1,7	}	
Maatalouden heikko kannattavuus		1,9		2
Velan määrä		2,4		
Euroopan Unioni				
Byrokraatia		1,8	}	
Säädökset ja lait		1,9		2,2
Vienti ja tuonti		2,8		
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne				
Arvostus maataloutta kohtaan		2,1	}	
Suomen heikko taloustilanne		2,2		2,4
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin		2,9		
Henkilökohtaiset asiat				
Jatkajana onnistuminen		2,7	}	
Oma terveys ja hyvinvointi		2,3		2,4
Vapaa-ajan määrä		2,2		
Sää ja ilmasto				
Sääolosuhteet		2,4	}	
Tauti- ja tuholaispaine		2,6		2,7
Ilmastonmuutos		3		

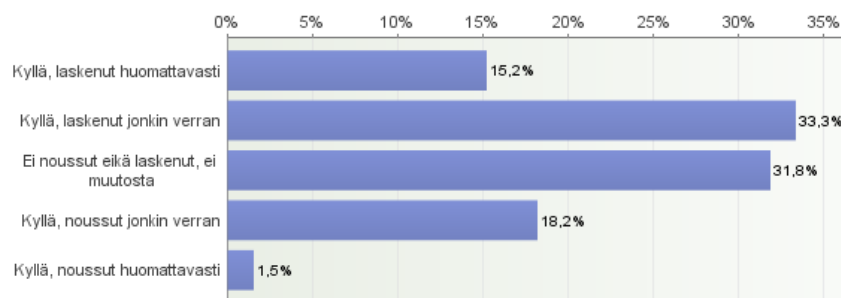
Tässä kysymyksessä oli mahdollista vastata myös muu, mikä? -kohtaan. Vastauksia ei huomioitu varsinaisissa tuloksissa, mutta niiden mainitseminen ja nostaminen on tästä huolimatta tärkeää. Kuormittavimpia tekijöitä

vastaajien mielestä ovat muun muassa Euroopan Unionin arvaamattomuus, pitkäjänteisen suunnittelemisen mahdottomuus, tilan hukkakauratilan tilanne, investointien tekeminen oikeaan aikaan ja henkilösuhteet sekä perintösotkut- ja riidat.

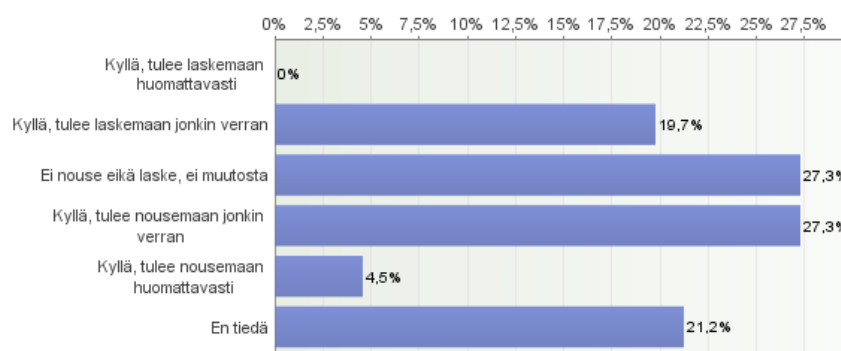
8.1.3 Työhyvinvoinnin taso

Vastaajilta kysyttiin, onko heidän omasta mielestään heidän oma hyvinvointi muuttunut kahden viime vuoden aikana. Kuten kuviosta 10 näkyy, vastaajista kolmasosa on sitä mieltä, että hyvinvointi on laskenut jonkin verran. Lähes yhtä paljon vastaajista kertoo, että heidän hyvinvointinsa ei ole laskenut, mutta ei myöskään noussut, eli viimeisen kahden vuoden aikana ei ole tullut tilanteeseen muutosta. Hyvinvoinnin kokee nousseen jonkin verran vastaajista hieman alle 20 %:ia ja huomattavasti vain yksi vastaajista (1,5 %). Hyvinvointi on laskenut huomattavasti vastaajista 15,2 %.

Viimeisen kahden vuoden aikana siis melkein puolella (48,5 %) on hyvinvointi joko laskenut jonkin verran tai huomattavasti. Mikäli mukaan lasketaan myös ne vastaajat, joiden hyvinvoinnin tilassa ei ole tapahtunut muutosta, on määrä 80,3 %. Tämä on siis nykyisistä nuorista maatalousyrittäjistä se määrä, joiden hyvinvointi ei ole noussut lainkaan viimeisen kahden vuoden aikana.

Kuvio 10. Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien kokemus hyvinvointinsa muutoksesta kuluneen 2 vuoden aikana.

Kuvio 11. Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien arvio hyvinvointinsa muutoksesta tulevan 2 vuoden aikana.

Samat vastaajat vastasivat myös kysymykseen, jossa samoilla vastausvaihtoehtoilla pohdittiin, tuleeko hyvinvointi muuttumaan tulevan kahden vuoden aikana. Kuten taulukosta 11 näkyy, vastaajista lähes kolmasosa on sitä mieltä, että heidän hyvinvointinsa ei tule nousemaan, mutta ei myöskään laskemaan kahden tulevan vuoden aikana. Sama vastausprosentti kokee hyvinvointinsa tulevan nousemaan jonkin verran lähivuosina. Vastaajista, jopa hieman yli 20 %:ia vastasi, että ei tiedä tuleeko heidän hyvinvointinsa muuttumaan kahden seuraavan vuoden kuluttua, ja 19,7 % arvioi sen laskevan jonkin verran. Vastaajista 4,5 % on sitä mieltä, että hyvinvointi tulee nousemaan huomattavasti, mutta vastaavasti yksikään ei ole sitä mieltä, että laskua tulee tapahtumaan huomattavasti. Yksikään vastaajista ei siis koe, että hyvinvointi tulee tulevan kahden vuoden aikana laskemaan huomattavasti. Puolestaan yli puolet (59,1 %) arvioi, että heidän hyvinvointinsa ei tule muuttumaan, tai se tulee jonkin verran tai huomattavasti nousemaan.

Hyvinvointiin olennaisesti kuuluvaa työhyvinvoinnin tasoa selvitettiin myös kyselyssä. Nykyiset nuoret maatalousyrittäjät arvioivat muiden nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin yleisesti keskiarvolla 5,8. Asteikkona käytettiin 1–10, jossa 1. on katastrofaalinen ja 10. erinomainen. Kun arvioinnin kohteena oli oma työhyvinvoinnin taso, keskiarvoksi nousi 6,6. Ero on suuri.

Vastaajista kukaan ei antanut yleisesti muiden työhyvinvoinnin tasosta, eikä omasta, arvosanaa 1. (katastrofaalinen). Alin annettu arvosana oli kuitenkin jo 2., joka oli yleisessä työhyvinvoinnin tasossa. Vastaavasti toista ääripäätä ei myöskään annettu, eli kukaan ei koe omaa työhyvinvoinnin tasoaan tai muiden nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tasoa erinomaiseksi. Merkittävä ero oli siinä, että arvosanaa 9 annettiin yhdeksän kappaletta omaa työhyvinvointia arvioitaessa. Kyseistä arvosanaa ei kuitenkaan annettu kertaakaan, kun arvioinnin kohteena oli yleinen työhyvinvoinnin taso nykyisillä maatalousyrittäjillä Suomessa. Vastaavasti arvosana 5 annettiin 10 kertaa yleiseen työhyvinvoinnin tasoon, ja vain kaksi arvioi sen omaksi työhyvinvoinnin tasokseen. Arvosanoja 5 ja 6 annettiin huomattavasti enemmän yleisessä nuorten maatalousyrittäjien arvioinnissa ja huomattavasti eniten arvosanoja 7 ja 8 oman työhyvinvoinnin tason arvioinnissa. Voidaan siis sanoa, että nykyiset nuoret maatalousyrittäjät arvioivat muiden nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason selkeästi omaa alhaisemmaksi.

8.1.4 Hyvinvoinnin kannalta merkitykselliset asiat

Kyselyssä selvitettiin valittujen teemojen merkitystä hyvinvointiin ja tarkennetusti työhyvinvointiin. Teemoina olivat tehokkaat ja toimivat koneet, tärkeät ihmiset, ulkopuolinen työvoima, tuotantoeläinten heikko kannattavuus ja kasvinviljelyn heikko tuottavuus. Teemat arvioitiin asteikolla 1–5, jossa 1. on merkityksettömin ja 5. merkityksellisin. Kaikissa kysymyksissä

ei ole eriteltyä merkityksen laatua. Jollekin vastaajalle asia voi olla merkityksellisin positiivisessa mielessä, ja jollekin päinvastoin negatiivisessa.

Suurin merkille pantava asia vastauksissa oli, että vastaajista jopa 86,4 % on sitä mieltä, että tärkeät ihmiset vaikuttavat omaan työhyvinvointiin joko arvosanan 4. tai 5. verran. Kyseinen teema sai keskiarvoksi 4,3, kun 5 on maksimi ja merkityksellisin. Voidaan siis sanoa, että hyvin suuri osa vastaajista kokee, että tärkeät ihmiset ovat työhyvinvoinnin kannalta merkityksellisin asia. Vastaajista vain 3 (4,5 %) on sitä mieltä, että tärkeät ihmiset ovat merkityksettömin asia omassa työhyvinvoinnissa.

Tuloksista on tärkeä myös huomata, että vastaajista ei kokenut kukaan tehokkaita ja toimivia koneita merkityksettömimmäksi asiaksi työhyvinvoinnin kannalta. Päinvastoin, sillä vastaajista jopa 74,2 % arvioi sillä olevan merkitystä arvosanan 4. tai 5. verran. Tehokkaat ja toimivat koneet saivat vastaajilta keskiarvon 4.

Kasvinviljelyn heikko tuottavuus sai keskiarvoista seuraavaksi suurimman 3,4. Sen valitsi kaikista merkityksellisemmäksi 25,8 % ja merkityksettömimmäksi 10,6 %. Ulkopuolinen työvoima, ja sen vaikutus parantavasti työhyvinvointiin, sai keskiarvoksi 3,1. Sen valitsi merkityksellisimmäksi asiaksi työhyvinvoinnin kannalta vastaajista vähiten, vain 6 %. Arvosanan 4. antoi kuitenkin kolmasosa, joten ulkopuolisella työvoimalla on myös huomattava merkitys parantavasti nuoren maatalousyrittäjän työhyvinvointiin.

Pienimmän keskiarvon sai tuotantoeläinten heikko tuottavuus (2,6). Asia koetaan siis nuorten maatalousyrittäjien keskuudessa vähiten merkitykselliseksi asiaksi oman työhyvinvoinnin kannalta. Vastaajista jopa 40,9 % on sitä mieltä, että asia on merkityksettömin. Kysymys on ollut jokaiselle vastaajalle pakollinen, huomioimatta tilan tuotantosuuntaa. Tällöin kysymykseen on vastannut jokainen, myös maatalousyrittäjä, jolla ei ole tilalla tuotantoeläimiä. Tämä vääristää tuloksia, sillä henkilö, jolla ei ole tuotantoeläimiä, ei todennäköisesti koe niiden heikkoa tuottavuutta merkityksellisenä omalle työhyvinvoinnilleen.

Vastaajista kuitenkin 12 % arvioi tuotantoeläinten heikon tuottavuuden merkityksellisimmäksi tekijäksi omaan työhyvinvointiin. Kyselyyn vastanneista nuorista nykyisistä maatalousyrittäjistä 39,4 % on tilalla tuotantoeläimiä, joten todennäköisesti heistä 30,5 % kokee tuotantoeläinten heikon tuottavuuden merkityksellisimmäksi asiaksi oman työhyvinvoinnin kannalta. Kun mukaan lasketaan henkilöt, jotka arvioivat merkityksellisyyden arvosanalla 4. (19,7 %), saadaan tulokseksi, että todennäköisesti tuotantoeläimien pitoa harjoittavilla nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä 80,5 %:lla tuotantoeläinten heikko tuottavuus on arvioitu joko arvosanalla 4. tai 5., eli merkityksellisimmäksi tai hyvin merkitykselliseksi.

8.1.5 Työhyvinvoinnille merkittävien asioiden toistuvuus

Kyselyssä selvitettiin työhyvinvoinnille merkityksellisten asioiden toistuvuutta nuorten maatalousyrittäjien arjessa. Arvioitavina teemoina olivat seuraavat asiat: Kuinka usein vastaaja näkee ystäviä tai kavereita työajan ulkopuolella, kokee saavansa tai pitävänsä vapaa-aikaa, harrastaa työajan ulkopuolella liikuntaa tai liikunnallista lajia, kokee stressaavansa jostakin asiasta ja juo enemmän kuin kaksi alkoholiannosta päivässä. Arvioitava asteikko oli 1–5, jossa 1. on hyvin harvoin tai en koskaan, 2. harvoin, ei välttämättä edes kerran kuussa, 3. satunnaisesti joitakin kertoja kuussa, 4. säännöllisesti useita kertoja viikossa ja 5. päivittäin tai lähes päivittäin.

Vastauksissa pienimmän keskiarvon sai teema, jossa kysyttiin kuinka usein juo päivässä yli kaksi alkoholiannosta. Kyselyssä määriteltiin yksi alkoholiannos seuraavasti: 0.33 l eli pieni pullo keskiolutta tai siideriä, 12 cl mietoa viiniä, 8 cl väkevää viiniä tai 4 cl viinaa (40 %). Keskiarvo kysymyksellä oli 2.2, joka on asteikolla harvoin tai ei välttämättä edes kerran kuussa. Vastaajista jopa 40,9 % kertoi, että juo yli kaksi annosta alkoholia päivässä vain harvoin tai ei edes kerran kuussa. Yksikään vastaajista ei valinnut kohtaa päivittäin tai lähes päivittäin, ja vain 9,1 % säännöllisesti tai useita kertoja viikossa.

Seuraavaksi pienimmän arvosanan sai huolestuttavasti liikunnan määrä työajan ulkopuolella (2,6). Arvosana asettuu asteikolla kahden vaihtoehdon väliin, jotka ovat harvoin tai ei välttämättä edes kerran kuussa sekä satunnaisesti tai joitakin kertoja viikossa. Vastaajista 21 % antoi arvosanan 1., mikä tarkoittaa, että liikuntaa tai liikunnallista lajia, ei harrasteta työajan ulkopuolella juurikaan lainkaan (hyvin harvoin tai ei koskaan). Puolestaan vain 3% kertoi harrastavansa liikuntaa työajan ulkopuolella päivittäin tai lähes päivittäin. Vastaajista 34,8 % antoi arvosanan 3.

Seuraavaksi suurimman keskiarvon saivat kaksi teemaa, ystävien ja kavereiden näkeminen työajan ulkopuolella (2,6) sekä vapaa-ajan määrä (2,6). Nämä teemat olivat jo hyvin lähellä arviota satunnaisesti tai joitakin kertoja kuussa. Vastaukset sijoittuivat keskivaiheille, painottuen arvosanoihin 2. ja 3. Työajan ulkopuolella ystäviään tai kavereitaan näkee satunnaisesti tai joitakin kertoja kuukaudessa yli puolet (54,5 %). Vapaa-aikaa vastaajista kokee saavansa tai pitävänsä harvoin tai satunnaisesti 63,6 %. Puolestaan päivittäin tai lähes päivittäin vapaa aikaa pitää vain 6 %.

Suurimman keskiarvon sai teema, jossa mitattiin asioista stressaamisen määrää (3,5). Vastaajista huomattavan moni stressaa huomattavan usein, sillä 18 % kokee stressaavansa jostakin päivittäin tai lähes päivittäin. Yli kolmannes kokee stressaavansa säännöllisesti tai useita kertoja viikossa. Vain 3 % kertoo stressaavansa vain harvoin tai ei lainkaan. Myöhemmässä vaiheessa kyselyä kysyttiin, mihin hyvinvoinnin osa-alueeseen korkea stressitaso vaikuttaa eniten. Vastaajista 77,3 % valitsi henkisen hyvinvoinnin, 12,1 % sosiaalisen hyvinvoinnin ja 10,6 % fyysisen hyvinvoinnin. Voidaan siis

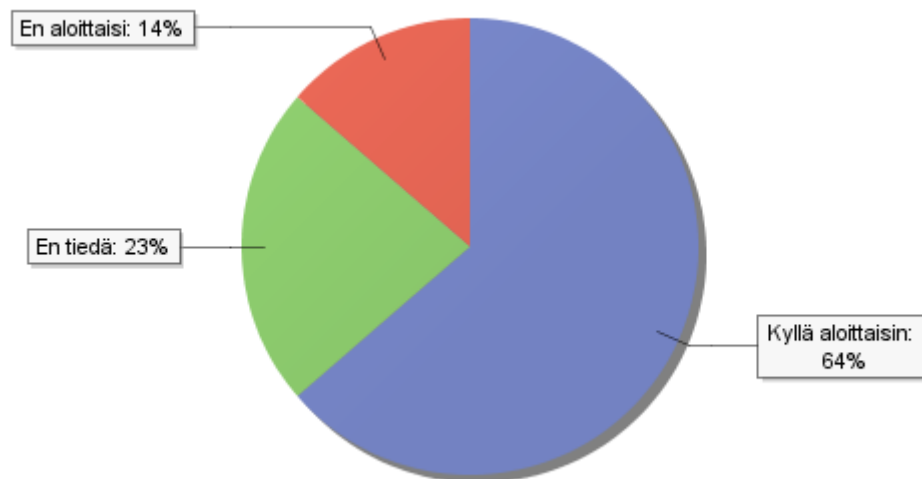
olettaa, että vastaajista moni kärsii päivittäisen stressin aiheuttamasta henkisen hyvinvoinnin laskusta.

Vastaajista siis melkein puolet (43,9 %) kertoo harrastavansa työajan ulkopuolella liikuntaa tai liikunnallista lajia ei juurikaan lainkaan tai harvoin. Alkoholia puolestaan juo yli 2 annosta päivässä reilusti yli puolet (66,7 %) vain harvoin tai ei juurikaan lainkaan.

8.1.6 Elämän keskeiset osa-alueet tärkeysjärjestyksessä

Vastaajista 63,6 % kokee omaavansa riittävästi läheisiä. Yllättävän suuri määrä on kuitenkin maatalousyrittäjiä, jotka eivät omaa riittävästi läheisiä (9,1 %), tai jotka eivät tiedä, onko niitä tarpeeksi vai liian vähän (27,3 %). Vastaajista siis huomattava osa (36,4 %) ei omaa tai ei ole varma omaako riittävästi läheisiä ihmisiä.

Vastaajilta kysyttiin myös, aloittaisivatko kyselyn vastaamisen aikaan uudelleen maatalousyrittäjyyden, mikäli saisivat valita. Vastaajista yli puolet aloittaisi valinnan edessä uudelleen maatalousyrittäjänä, kuten kuviosta 12 näkyy. Kuitenkin jopa yli kolmannes ei tiedä aloittaisiko (22,7 %), tai tietää, että ei aloita (13,6 %).

Kuvio 12. Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien vastaukset siitä, aloittaisivatko kyselyn aikaan maatalousyrittäjyyden uudelleen, mikäli saisivat mahdollisuuden valita.

Kyselyssä vastaajat joutuivat pohtimaan eri keskeisten osa-alueiden merkitystä omassa elämässä, ja jopa laittamaan ne tärkeysjärjestykseen. Arvioitavat asiat olivat hyvä taloudellinen tilanne, maatalouden jatkuvuus

omalla tilalla, läheiset ihmissuhteet ja ihmiset, oma työhyvinvointi ja hyvinvointi ylipäätään sekä riittävä vapaa-aika. Arviointi tapahtui asteikolla 1–5, jossa 1. oli vähäpätöisin ja 5. tärkein.

Tulokset osoittavat, että tärkein asia yllä mainituista asioista oli oma työhyvinvointi ja hyvinvointi ylipäätään. Vastaajista vain 4,5 % oli sitä mieltä, että kyseinen asia on tärkeysjärjestyksessä viimeisin. Puolestaan yli puolet (54,5 %) arvioi oman työhyvinvoinnin ja hyvinvoinnin ylipäätään asteikon arvosanalla 4. tai 5.

Seuraavaksi tärkein asia vastausten pohjalta on läheiset ihmiset ja ihmissuhteet, jossa vastaukset jakautuivat melko tasan arvosanan 1. ja 5. kanssa. Läheiset ihmiset ja ihmissuhteet arvioitiin kaikista teemoista eniten vähäpätöisimmäksi ja eniten tärkeimmäksi. Hajonta oli siis huomattava. Vähäpätöisimmäksi teeman arvioi 28,8 % ja tärkeimmäksi 36,4 %.

Kolmanneksi tärkein asia nykyisten nuorten maatalousyrittäjien elämässä on hyvä taloudellinen tilanne, joka omasi kaikista suurimman vastausmäärän puolessa välissä, arvosanalla 3. Vastaajista antoi arvosanan 3 kolmasosa. Ääripäitä annettiin suhteellisen vähän. Hyvän taloudellisen tilanteen arvioi tärkeimmäksi reilu 10 prosenttia (13,6 %).

Maatalouden jatkuvuus omalla tilalla pääsi sijalle 4. Vaikka asia on sijalla toiseksi viimeisenä, sai se silti suhteessa merkittävästi vastauksia kohtaan tärkein (22,7 %). Puolestaan lähes yhtä moni arvioi sen vähäpätöisimmäksi (25,8 %). Hajonta on siis suuri, vaikkakin vastausmäärät olivat melko tasaiset jokaisessa asteikon kohdassa 1–5.

Viimeisin, vähäpätöisin, nykyisien nuorten maatalousyrittäjien elämässä on riittävä vapaa-aika. Sitä pitää tärkeimpänä vain 7,6 % vastaajista. Kaikki muut asteikon kohdat saivat melko tasaisesti vastauksia. Vähäpätöisimpänä vapaa-aikaa pitää 19,7 %.

8.1.7 Maatalousalan toimijat ja organisaatiot

Kysymyksessä tahdottiin selvittää, kuinka hyvin nykyiset nuoret maatalousyrittäjät tuntevat maatalousalan toimijat, ja kuinka hyvin ne vastaavat maatalousyrittäjien tarpeisiin. Vastauksista nousi, että asiakkaidensa tarpeisiin vastaa parhaiten neuvontaorganisaatio ProAgria. Vastaajista tasan puolet on sitä mieltä, että ProAgrialta saa tarvittaessa kohtalaisesti apua ja 15,2 % sitä mieltä, että apua arkipäivän ongelmiin saa riittävästi, kun on tarvetta. Puolestaan hieman alle kolmasosa vastaajista ei ole kokenut tarvitsevansa kyseisen organisaation apua. Jokainen vastaajista tunsii organisaation, eikä yksikään kokenut jäävänsä kokonaan ilman apua, kun sitä tarvitsee. Vain 3 % on sitä mieltä, että apua saa tarvittaessa liian vähän. Voidaan siis sanoa, että ProAgria vastaa nuorten maatalousyrittäjien ongelmiin hyvin.

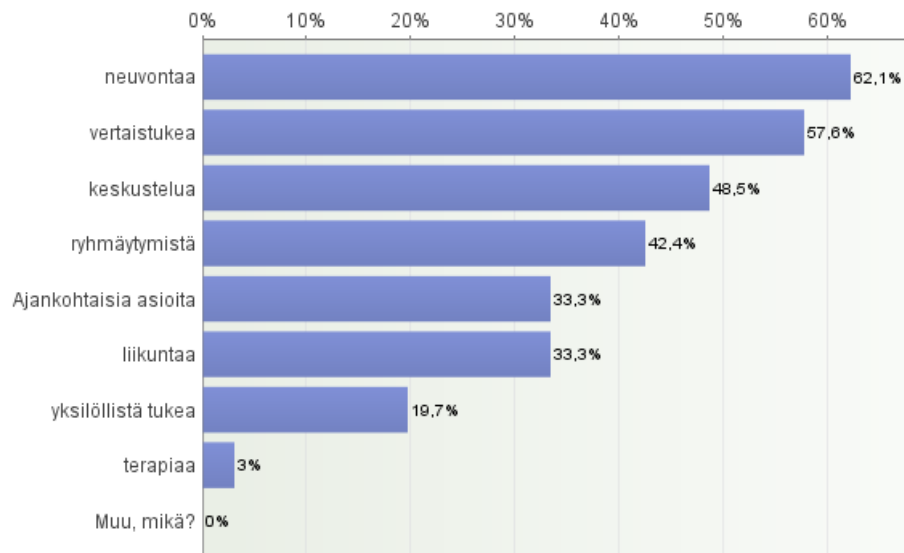
Muista toimijoista ja tahoista voidaan mainita, että vastaajista jopa melkein puolet (46,7 %), ei ole kokenut tarvitsewansa ongelmiin Maataloustuottajain keskusliiton (MTK) apua. Samaisen organisaation tunki myös yhtä lukuun ottamatta vastaajista jokainen. Hieman yli kolmasosa (34,8 %) vastaajista kokee saavansa Maataloustuottajain keskusliitolta kohtalaisesti apua, kun sitä tarvitsevat. Suhteessa vähiten apua vastausten perusteella saa Maatalousvirastolta (Mavi), sillä vastaajista lähes puolet (42,4 %) koki saavansa sieltä apua liian vähän tai ei lainkaan, kun sitä tarvitsee.

Esille vastauksista nousi myös se, että työterveydenhuoltoja ei tuntenut vastaajista 12,1 %. Kaikista vaihtoehtoista ehdottomasti tuntemattomin on tukihenkilöverkko, jota ei vastaajista tuntenut jopa kolmasosa. Tai mikäli taho tunnetaan, niin sen apua ei ole koettu tarvitsevan, sillä vastaajista 45,5 % ei ole tarvinnut kyseisen toimijan apua arkipäivän ongelmiinsa. Hyvin merkille pantavaa on myös se, että vastaajista ainoastaan 15,3 % koki saavansa riittävästi apua arkipäivän ongelmiin kyselyssä mainituilta organisaatioilta ja toimijoilta. Prosenttimäärään ei ole huomioitu vastaajia, jotka eivät tunteneet organisaatiota tai eivät ole kokeneet tarvitsewansa sen apua ongelmiin. Vastaajista 31,9 % ei koe tarvitsewansa apua arkipäivän ongelmiinsa kyselyssä mainituilta organisaatioilta ja toimijoilta.

Nykyisiltä nuorilta maatalousyrittäjiltä kysyttiin myös, minkälaisista apua he kokevat tarvitsewansa. Jos nyt perustettaisiin tukipalvelu, niin minkälainen sen tulisi olla. Vastaajista 37,9 % on sitä mieltä, että nettisivut ovat paras tukimuoto ja 34,8 % on tukiryhmän kannalla. Vastaajista selvästi vähemmän kaipasi auttavaa puhelinta (12,1 %) tai puhelinallikaatiota (10,6 %). Muu, mikä? -kohta sai vastauksista 4,5 %. Kohdassa esille nousseet ajatukset olivat, että paras apu on apu töihin, jotta voisi pitää vapaata, nettisivut, jossa olisi chat tukihenkilön kanssa, mahdollisuus henkilökohtaiseen jutte luun puhelimesta sekä paras apu on jo olemassa, ja se on Maajussit-ryhmä Facebookissa.

Vastaajilta kysyttiin myös, mitä tukipalvelun tulisi sisältää, ja kuten kuvioista 13 ilmenee, vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: neuvonta, vertais-tuki, keskustelu, ryhmäytyminen, ajankohtaiset asiat, liikunta, yksilöllinen tuki sekä terapia. Kysymyksessä oli mahdollista valita useampi vaihtoehto.

Tulokset osoittivat, että vastaajista yli puolet kaipaisi neuvontaa ja vertais-tukea. Korkealle, mutta kuitenkin alle puoleen, nousi myös keskustelu ja ryhmäytyminen. Ajankohtaisia asioita ja liikuntaa kaipasi kolmas osa. Selkeästi vähiten kaivataan yksilöllistä tukea ja terapiaa.

Kuvio 13. Asiat, joita mahdollisen maatalousyrittäjille suunnatun tukipalvelun tulisi sisältää nykyisten nuorten maatalousyrittäjien mukaan.

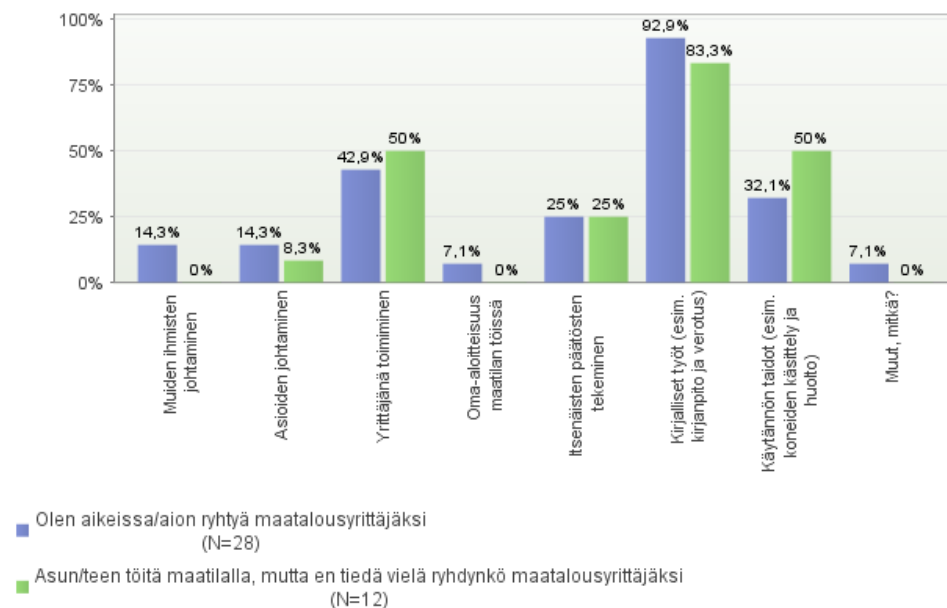
8.2 Tulevat sekä mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät

Tutkimukseen vastasi ensimmäisellä kerralla yhteensä 17 sellaista henkilöä, jotka olivat aikeissa ryhtyä tulevaisuudessa maatalousyrittäjäksi ja 8 sellaista henkilöä, jotka asuvat tai työskentelevät maatilalla, mutta eivät vielä tiedä ryhtyvätkö maatalousyrittäjäksi. Kun kysely avattiin marraskuun alussa uudelleen noin kuukaudeksi, oli lopullinen tämän kategorian vastausmäärä yhteensä 40 henkilöä. Lopullisesta vastausmäärästä 28 oli sellaisia, jotka olivat aikeissa ryhtyä tulevaisuudessa maatalousyrittäjiksi ja 12 sellaisia henkilöitä, jotka asuvat tai työskentelevät maatilalla, mutta eivät vielä tiedä ryhtyvätkö maatalousyrittäjäksi. Kyselyn avaaminen toi siis vastauksia tähän kategoriaan lisää hieman yli 60 prosenttia.

Tähän kategoriaan (tulevat ja mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät) vastasi siis yhteensä 40 henkilöä. Tulevista maatalousyrittäjistä 82,1 % oli iältään 19–29-vuotiaita ja mahdollisesti tulevista maatalousyrittäjistä ikäryhmään 19–24 kuului hieman yli 90 %. Miehiä oli vastaajissa selvästi naisia enemmän (75 %) ryhmässä, jossa vastaajat aikoivat ryhtyä maatalousyrittäjiksi. Puolestaan ryhmässä, jossa vastaajat eivät vielä olleet varmoja ryhtyvätkö maatalousyrittäjäksi, oli naisia enemmän (58,3 %) vaikkakin prosenttiluku oli huomattavasti tasaisempi. Vastaajista suurin osa (62,5 %) asui Kanta-Hämeessä. Kahdellakymmenelläneljällä tähän ryhmään vastanneista oli tulevaisuuden tilalla kasvinviljelyä pää- tai sivutuotantona ja viidellätoista maidontuotantoa. Muita tuotantosuuntia oli selvästi vähemmän. Vähemmistössä olivat muun muassa sikatalous 8 henkilöllä ja lammas- tai vuohitaloutta 4 henkilöllä. Muu, mikä? -kysymyksessä esille nousivat vastausvaihtoehtojen lisäksi myös muun muassa koneurakointi ja metsätalous.

8.2.1 Tarve tiedon ja kokemuksen lisäämiselle

Tulevilta sekä mahdollisesti tulevilta nuorilta maatalousyrittäjiltä kysyttiin, mistä asioista he kaipaavat lisää kokemusta ja toisaalta lisää tietoa ennen kuin ryhtyvät maatalousyrittäjäksi. Tekstissä on käsitelty kuviosta poiketen kahden ryhmän, eli mahdollisesti tulevien sekä varmasti tulevien maatalousyrittäjien vastausten keskiarvoa, kun ne kuviosta on eritelty omina ryhmään. Tämä ilmenee kuviosta 14.

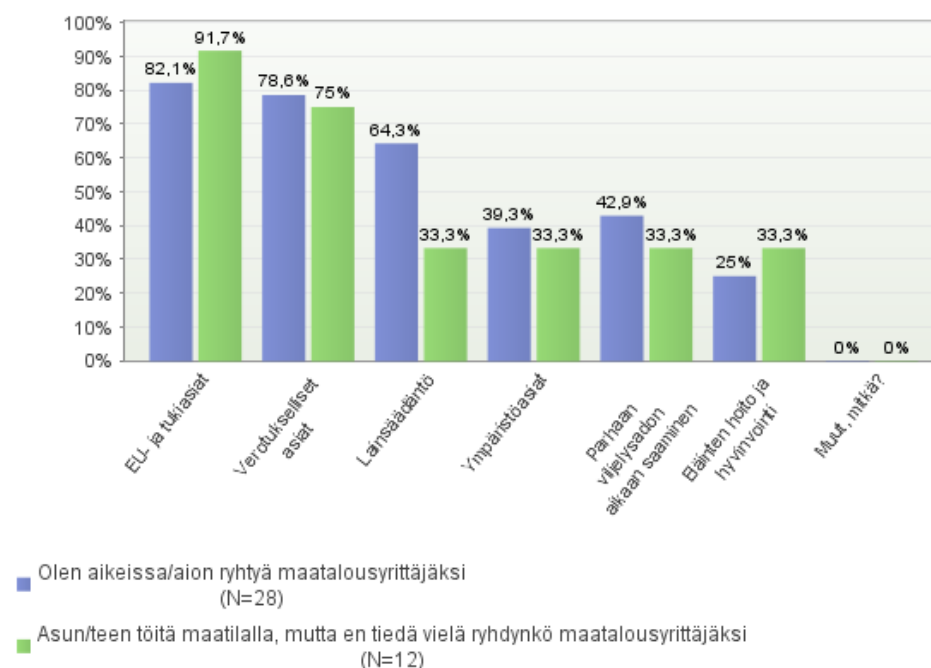
Kuvio 14. Asiat, joista tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät kaipaavat lisää kokemusta ennen maatalousyrittäjyyttä.

Tulokset osoittivat, että kokemusta kaivattiin huomattavasti eniten kirjallisiin töihin kuten kirjanpitoon ja verotukseen, jonka valitsikin 36 vastaajista, eli 90 %. Seuraavaksi eniten kokemusta kaivattiin yrittäjänä toimimisesta (45 %) ja käytännön taidoista, kuten koneiden käsittelystä ja huollosta (37,5 %). Vähiten kokemusta tulevat ja mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät kaipasivat tilan töissä toimimisesta oma-aloitteisesti (5%). Vastausvaihtoehtojen ohella esille nousivat myös tilan kannattavaksi saaminen sekä kaupankäynti. Yllä olevasta kuviosta ilmenee, että ne henkilöt, jotka eivät vielä tiedä ryhtyvätkö tulevaisuudessa maatalousyrittäjäksi, kaipaavat selvästi enemmän kokemusta käytännön taitoihin.

Vastaajilta kysyttiin kokemustarpeen lisäksi myös, mistä asioista he kaipaavat lisää tietoa. Kuten kuviosta 15 näkyy, esille nousi muita korkeampana EU- ja tukiasiat, jonka valitsi 34 kaikista vastaajista (85 %). Muut korkealle nousseet teemat olivat verotukselliset asiat (77,5 %) ja lainsäädäntö (55 %). Ympäristöasioista ja eläinten hoidosta ja hyvinvoinnista kaivattiin vähiten lisää tietoa. Kuten alla olevasta kuvaajasta ilmenee, suurin ero vastauksissa kahdella kohderyhmällä oli lainsäädännössä, jossa lähes kaksinkertai-

sesti kaipaa tuleva maatalousyrittäjä tietoa mahdollisesti tulevaan maatalousyrittäjään verrattuna. Vastaukset olivat lainsäädäntöä lukuun ottamatta melko tasaiset.

Kokemuksen ja tiedon tarpeet ovat hyvin vahvasti kytköksissä toisiinsa. Molemmista nousi vahvimpana esiin tarve hallinnollisten ja byrokraattisten asioiden kehittämiseen ja opetteluun. Kyselyn tulosten perusteella voidaan sanoa, että vastaajat kaipaavat enemmän tietoa kuin kokemusta erilaisista maatalouteen liittyvistä asioista, sillä kokemuksen lisäämiseen liittyvässä kysymyksessä vastaajat valitsivat keskimäärin 2,3 asiaa, kun taas tiedon lisäämiseen liittyvässä kysymyksessä luku oli 3,2.

Kuvio 15. Asiat, joista tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät kaipaavat lisää tietoa ennen maatalousyrittäjyyttä.

Kyselyssä kysyttiin myös asioita, jotka stressaavat koskien tulevaa tai mahdollisesti tulevaa maatalousyrittäjyyttä. Vastaajista 40 % stressasi eniten tulevan tilan kannattavuutta ja 20 % Euroopan Unionia ja byrokratiaa. Toiseksi eniten stressataan siis asiasta, josta kaivataan myös eniten lisää tietoa ja kokemusta. Kaksi muuta, myös suhteellisen korkealle nousutta, vaihtoehtoa olivat tuottajahinnat sekä onnistuminen tilan jatkajana. Nämä saivat vastaajista 17,5 %. Muu, mikä? -kohdassa stressaavimpana asiana mainittiin maatilalan löytymisen vaikeus ja Venäjä.

Eroa kahden vastaajaryhmän välillä ilmeni jonkin verran. Esimerkiksi EU ja byrokratia stressaavat niitä, jotka eivät vielä tiedä ryhtyvätkö maatalousyrittäjäksi huomattavasti enemmän kuin niitä, jotka tietävät ryhtyvänsä. Vastaavasti tuottajahinnat ja onnistuminen tilan jatkajana huolettaa maatalousyrittäjäksi ryhtyviä selkeästi, yli kaksinkertaisesti, toista ryhmää enemmän. Euroopan Unioniin ja byrokratiaan liittyvistä asioista kaipaa

melkeinpä jokainen vastanneista lisää tietoa ja kokemusta, mutta niitä ei silti koeta eniten stressaavimpana tekijöinä.

8.2.2 Kuormittavat tekijät

Nuorilta tulevilta tai mahdollisesti tulevilta maatalousyrittäjiltä kysyttiin yleistä luuloa ja käsitystä siitä, mitkä asiat kuormittavat tämän hetkisiä maatalousyrittäjiä eniten. Ensin kysyttiin yleistä viittä teemaa, ja tämän jälkeen kustakin teemasta tarkentavia alateemoja. Viiden yläteeman arvioitiin nykyisiä maatalousyrittäjiä kuormittavan seuraavasti: Euroopan Unioni, tilan taloudellinen tilanne, yleinen yhteiskunnallinen tilanne, henkilökohtaiset asiat sekä sää ja ilmasto. Näistä eniten kuormittava on luetteluna ensimmäisenä ja vähiten kuormittava viimeisenä. Vaikka yläteemana Euroopan Unioni nähdään kuormittavimpana, silti alateemoja arvioidessa huonoimman arvosanan sai tilan taloudellinen tilanne, johon kuuluivat tuottajahinnat, maatalouden heikko kannattavuus sekä velan määrä. Näistä kuormittavimmaksi arvioitiin puolestaan tuottajahinnat.

Vastauksessa arvioitiin kuormittavuutta numeroin, jossa 1. oli kuormittavin ja 5. oli vähiten kuormittava. Alla eriteltynä taulukossa (taulukko 5) saadut vastaukset järjestyksessä arvosanoineen. Taulukosta voidaan huomata, että kuormittavimmaksi asiaksi arvioitiin kaksi asiaa, Euroopan Unionin myötä tullut byrokratia sekä tuottajahinnat. Vähiten kuormittavaksi tekijäksi arvioitiin ilmastonmuutos, jonka arvoksi tuli 2,9. Minkään alateeman keskiarvoksi ei tullut arvosanaa 3 tai yli, vaikka yläteeman henkilökohtaiset asiat (3,1) ja sää ja ilmasto (3,5) ylittivätkin arvosanan 3. Kuormittavuutta arvioitiin paremmalla keskiarvolla yläteemoissa, sillä niitä avattaessa alateemoihin laskivat keskiarvot joissakin kohdin jopa huomattavasti.

Vastaajista 70 % arvioi byrokratian arvosanalla 1. Merkittävän määrän kuormittavinta arvosanaa saivat myös tuottajahinnat (67,5 %), maatalouden heikko kannattavuus (62,5 %) sekä säädökset ja lait (60 %). Eniten arvosanaa 5, eli vähiten kuormittava, annettiin kohdassa ilmastonmuutos, sillä sen valitsi 9 henkilöä (22,5 %).

Taulukko 5. Tulevien sekä mahdollisesti tulevien maatalousyrittäjien yhteinen arvio eri tekijöiden kuormittavuudesta nykyisillä maatalousyrittäjillä. Kysymys arvioitiin numeroin, jossa 1. oli kuormittavin ja 5. vähiten kuormittava.

Euroopan Unioni				
Byrokrazia			1,4	} 1,8
Säädökset ja lait			1,5	
Vienti ja tuonti			2,4	
Tilan taloudellinen tilanne				
Tuottajahinnat			1,4	} 1,6
Maatalouden heikko kannattavuus			1,5	
Velan määrä			1,9	
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne				
Arvostus maataloutta kohtaan			1,8	} 2
Suomen heikko taloustilanne			1,9	
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin			2,4	
Henkilökohtaiset asiat				
Jatkajana onnistuminen			1,9	} 2,2
Oma terveys ja hyvinvointi			2,4	
Vapaa-ajan määrä			2,4	
Sää ja ilmasto				
Sääolosuhteet			2,2	} 2,5
Tauti- ja tuholaispaine			2,5	
Ilmastonmuutos			2,9	

8.2.3 Työhyvinvoinnin taso

Tulevilla ja mahdollisesti tulevilla vastaajilla ei voida olla varmoja siitä, että vastaajista kaikki tekevät töitä maatilalla, sillä vastaamisen ehtona oli myös tilalla vain asuminen.

Tulevilta maatalousyrittäjiltä sekä asiaa vielä harkitsevilta kysyttiin arvioita sekä nykyisten nuorten maatalousyrittäjien että omasta työhyvinvoinnin tasosta. Asteikkona käytettiin arvosanaa 1–10, jossa 1. katastrofaalinen ja 10 erinomainen.

Taulukko 6. Tulevien sekä mahdollisesti tulevien maatalousyrittäjien arvio omasta työhyvinvoinnin tasosta sekä nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tasosta Suomessa yleisesti.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Yhteensä	Keskiarvo
Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin taso yleisesti Suomessa	0	0	3	3	6	4	11	11	2	0	40	6,5
Oma työhyvinvoinnin tasosi	0	0	1	1	6	3	7	15	7	0	40	7,2
Yhteensä	0	0	4	4	12	7	18	26	9	0	80	6,8

Tähän kysymykseen vastanneet 40 henkilöä arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin suhteellisen alas, sillä keskiarvo oli 6,5. Tämä ilmenee taulukosta 6. Suurta eroa ei ollut varmasti maatalousyrittäjäksi ryhtyvien sekä vielä asiaa harkitsevien välillä, sillä ensimmäiseksi mainittu antoi arvosanaksi 6,5 ja jäljempänä mainittu 6,4. Suurin annettu arvo oli 9 ja pienin 3. Yli puolet vastaajista (55 %) antoi arvosanaksi joko 7 tai 8. Oma työhyvinvointi koettiin jonkin verran nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä paremmaksi, sillä keskiarvo oli 7,2. Eniten vastauksia sai arvosana 8, jonka valitsi vastaajista 37,5 %.

Ero oli kahden vastausryhmän kesken yhtä pieni kuin edellisessäkin kysymyksessä, sillä maatalousyrittäjiksi aikovat antoivat arvosanaksi 7,2 ja vastaavasti mahdollisesti ryhtyvät antoivat 7,1. Ero syntyi kuitenkin siinä, että niistä henkilöistä, jotka aikovat ryhtyä maatalousyrittäjäksi jopa 7 antoi omalle työhyvinvoinnin tasolleen arvosanaksi 9. Niistä henkilöistä, jotka eivät vielä tienneet ryhtyvätkö maatalousyrittäjäksi, arvosanaa 9 ei antanut kukaan. Tosin on muistettava, että myös vastausmäärät erosivat merkittävästi näiden kahden ryhmän välillä.

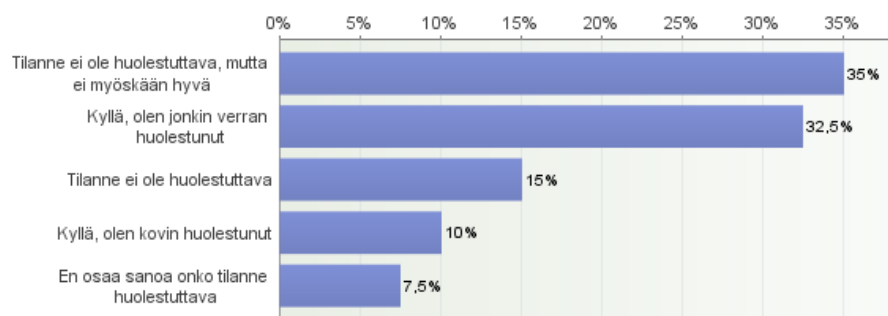
8.2.4 Lähipiirin ja verkoston merkitys

Maatalousyrittäjiksi aikovilta sekä asiaa vielä harkitsevilta kysyttiin saavatko he lähipiiristä riittävästi tukea mahdolliseen maatalousyrittäjyyteen. Vastanneista ylivoimaisesti suurin osa (87,5 %) oli sitä mieltä, että saavat lähipiiriltä joko riittävästi tai melko riittävästi apua. Vain viisi vastanneista oli sitä mieltä, että eivät saa tarpeeksi tukea tai eivät osaa sanoa saavatko riittävästi lähipiiriltään tukea. Yhteiskunnan merkitystä maatalousyrittäjyydessä ei nähdä kovinkaan selkeänä tai sitä ei osata vielä määrittellä, sillä vastanneista 60 % oli sitä mieltä, että eivät osaa sanoa saavatko yhteiskunnalta riittävästi tukea. Vain 15 % oli sitä mieltä, että tukea on riittävästi tai melko riittävästi. Vastaajista 25 % vastasi tahtovansa yhteiskunnalta lisää tukea mahdolliseen maatalousyrittäjyyteen, sillä tällä hetkellä he eivät koe saavansa sitä tarpeeksi.

Mahdolliseen tulevaan maatalousyrittäjyyteen molemmat vastausryhmät yhdessä lukien saavat eniten apua omilta vanhemmiltaan (80 %) sekä ystäviltä ja muulta lähipiiriltä (75 %). Perheen ulkopuoliset muut sukulaiset koettiin tahona, jolta saa vähiten apua (17,5 %). Tässä kysymyksessä vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto.

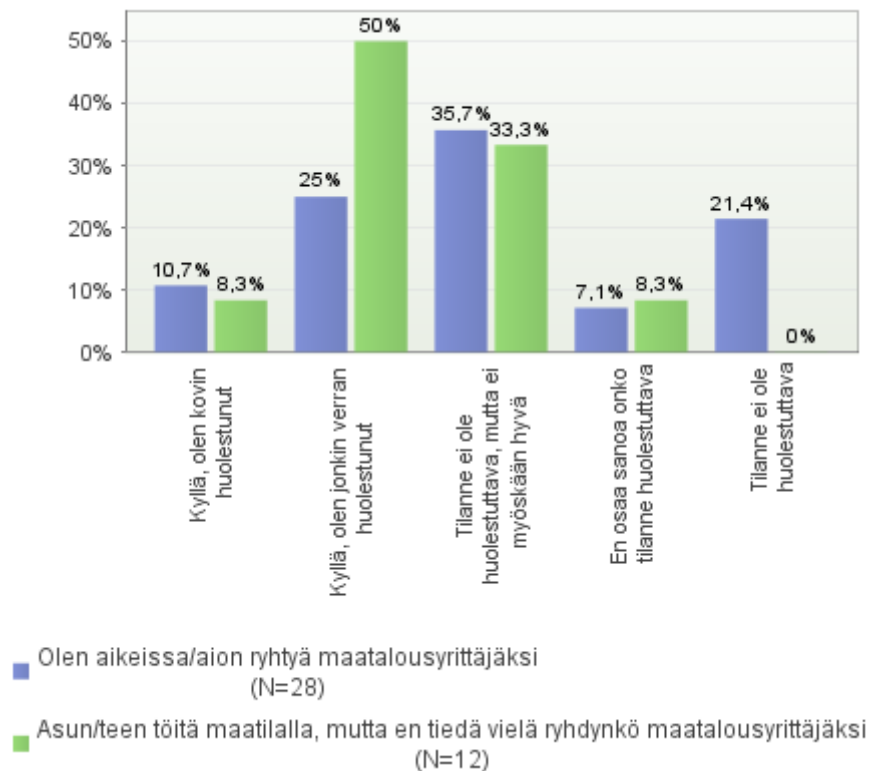
Kaikista tämän ryhmän vastaajista 14 henkilöä (35 %) kertoi nykyisten tilan omistajien alkaneen perehdyttää vastaajaa tulevaan sukupolvenvaihdokseen. Perehdytystä oli tapahtunut hieman 40 % vastaajilla, ja ei lainkaan neljäs osalla vastaajilla. Merkityksellistä on huomata, että 75 % niistä henkilöistä, jotka eivät vielä edes tiedä ryhtyvätkö maatalousyrittäjäksi, on sukupolvenvaihdoksen perehdytetystä jo aloitettu kunnolla tai hieman. Vastaavasti perehdytystä ei ole lainkaan aloitettu 25 % niistä, jotka tietävät ryhtyvänsä tulevaisuudessa maatalousyrittäjäksi.

Vastaajilta (sekä maatalousyrittäjäksi ryhtyvät, että asiaa harkitsevat yhdessä) kysyttiin myös, ovatko he huolestuneita nykyisten asuin/kotitilan omistajien sen hetkisestä työhyvinvoinnista ja työssäjaksamisesta. Alla olevasta kuviosta ilmenee (kuvio 16), että suurin vastausprosentti (35 %) oli vastausvaihtoehdossa, jossa omistajien tilanne ei ole huolestuttava, mutta ei myöskään hyvä. Vastaajista vain 7,5 % ei osannut arvioida, onko tilanne huolestuttava.

Kuvio 16. Vastaajien huolen taso nykyisten asuin/kotitilan omistajien työhyvinvoinnista ja työssäjaksamisesta.

Kun vastausryhmiä vertailee erikseen, on huomattavissa kaksi hyvinkin merkittävää eroa. Kuten kuviosta 17 näkee, niistä henkilöistä, jotka tietävät ryhtyvänsä tulevaisuudessa maatalousyrittäjäksi jopa 21,4 % on sitä mieltä, että tilan nykyisten yrittäjien työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen tilanne ei ole huolestuttava. Vastaavasti niistä henkilöistä, jotka eivät vielä tienneet varmaksi ryhtyvätkö maatalousyrittäjäksi, kukaan ei koe, että tilanne ei olisi huolestuttava, vaan päinvastoin. Näistä vastaajista jopa puolet on jonkin verran huolestuneita, kun taas niistä henkilöistä, jotka tietävät ryhtyvänsä maatalousyrittäjäksi luku oli vain 25 %.

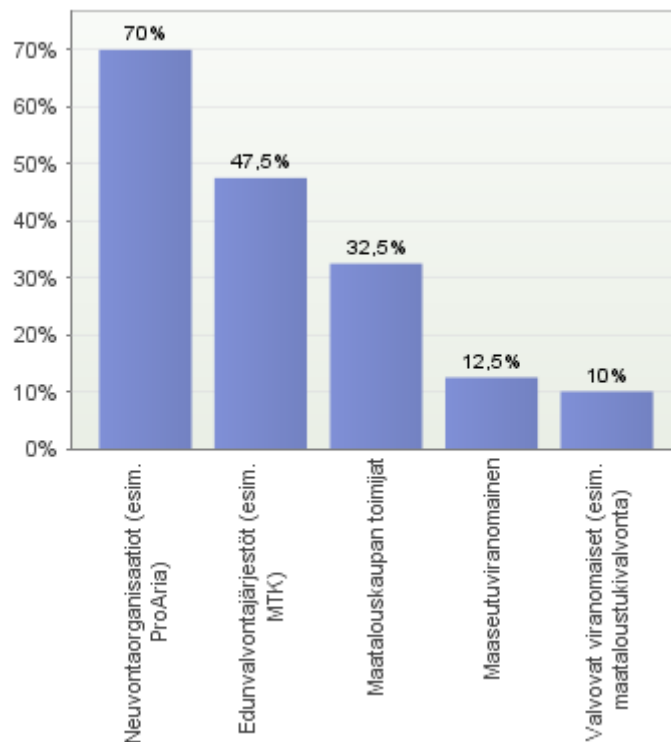
Kuvio 17. Vastaajien huolen taso nykyisten asuin/kotitilan omistajien työhyvinvoinnista ja työssäjaksamisesta eriytetysti sekä tulevilla että mahdollisesti tulevilla maatalousyrittäjillä.

8.2.5 Maatalousalan toimijat ja organisaatiot

Vastaajilta kysyttiin lähipiirin tuen määrän lisäksi myös ulkopuolisten toimijoiden ja organisaatioiden avun määrää, jota saa tai arvioi mahdollisesti saavansa maatalousyrittäjänä. Neuvontaorganisaatioiden ja edunvalvontajärjestöjen jälkeen eniten apua koetaan saavan järjestyksessä maatalouskaupan toimijoilta, maaseutuviranomaiselta sekä vähiten valvoilta viranomaisilta (esimerkiksi maataloustukivalvonta), mikä ilmenee kuviosta 18. Erillisessä kysymyksessä kysyttiin myös tarkennetusti avun määrää arkipäivän ongelmiin kyseisiltä toimijoilta. Vastauksista kävi ilmi, että selkeästi eniten saadaan/koetaan saavan tukea neuvontaorganisaatioilta kuten ProAgrialta. Kyseisen organisaation nähdään myös vastaavan parhaiten kohderyhmän tarpeisiin, sillä vastaajista yhteensä 75 % kokee saavansa organisaatiolta riittävästi tai kohtalaisesti apua. Muut vastaajat eivät joko tunne organisaatiota tai eivät ole kokeneet tarvitsevansa sen apua. Kukaan vastaajista ei siis koe saavansa ProAgrialta liian vähän apua tai ei lainkaan.

Neuvontaorganisaatioiden jälkeen eniten koetaan saavan apua edunvalvontajärjestöiltä kuten Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitolta (MTK). Kyseinen organisaatio vastasi myös melko hyvin vastaajien tarpeisiin, sillä vain 15 % oli sitä mieltä, että organisaatioilta saa liian vähän apua tai ei

lainkaan. Kaikista kysymyksen esimerkkiorganisaatioista oli Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitolla eniten vastauksia kohdassa, jossa vastaajat eivät ole kokeneet tarvitsevansa kyseisen organisaation apua lainkaan. Vastaajista 37,5 % kokee saavansa kyseiseltä organisaatiolta riittävästi tai kohtalaisesti apua.

Kuvio 18. Tilan ulkopuolisilta tahoilta ja organisaatioilta saatava tai arvioitava avun määrä tulevassa maatalousyrittäjyydessä. Mitä suurempi prosenttiluku, sitä enemmän koetaan/arvioidaan saavan tarvittaessa apua.

Muut tässä kohdassa käsitellyt toimijat ovat Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela, Työterveyslaitos ttl, ELY-keskus, Maaseutuvirasto Mavi sekä Maaseudun tukihenkilöverkko. Vähiten tunnettu toimija oli Maaseudun tukihenkilöverkko, jota ei vastaajista tuntenut 42,5 %. Vähiten apua koetaan saavan Mavilta sekä ELY-keskukselta, sillä vastaajista 30 % vastasi saavansa kyseisiltä toimijoilta liian vähän apua tarvittaessa tai ei lainkaan. Kaikkien kysymyksessä esitettyjen toimijoiden koetaan kuitenkin toimivan kohtalaisesti, sillä kaikista eniten vastauksia sai kohta, jossa apua saadaan tarvittaessa kohtalaisesti. Vähiten vastauksia sai kohta, jossa apua ei saada sitä tarvittaessa lainkaan.

Vastaajista ainoastaan 10,8 % koki saavansa kysymyksessä mainituilta organisaatioilta ja toimijoilta riittävästi apua sitä tarvitessaan. Prosenttiluvussa ei ole huomioitu vastaajia, jotka eivät tarvitse organisaation tai toimijan apua tai eivät tunne sitä.

8.2.6 Työhyvinvoinnin kannalta merkitykselliset tekijät

Kyselyssä selvitettiin valittujen teemojen merkitystä hyvinvointiin ja tarkennetusti työhyvinvointiin. Teemoina olivat tehokkaat ja toimivat koneet, tärkeät ihmiset, ulkopuolinen työvoima, tuotantoeläinten heikko kannattavuus ja kasvinviljelyn heikko tuottavuus. Teemat arvioitiin asteikolla 1–5, jossa 1. on merkityksettömin ja 5. merkityksellisin. Kaikissa kysymyksissä ei ole eriteltynä merkityksen laatua. Jollekin vastaajalle asia voi olla merkityksellisin positiivisessa mielessä, ja jollekin päinvastoin negatiivisessa.

Tulokset osoittivat, että työhyvinvoinnin kannalta merkityksellisintä on tärkeät ihmiset. Vastaajista ylivoimaisesti suurin osa (87,5 %) on sitä mieltä, että tärkeät ihmiset ovat työhyvinvoinnille joko merkityksellisimpiä (50%) tai hyvin merkityksellisiä (37,5 %). Tärkeät ihmiset-kohta sai vastausten keskiarvoksi 4,1. Seuraavaksi merkityksellisin tekijä on tehokkaat ja toimivat koneet, joita merkityksellisimpinä piti joka neljäs ja hyvin merkityksellisinä lähes puolet (47,5 %).

Kasvinviljelyn heikkoa tuottavuutta piti joko merkityksellisimpänä tai hyvin merkityksellisenä suurin osa (62,5 %) vastaajista, samoin kuin tuotantoeläinten heikkoa tuottavuutta (52,5 %). Ulkopuolisella työvoimalla nähtiin olevan melko keskinkertainen vaikutus positiivisesti työhyvinvointiin, sillä vastauksien keskiarvo oli 3,1. Ääripäitä valittiin kumpaakin vain 7,5 %.

Kysymys tuotantoeläinten heikon kannattavuuden merkityksestä on ollut jokaiselle vastaajalle pakollinen, huomioimatta tilan tuotantosuuntaa. Tällöin kysymykseen on vastannut jokainen, myös henkilö, jolla ei ole tilalla tuotantoeläimiä. Tämä vääristää tuloksia, sillä henkilö, jolla ei ole tuotantoeläimiä, ei todennäköisesti koe niiden heikkoa tuottavuutta merkityksellisenä omalle työhyvinvoinnilleen.

Vastaajista kuitenkin 22,5 % arvioi tuotantoeläinten heikon tuottavuuden merkityksellisimmäksi tekijäksi omaan työhyvinvointiin. Kyselyyn vastanneista tulevista tai mahdollisesti tulevista maatalousyrittäjistä 85 prosentilla (34 henkilöä) on tilalla tuotantoeläimiä, joten todennäköisesti heistä 26,5 % kokee tuotantoeläinten heikon tuottavuuden merkityksellisimmäksi asiaksi oman työhyvinvoinnin kannalta. Kun mukaan lasketaan henkilöt, jotka arvioivat merkityksellisyyden arvosanalla 4. (12 henkilöä), saadaan tulokseksi, että todennäköisesti tuotantoeläimiä kotitalalla olevilla tulevilla tai mahdollisesti tulevilla maatalousyrittäjillä 61,8 prosentilla tuotantoeläinten heikko tuottavuus on arvioitu joko arvosanalla 4. tai 5., eli merkityksellisimmäksi tai hyvin merkitykselliseksi.

Kyselyssä selvitettiin työhyvinvoinnille merkityksellisten asioiden toistuvuutta nuorten maatalousyrittäjien arjessa. Arvioitavina teemoina olivat seuraavat asiat: Kuinka usein vastaaja näkee ystäviä tai kavereita työajan ulkopuolella, kokee saavansa tai pitävänsä vapaa-aikaa, harrastaa työajan ulkopuolella liikuntaa tai liikunnallista lajia, kokee stressaavansa jostakin

asiasta ja juo enemmän kuin kaksi alkoholiannosta päivässä. Arvioitava asteikko oli 1–5, jossa 1. on hyvin harvoin tai en koskaan, 2. harvoin, ei välttämättä edes kerran kuussa, 3. satunnaisesti joitakin kertoja kuussa, 4. säännöllisesti useita kertoja viikossa ja 5. päivittäin tai lähes päivittäin.

Useimmiten vastaajat kokivat stressaavansa jostakin asiasta (ka 3,6). Vastaukset osoittivat, että suurin osa (57,5 %) stressaa jostakin asiasta säännöllisesti, useita kertoja viikossa, päivittäin tai lähes päivittäin. Vastauksista nousee esille se, että jopa neljäs osa kertoo pitävänsä tai saavansa vapaa-aikaa harvoin tai hyvin harvoin. Vain 12,5 % arvioi saavansa tai pitävänsä vapaa-aikaa päivittäin tai lähes päivittäin. Kavereita tai ystäviä nähdään työajan ulkopuolella eniten satunnaisesti, joitakin kertoja kuussa (40 %) sekä säännöllisesti, useita kertoja viikossa (32,5 %).

Vastaajista harrastaa liikuntaa tai liikunnallista lajia työpäivän jälkeen säännöllisesti, useita kertoja viikossa neljäsosa. Yksikään ei harrasta liikuntaa tai liikunnallista lajia päivittäin, tai lähes päivittäin. Kyseinen kohta sai eniten vastauksia kohtaan 1 (hyvin harvoin/ei koskaan), kun vastaajista lähes viidesosa (17,5 %) valitsi sen. Pienimmän keskiarvon (2,5) sai kohta alkoholin kulutuksen yleisyydestä. Kysymyksessä oli määriteltynä yksi alkoholiannos seuraavasti: 0.33 l eli pieni pullo keskiolutta tai siideriä, 12 cl mietoa viiniä, 8 cl väkevää viiniä tai 4 cl viinaa (40 %). Yksikään vastaajista ei kertonut nauttivansa kahta tai useampaa alkoholiannosta päivittäin tai lähes päivittäin, ja säännöllisesti, useita kertoja viikossakin, sai vain 5 % vastauksista. Suurin osa vastauksista oli kohdassa satunnaisesti, joitakin kertoja viikossa, jonka valitsi vastaajista puolet. Hyvin harvoin tai ei lainkaan sai vastauksista 15 %.

8.2.7 Elämän tärkeiden osa-alueiden tärkeysjärjestykseen laittaminen

Vastaajista selkeästi suurin osa (65 %) kokee omaavansa riittävästi läheisiä. Tulevista tai mahdollisesti tulevista maatalousyrittäjistä 27,5 % ei osannut sanoa, onko läheisiä ihmisiä liian vähän vai riittävästi. Puolestaan 7,5 % tahtoi läheisiä ihmisiä lisää, sillä kyselyyn vastaamisen aikana, niitä ei ole tarpeeksi. Vastaajista ylivoimaisesti suurin osa (70 %) kertoo korkean stressitason vaikuttavan eniten henkiseen hyvinvointiin. Seuraavana tulee sosiaalinen (17,5 %) ja viimeisenä fyysinen (12,5 %) hyvinvointi.

Kyselyssä vastaajat joutuivat pohtimaan eri keskeisten osa-alueiden merkitystä omassa elämässä, ja jopa laittamaan ne tärkeysjärjestykseen. Arvioitavat asiat olivat hyvä taloudellinen tilanne, maatalouden jatkuvuus omalla tilalla, läheiset ihmissuhteet ja ihmiset, oma työhyvinvointi ja hyvinvointi ylipäätään sekä riittävä vapaa-aika. Arviointi tapahtui asteikolla 1–5, jossa 1. oli vähäpätöisin ja 5. tärkein.

Tärkein asia annetuista vaihtoehtoista vastaajilla oli läheiset ihmiset ja ihmissuhteet sekä oma työhyvinvointi ja hyvinvointi ylipäätään. Kumpikin osa-alue sai keskiarvoksi 3,5. Nämä kaksi arvioi suurin osa (57,5 %) joko

asteikon arvolla 4. tai 5, eli tärkein tai hyvin tärkeä. Hyvä taloudellinen tilanne tuli kolmantena keskiarvolla 3,1. Vastauksia oli eniten (35 %) asteikon arvossa 3. Hyvän taloudellisen tilanteen arvioi tärkeimmäksi 12,5 % vastaajista.

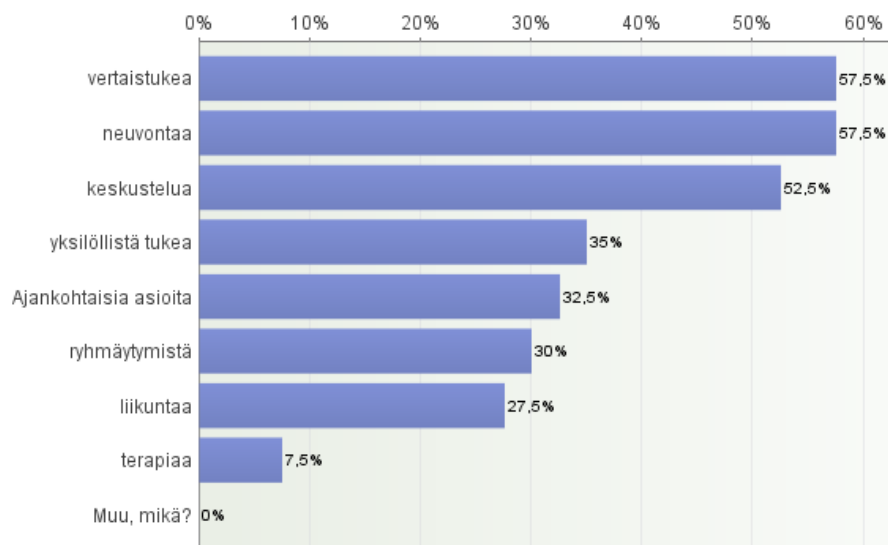
Neljänneksi tärkeimmäksi asiaksi nousi maatalouden jatkuvuus omalla tilalla, jonka vastaukset jakautuivat hyvin tasaisesti kaikkien asteikon arvojen kesken. Tämän osa-alueen keskiarvo olikin tasan 3. Riittävä vapaa-aika koettiin vaihtoehdoista vähiten tärkeäksi osa-alueeksi omassa elämässä, sillä suurin osa (62,5 %) arvioi sen asteikon arvoilla 4 tai 5. Vastaajista 12,5 % koki kuitenkin riittävän vapaa-ajan määrän tärkeimmäksi asiaksi.

8.2.8 Maatalousalan toimijoiden tukipalvelu

Tulevilta tai mahdollisesti tulevilta maatalousyrittäjiltä kysyttiin myös, minkälaista apua he kokevat tarvitsevansa. Jos nyt perustettaisiin tukipalvelu, niin minkälainen sen tulisi olla. Vastaajista 45 % on sitä mieltä, että nettisivut ovat paras tukimuoto ja 35 % on tukiryhmän kannalla. Vastaajista selvästi vähemmän kaipasi puhelinaplikaatiota (15 %). Yksikään vastaajista ei kaivannut tukimuodoksi auttavaa puhelinta. Muu, mikä? – kohta sai vastauksista 5 %. Kohdassa esille nousseet ajatukset olivat, paras tukimuoto olisi oma yhteyshenkilö sekä yhteiset kokoontumiset ja ajatusten vaihtamiset.

Vastaajilta kysyttiin myös, mitä tukipalvelun tulisi sisältää. Vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: neuvonta, vertaistuki, keskustelu, ryhmäytyminen, ajankohtaiset asiat, liikunta, yksilöllinen tuki sekä terapia. Kysymyksessä valittiin kolme itselle tärkeintä asiaa.

Kuten kuviosta 19 ilmenee, suurin osa vastaajista kaipaa neuvontaa, vertaistukea ja keskustelua. Noin joka kolmas tahtoi yksilöllistä tukea, ajankohtaisia asioita sekä ryhmäytymistä. Hieman vähemmän vastauksia sai liikunta ja huomattavasti vähiten terapiaa.

Kuvio 19. Mahdollisen maatalousyrittäjille suunnatun tukipalvelun sisältö tulevien ja mahdollisesti tulevien maatalousyrittäjien mukaan.

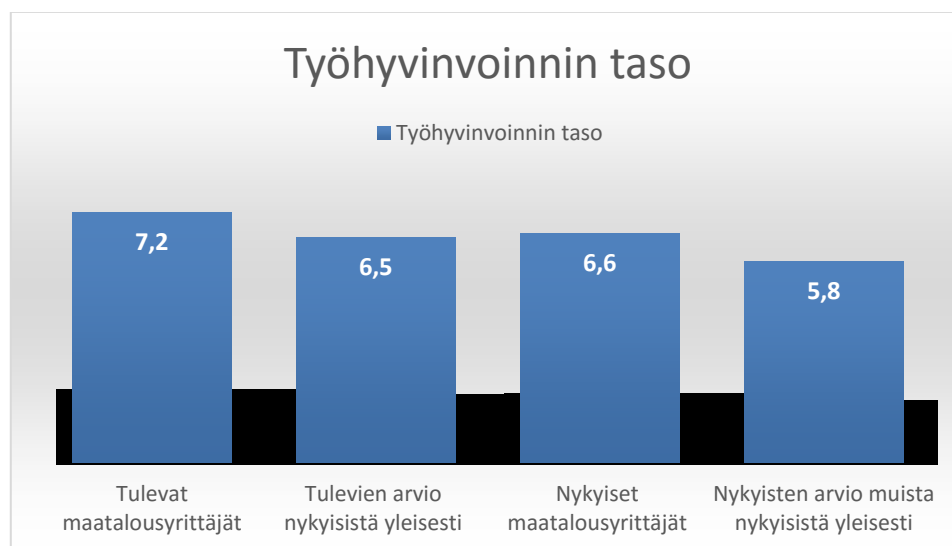
8.3 Nykyisten ja tulevien maatalousyrittäjien hyvinvoinnin tason vertailu

Tässä luvussa on tarkoitus verrata sekä nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä sekä (varmasti) aikovia maatalousyrittäjiä. Laskuista jätetään siis pois tässä kohtaa ne vastaajat, jotka eivät vielä tiedä ryhtyvätkö maatalousyrittäjiksi. Tässä otetaan huomioon siis 66 nykyistä sekä 28 tulevaa maatalousyrittäjää. Yhteensä tähän ryhmään kuuluu siis 94 vastaajaa. Nykyisistä maatalousyrittäjistä miehiä on 68,2 % ja naisia 31,8 %. Vastaavasti tulevista maatalousyrittäjistä miehiä on 75 % ja naisia 25 %. Nykyisistä maatalousyrittäjistä suurin osa (70 %) kuuluu ikäryhmään 30–40. Tulevista maatalousyrittäjistä suurin ikäryhmä on 19–24. Tulevissa maatalousyrittäjissä on tuotantosuuntana selvästi nykyisiä enemmän sikataloutta sekä maitotaloutta. Nykyiset harjoittavat puolestaan enemmän kasvinviljelyä sekä jotakin muuta vaihtoehtoista puuttuvaa tuotantoa.

Maatalouden kuormittavien tekijöiden tulokset olivat hyvin samankaltaisia. Kuormittavimmiksi nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä koettiin tai arvioitiin Euroopan Unioni, tilan taloudellinen kuormittavuus sekä yleinen yhteiskunnallinen tilanne. Tilan taloudellisen tilanteen arvioivat nykyiset nuoret maatalousyrittäjät omalla kohdallaan vähemmän kuormittavaksi kuin muilla nykyisillä yleisesti tai tulevilla, sillä kuormittavimmaksi osa-alueen arvioi nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä tulevista maatalousyrittäjistä 35,7 %, kun nykyisten arvio muista nuorista maatalousyrittäjistä oli 39,4 % ja arvio nykyisillä oli omalla kohdalla 19,7 %. Nykyiset maatalousyrittäjät arvioivat myös henkilökohtaiset asiat itsellään muita ryhmiä kuormittavammaksi. Puolestaan tulevat maatalousyrittäjät (46,4 %) arvioivat Euroopan Unionin kuormittavan nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä (25,8 %) enemmän, kuin mitä se heidän omasta mielestään kuormitti.

Kuormittavuustekijöiden alateemat on arvioitu ryhmillä suhteellisen samoin keskiarvoin. Pääsääntöisesti erona kuitenkin voidaan sanoa, että tulevat nuoret maatalousyrittäjät ovat arvioineet nykyisten nuorten maatalousyrittäjien kuormittavuudet suuremmiksi kuin mitä nykyiset ovat arvioineet muille nuorille maatalousyrittäjille yleisesti. Eli tulevat maatalousyrittäjät arvioivat nuorilla maatalousyrittäjillä asiat kuormittavammaksi, kuin mitä nuoret maatalousyrittäjät. Puolestaan taas nykyisillä maatalousyrittäjillä lähes kaikki on vähemmän kuormittavaa, kuin mitä he ovat muille nuorille maatalousyrittäjille yleisesti arvioineet. Poikkeuksena ovat teemat oma terveys ja hyvinvointi sekä vapaa-ajan määrä, jotka nykyiset nuoret maatalousyrittäjät arvioivat kuormittavammaksi itsellään kuin muilla. Myös tulevat maatalousyrittäjät arvioivat kyseiset teemat vähemmän kuormittavammaksi kuin mitä nuoret maatalousyrittäjät arvioivat itsellään.

Työhyvinvoinnin tasossa eri ryhmillä on melko suuretkin poikkeavuudet. Työhyvinvoinnin tasot ovat eriteltynä kuviossa 20. Tulevien maatalousyrittäjien keskiarvo omasta työhyvinvoinnin tasosta on 7,2, kun vastaava luku nykyisillä maatalousyrittäjillä on 6,6. Ero on siis selkeä. Vastaavasti tulevat maatalousyrittäjät arvioivat nykyisten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin yleiseksi tasoksi 6,5, mikä on erittäin lähellä maatalousyrittäjien arviota omasta työhyvinvoinnin tasostaan. Nykyiset maatalousyrittäjät ovat puolestaan arvioineet yleisen työhyvinvoinnin tason nykyisten nuorten maatalousyrittäjien keskuudessa arvosanalla 5,8, mikä eroaa selkeästi kaikista muista arvioista. Nykyiset nuoret maatalousyrittäjät kokevat siis, että muilla yrittäjillä menee itseä selkeästi huonommin.

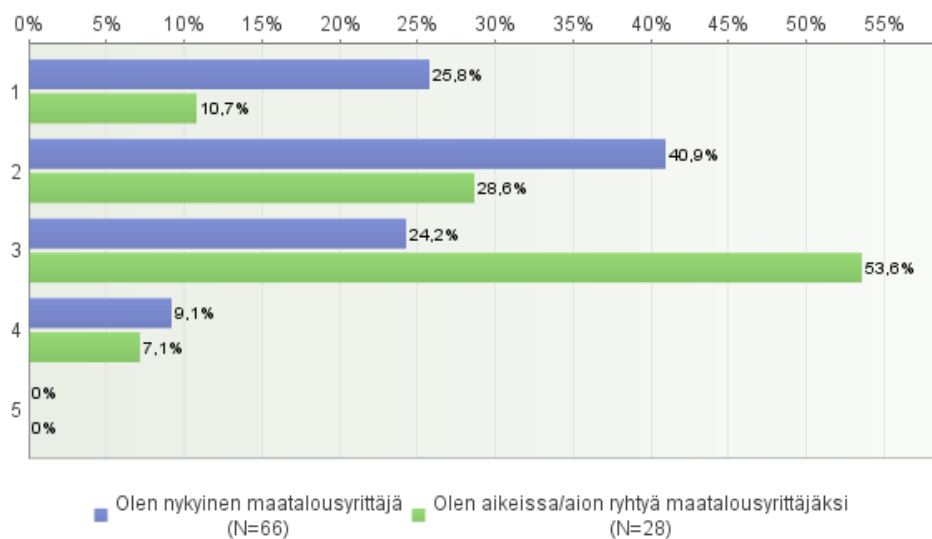

Kuvio 20. Työhyvinvoinnin tasot eri ryhmien arvion mukaan.

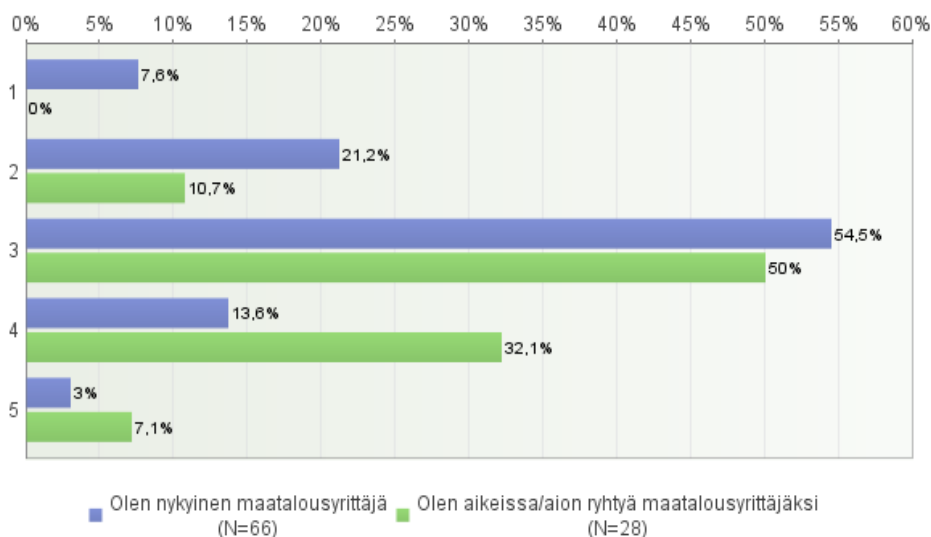
Nykyiset nuoret maatalousyrittäjät arvioivat tehokkaat ja toimivat koneet merkitykseltään hyvinvoinnille hieman alhaisemmaksi kuin nykyiset maatalousyrittäjät. Asteikkona toimi 1–5, jossa 1 on merkitykseltömin ja 5 merkityksellisin. Tulevat maatalousyrittäjien keskiarvo kyseisessä osa-alueessa

oli 3,7, kun luku nykyisillä yrittäjillä oli tasan 4. Yksikään nykyisistä maatalousyrittäjistä ei kokenut tehokkaita ja toimivia koneita merkityksettömimmäksi omassa hyvinvoinnissaan, kun näin arvioi 10 % tulevista maatalousyrittäjistä. Hieman alhaisemmaksi arvioivat tulevat maatalousyrittäjät myös tärkeiden ihmisten merkityksen hyvinvoinnille. Ulkopuolisen työvoiman merkitys hyvinvointia parantavana tekijänä oli kummallakin ryhmällä sama (3,1). Puolestaan tuotantoeläinten pitämisen ja kasvinviljelyn heikkoa tuottavuutta piti merkityksellisempänä tulevat maatalousyrittäjät.

Ystäviä ja kavereita näkevät työajan ulkopuolella selvästi enemmän tulevat maatalousyrittäjät, kuten kuviosta 21 näkyy. Arviointiasteikkona käytettiin 1–5, jossa 1 on hyvin harvoin tai ei koskaan ja 5 päivittäin tai lähes päivittäin. Tällä käytetyllä asteikolla saivat nykyiset nuoret maatalousyrittäjät keskiarvon 2,8, kun se tulevilla nuorilla maatalousyrittäjillä oli 3,4. Nykyiset nuoret maatalousyrittäjät valitsivat selkeästi enemmän asteikon arvostusta 2 (harvoin/ei välttämättä edes kerran kuussa). Tulevilla maatalousyrittäjillä oli melkein kolminkertaisesti enemmän vastauksia asteikon arvostuksessa 4 (säännöllisesti/useita kertoja viikossa). Myös vapaa-ajan määrää kokivat tulevat nuoret maatalousyrittäjät (3,2) saavansa tai pitävänsä nykyisiä enemmän (2,8). Myös alkoholin juomisessa enemmän kuin kaksi annosta päivässä oli tulevilla maatalousyrittäjillä (2,6) suurehko ero nykyisiin maatalousyrittäjiin (2,2) verrattuna, mikä ilmenee kuviosta 22.

Kuvio 21. Ystävien näkeminen työajan ulkopuolella. Arviointiasteikolla 1 (hyvin harvoin/ ei koskaan), 2 (harvoin / ei välttämättä edes kerran kuussa), 3 (satunnaisesti / joitakin kertoja kuukaudessa), 4 (säännöllisesti / joitakin kertoja viikossa) ja 5 (päivittäin tai lähes päivittäin).

Kuvio 22. Alkoholin kulutus enemmän kuin kaksi alkoholiannosta päivässä. Arviointiasteikolla 1 (hyvin harvoin/ ei koskaan), 2 (harvoin / ei välttämättä edes kerran kuussa), 3 (satunnaisesti / joitakin kertoja kuukaudessa), 4 (säännöllisesti / joitakin kertoja viikossa) ja 5 (päivittäin tai lähes päivittäin).

Työajan ulkopuolella harrastetun liikunnan tai liikunnallisen lajin määrä oli molemmilla ryhmillä sama (2,6). Vastaavasti sama keskiarvo kummallakin

oli kysymyksessä, jossa kysyttiin kuinka usein vastaaja stressaa jostakin asiasta. Keskiarvo oli selkeästi suurempi kuin kysymyksessä liikunnan ja liikunnallisen lajin harrastamisesta, sillä se oli 3,5.

Maatalousalan organisaatioiden ja toimijoiden tuntemus sekä kokemus avun tarpeeseen vastaamisesta eivät juurikaan eronneet toisistaan. Keskeisimmät asiat molemmilla ryhmillä olivat, että tukihenkilöverkkoa ei toimijana tunneta, ProAgrian koetaan vastaavan parhaiten arkipäivän ongelmissa tarvittavaan apuun, ja Mavin vastaavasti huonoiten. MTK:ta sekä tukihenkilöverkkoa ei koeta tarvitsevan omiin arkipäivän ongelmiin.

8.4 Vain tilalla asuvien vastauksia

Kyselyyn vastasi ensimmäisellä kerralla neljä sellaista henkilöä, jotka asuvat tai työskentelevät maatilalla, mutta tietävät, että eivät aio ryhtyä maatalousyrittäjäksi. Kun kysely avattiin uudelleen, tähän kategoriaan tuli kaksi vastausta lisää, jolloin lopullinen vastausmäärä tähän ryhmään oli 6 henkilöä. Kun tämän ryhmän vastauksia analysoi ja vertailee, on otettava huomioon muihin ryhmiin nähden suhteellisen pieni vastausprosentti. Kaikki tässä luvussa ilmenneet tulokset eivät ole siis suoraan verrattavissa muihin tässä opinnäytetyössä ilmenneisiin tuloksiin.

Tämän ryhmän vastaajista 83,3 % oli naisia ja 16,7 % miehiä. Puolet heistä oli iältään 19–24. Muut ikäryhmät oli hajautuneet, sillä yksi vastaajista oli 18-vuotias tai alle, yksi 30–34 -vuotias ja yksi 35–40-vuotias. Kuudesta vastaajasta 83,3 % (5) oli Kanta-Hämeestä ja 16,7 % (1) Päijät-Hämeestä. Heistä 83,3 % on suorittanut toisen asteen koulutuksen, eli joko lukion tai ammattikoulun. Puolet tämän ryhmän vastaajista harjoitti tilalla maitotaloutta. Päätuotantosuuntana kasvinviljelyä oli kahdella vastaajista (33,3 %) ja lihakarjataloutta yhdellä (16,7 %).

8.4.1 Kuormittavat tekijät

Kyselyssä pyydettiin arvottamaan nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä yleisesti kuormittavia tekijöitä vastaajien oman ajatuksen mukaan. Ensimmäisenä vastaajat arvottivat viisi yläteemaa järjestykseen, jotka olivat Euroopan Unioni, sää ja ilmasto, yleinen yhteiskunnallinen tilanne, tilan taloudellinen tilanne sekä henkilökohtaiset asiat. Tämän jälkeen yläteemoja tarkennetaan arvotettavien alateemojen avulla, joita vastaaja eivät nähneet ennen yläteemoihin vastaamista. Tässä kysymyksessä asteikkona oli 1–5, jossa 1. oli kuormittavin ja 5. vähiten kuormittava. Tämä samainen kysymys kysyttiin jokaiselta vastausryhmältä.

Henkilöt, jotka tiesivät, että eivät ryhdy maatalousyrittäjäksi, arvottivat nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä eniten kuormittavaksi yläteemaksi Euroopan Unionin ja tilan taloudellisen tilanteen, joiden keskiarvoksi tuli 1,8.

Seuraavaksi kuormittavimmaksi tekijäksi arvioitiin yleinen yhteiskunnallinen tilanne, jonka keskiarvo oli 2. Sää ja ilmasto ajateltiin nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä toiseksi vähiten kuormittavana tekijänä, sillä sen keskiarvo oli 2,7. Vähiten kuormittava tekijä oli siis henkilökohtaiset asiat, jonka keskiarvo meni jo yli kolmen (3,2).

Vähiten kuormittava -kohdan (5.) antoi vastaajista vain yksi, ja se annettiin alateemoista henkilökohtaisiin asioihin. Vastaavasti henkilökohtaisia asioita kukaan vastaajista ei arvioinut arvosanalla 1., eli sitä kukaan vastaajista ei nähnyt kuormittavimpana tekijänä. Arvosanaa 2 annettiin kaikista eniten (46,7 % vastauksista). Esimerkiksi tilan taloudellinen tilanne-kohdan 83,3 % vastaajista antoi arvosanan 2.

Kun arvioinnin kohteena olivat alateemat, keskiarvoltaan vähiten kuormittavimmaksi arvioitiin sää ja ilmasto, vaikka se yläteemanaan oli toiseksi vähiten kuormittava ennen henkilökohtaisia asioita, kuten taulukosta 7 näkyy. Sää ja ilmasto-kohdan alateemoja olivat sääolosuhteet, ilmastonmuutos ja tauti- ja tuholaispaine. Näiden kolmen alateeman keskiarvoksi tuli 2.4, kun sää ja ilmasto yläteemanaan oli 2,7. Keskiarvo laski siis jonkin verran, kun arvioinnin kohteena olivat tarkemmat ja konkreettisemmat asiat. Toiseksi vähiten kuormittava tekijä oli henkilökohtaiset asiat, jonka keskiarvo tippui yläteeman keskiarvosta lähes yksikön verran. Alkuperäinen yläteeman keskiarvo oli 3.2, kun se alateemoja arvioidessa tippui 2,3:een. Henkilökohtaisiin asioihin kuului jatkajana onnistuminen, oma terveys ja hyvinvointi sekä vapaa-ajan määrä.

Taulukko 7. Niiden henkilöiden, jotka eivät aio ryhtyä maatalousyrittäjäksi, yhteinen arvio eri tekijöiden kuormittavuudesta nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä yleisesti Suomessa. Kysymys arvioitiin numeroin, jossa 1. oli kuormittavin ja 5. vähiten kuormittava.

Euroopan Unioni					
Byrokratia			1,2	}	1,7
Säädökset ja lait			1,3		
Vienti ja tuonti			2,5		
Tilan taloudellinen tilanne					
Tuottajahinnat			1	}	1,3
Maatalouden heikko kannattavuus			1,2		
Velan määrä			1,7		
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne					
Suomen heikko taloustilanne			1,5	}	2
Arvostus maataloutta kohtaan			1,7		
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin			2,7		
Sää ja ilmasto					
Sääolosuhteet			2	}	2,4
Ilmastonmuutos			2,5		
Tauti- ja tuholaispaine			2,8		
Henkilökohtaiset asiat					
Jatkajana onnistuminen			2,2	}	2,3
Vapaa-ajan määrä			2,2		
Oma terveys ja hyvinvointi			2,5		

Keskimmäisenä oli yleinen yhteiskunnallinen tilanne, johon kuuluivat alateemat arvostus maataloutta kohtaan, Suomen heikko taloustilanne sekä palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin. Tämän teeman keskiarvo pysyi lähes samana molemmissa arvioinneissa, sillä alateemojen keskiarvo oli 2,0. Toiseksi eniten nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä kuormittavaksi tekijäksi arvioitiin Euroopan Unioni, jonka alateemoja olivat byrokratia, säädökset ja lait sekä vienti ja tuonti. Näistä kolmesta byrokratia nähtiin eniten kuormittavana ja vienti ja tuonti selvästi vähiten kuormittavampana. Näiden alateemojen keskiarvo oli 1,7. Kaikista eniten kuormittavimmaksi arvioitiin tilan taloudellinen tilanne, johon kuuluivat tuottajahinnat, maatalouden heikko kannattavuus sekä velan määrä. Keskiarvo oli erittäin heikko, sillä esimerkiksi tuottajahinnat arvioitiin 100-prosenttisesti arvosamalla 1. (eniten kuormittava). Tämä tarkoittaa, että jokainen tämän kategorian vastaajista oli sitä mieltä, että tuottajahinnat ovat nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä kaikista eniten kuormittavin asia. Tilan taloudellisen tilanteen keskiarvo olikin vain 1,3, kun keskiarvo 1 olisi ollut kuormittavin mahdollinen arvosana.

Jokainen teema arvioitiin alaspäin, kun siihen otettiin mukaan alateemat, jotka määrittivät hieman paremmin ja tarkemmin yläteemaa. Vaikka tilan taloudellinen tilanne oli selkeästi heikoin, ei mikään teema silti saanut korkeaa keskiarvoa, sillä minkään alateeman keskiarvo ei noussut yli 2,5.

8.4.2 Työhyvinvoinnin taso

Henkilöt, jotka tietävät, että eivät ryhdy maatalousyrittäjiksi arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason keskiarvolla 6. Arviointiasteikkona oli 1–10, jossa 1 oli katastrofaalinen ja 10 erinomainen. Yksikään kuudesta vastaajasta ei antanut arvosanaa 10. Yksi vastaajista antoi puolestaan huonoimman mahdollisen arvosanan 1. Tähän ryhmään vastanneet arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason huonommaksi kuin muut kyselyyn vastanneet ryhmät.

Ryhmään kuuluvilta kysyttiin myös ovatko he huolissaan nykyisten tilan omistajien työhyvinvoinnin tasosta tai työssä jaksamisesta yleisesti. Vastaukset osoittivat, että tilannetta ei pitänyt huolestuttavana, mutta ei myöskään hyvänä puolet vastaajista. Jonkin verran huolissaan oli kolmas osa (2 vastausta) ja kovin huolestunut oli yksi henkilö (16,7 %). Yksikään vastaajista ei kokenut, että tilanne ei olisi lainkaan huolestuttava. Vastavasti ryhmään kuuluvilta kysyttiin, ovatko he huolissaan oman asuin/kotitilansa omistajien työhyvinvoinnin tasosta tai työssä jaksamisesta. Tulokset olivat hyvin samankaltaisia, sillä nykyisten nuorten tilan omistajien työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta ollaan lähes samalla lailla huolissaan kuin oman asuin/kotitilan. Ainoa ero oli, että yksi vastaajista vastasi, että ei osaa sanoa onko tilanne huolestuttava, jolloin vain 2 (33,3 %) vastasi, että tilanne ei ole huolestuttava, mutta ei myöskään hyvä.

8.4.3 Maatalousalan toimijoiden tukipalvelu

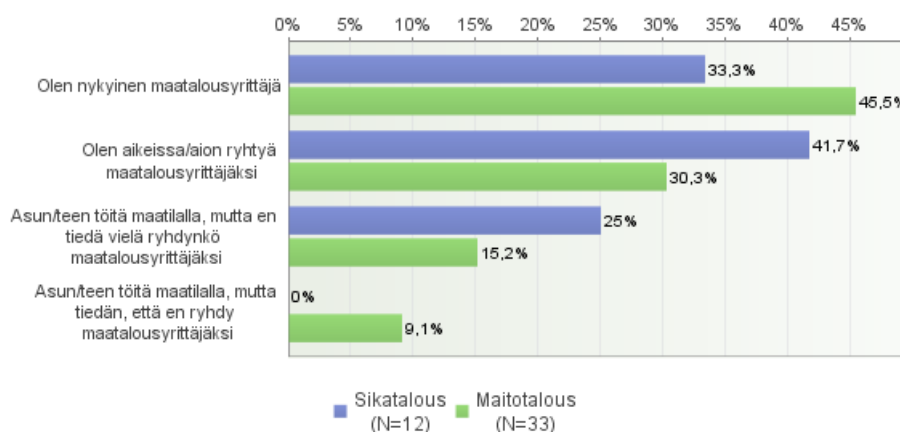
Vastaajilta kysyttiin, mitä tukipalvelua nuoret nykyiset maatalousyrittäjät heidän ajatuksensa ja kokemuksensa mukaan kaipaivat. Kysymyksessä oli valmiit vastausvaihtoehdot. Eniten kaivattiin nettisivuja (33,3 %). Saman verran sai vastauksia myös ”muu, mikä?” -kohta, jonka vastauksia olivat, että minkäänlaiselle tukipalvelulle ei ole tarvetta sekä tukipalvelu, jota joutaisi ulkopuolinen ammattilainen, ja joka tulisi koostumaan toisista nuorista maatalousyrittäjistä. Tämän tukipalvelun tarkoituksena olisi verkostoitua. Vastaus on siis hyvin lähellä vastauksen valmista vaihtoehtoa ”tukiryhmää”, jonka valitsi vastaajista yksi. Puhelinaplikaation valitsi myös yksi vastaajista.

Kysyttäessä, mitä tukipalvelun tulisi sisältää, selkeimpänä nousi vertaistuki, jonka valitsi 83,3 % vastaajista. Tämän jälkeen tärkeimmät olivat neuvonta (66,7 %) sekä ryhmäytyminen, yksilöllinen tuki ja ajankohtaiset asiat (33,3 %). Yhden vastauksen saivat kohdat liikunta, keskustelu ja muu, mikä? (16,7%). Viimeisimpään selittävänä vastauksena oli sama kuin edellisessä, ei tarvetta tukipalvelulle. Tähän kysymykseen jokainen valitsi 3 omasta mielestään tärkeintä asiaa.

8.5 Maitotalouden ja sikatalouden työhyvinvoinnin tason vertailu

Tuotantosuuntina vertaillaan vain sikataloutta, maitotaloutta ja kasvinviljelyä, sillä niissä vastausmäärät olivat suurimmat. Tästä huolimatta vastausmäärät ovat joiltain osin esimerkiksi sikataloutta harjoittavien osalta hyvin alhaiset, jolloin vastausten virhemarginaali nousee. Esimerkiksi nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä, joilla harjoitetaan tilalla sikataloutta, oli vastaajista vain 4 henkilöä. Tällöin esimerkiksi kokemukset stressaamisesta voivat olla kiinni ihmisen luontaisista ominaisuuksista, ei niinkään esimerkiksi maatalouden heikosta kannattavuudesta.

Maitotaloutta pää- tai sivutuotantona harjoitti vastaajista 33 henkilöä (29,5 %) ja sikataloutta 12 henkilöä (10,7 %). Yhteensä maito- tai sikatilallisia oli vastaajista siis 45 henkilöä. Kuten kuviosta 23 näkyy, maitotilallisten vastaajista on nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä selvästi sikatilallisia enemmän. Puolestaan sikatilallisia oli selkeästi enemmän ryhmässä, jotka ovat aikeissa tai aikovat ryhtyä maatalousyrittäjiksi. Iältään vastaajat olivat melko saman ikäisiä. Eroa oli ainoastaan 35–40 -vuotiaiden määrässä, joita oli enemmän maitotilallisissa (15,2 %) kuin sikatilallisissa (8,3 %)

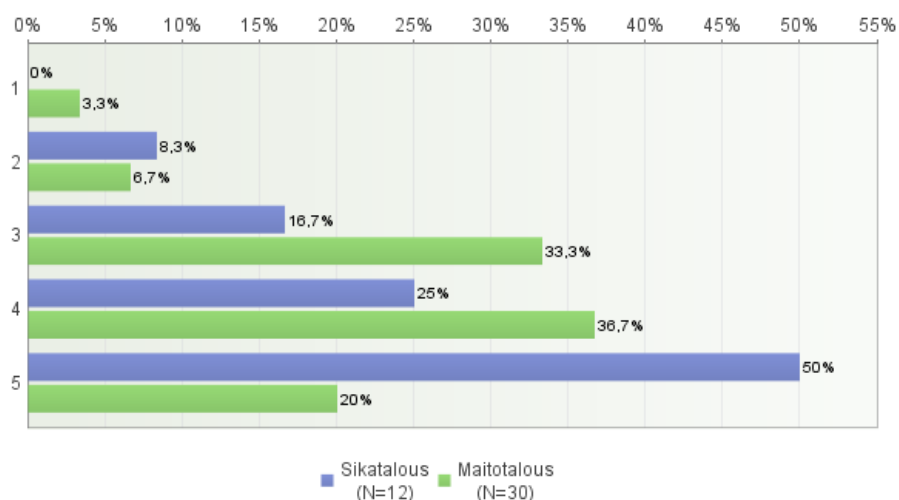
Kuvio 23. Sikatalouden sekä maitotalouden harjoittajien erot maatalousyrittäjänä toimimisessa tai siihen ryhtymisessä.

Sikatilallisia tulevissa tai mahdollisesti tulevissa maatalousyrittäjissä oli 8 henkilöä, ja maitotilallisia 15 henkilöä. Työhyvinvoinnin nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä arvioi sikataloutta harjoittavat selvästi maitotaloutta harjoittavia alhaisemmaksi. Keskiarvo sikatilallisilla oli 6,1, ja maitotilallisilla 6,5. Sikataloutta harjoittavista jopa puolet arvioivat nykyisille nuorille maatalousyrittäjille yleisesti arvosanaksi joko 3, 4 tai 5, kun maitotilallisista kyseisiä arvosanoja antoi vain joka viides vastaajista. Oman työhyvinvointinsa vastaajat arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvointia paremmaksi, mutta ero tuotantosuunnilla oli silti selkeä. Tulevista tai mahdollisista maatalousyrittäjistä, jotka harjoittavat sikataloutta arvio omasta työhyvinvoinnin tasosta sai keskiarvon 6,4, kun se maitotilallisilla

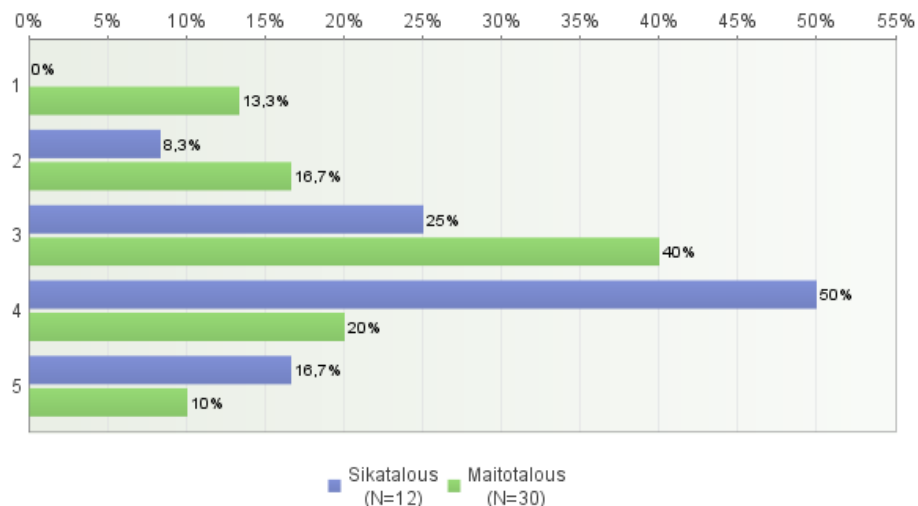
oli 6,9. Kukaan sikatilallisista ei antanut omalle työhyvinvoinnilleen arvosanaa 9, kun sen maitotilallisista antoi viidennes. Vastaavasti arvosanan 3 antoi sikatilallisista kaksinkertainen määrä maitotilallisiiin verrattuna.

Vastaukset osoittavat, että nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä työhyvinvoinnin taso on täysin vastakohtainen tuleviin tai mahdollisesti tuleviin maatalousyrittäjiin verrattuna. Nykyisiä maatalousyrittäjiä sikatilallisista oli 4 henkilöä, ja maitotilallisia 15 henkilöä. Sikataloutta harjoittavien nykyisten nuorten maatalousyrittäjien arvio muista nykyisistä maatalousyrittäjistä on keskiarvoltaan 6,8, kun se vastaavasti maitotilallisten kohdalla on 5,9. Ero on siis hyvin suuri. Vastaavasti merkittävä ero on omaa työhyvinvointia arvioitaessa, sillä sikataloutta harjoittavien keskiarvo on 7, ja maitotaloutta harjoittavien 6,1.

Sikataloutta (n=12) ja maitotaloutta (n=30) verrattaessa on hyvä havainnollistaa sekä kasvinviljelyn, että kotieläintuotannon heikon kannattavuuden vaikutus omaan hyvinvointiin. Sikataloutta harjoittavien osalta sekä kotieläintuotannon että kasvinviljelyn heikolla tuottavuudella oli merkittävämpi vaikutus hyvinvointiin, mikä selviää kuvioista 24 ja 25. Asteikolla mitattuna sikatalous sai kotieläintuotannon heikosta kannattavuudesta keskiarvoksi 4,2 (kun 5 on merkittävin) ja maitotalous 3,6. Vastaavasti kasvinviljelyn keskiarvo sikatilallisilla oli 3,8, kun se maitotilallisilla oli tasan 3.

Kuvio 24. Kotieläintalouden heikon tuottavuuden merkitys oman hyvinvoinnin kannalta sekä maito-, että sikataloutta tilalla harjoittavilla nykyisillä sekä tulevilla tai mahdollisesti tulevilla maatalousyrittäjillä. Teemat arvioitiin asteikolla 1–5, jossa 1. on merkityksettömin ja 5. merkityksellisin.

Kuvio 25. Kasvinviljelyn heikon tuottavuuden merkitys oman hyvinvoinnin kannalta sekä nykyisillä että tulevilla tai mahdollisesti tulevilla maatalousyrittäjillä. Teemat arvioitiin asteikolla 1–5, jossa 1. on merkitykseltömin ja 5. merkityksellisin.

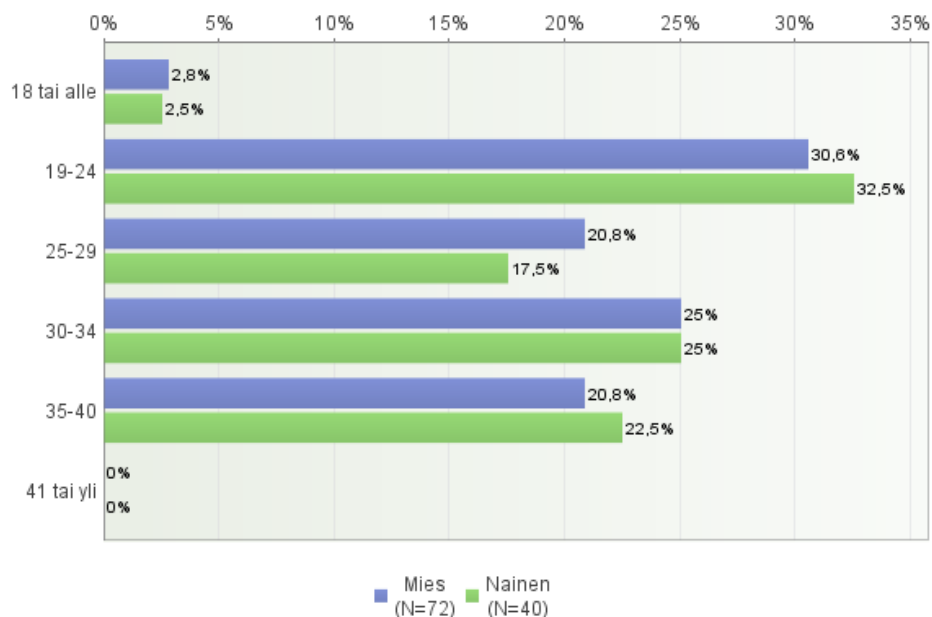
Sikataloutta (ka 3,2) harrastavat näkevät maitotaloutta (ka 2,8) harrastavia useammin ystäviä tai kavereita työajan ulkopuolella. He (ka 2,5) myös juovat maitotilallisia useammin enemmän kuin kaksi alkoholiannosta päivässä (2,2). Työajan ulkopuolella harrastettavan liikunnan tai liikunnallisen lajin määrä on lähestulkoon sama sekä maitotilallisilla (2,2) että sikatilallisilla (2,1). Selkeä ero syntyy puolestaan määrästä, jolloin vastaaja kokee stressaavansa jostakin asiasta. Ero oli merkittävä, sillä sikataloutta harjoittavista koki yli puolet (58,3 %) stressaavansa päivittäin tai lähes päivittäin ja maitotilallisista näin oli vain 10 prosentilla. Keskiarvo sikatilallisten vastauksissa oli 4,3, kun se maitotilallisilla oli 3,3.

Sikatilalliset (n=8) ovat myös selvästi huolestuneempia asuin/kotitilansa nykyisten tilanomistajien työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta kuin maitotilalliset (n=15). Sikataloutta koti/asuutilalla harjoittavien vastaajista 62,5 % oli jonkin verran huolestunut nykyisten omistajien työhyvinvoinnista tai työssä jaksamisesta, kun vastaava luku maitotilallisilla oli kolmas osa. Tilanne ei ole huolestuttava-kohtaa ei valinnut sikataloutta koti/asuutilalla harjoittavista kukaan.

8.6 Sukupuolten vertailu

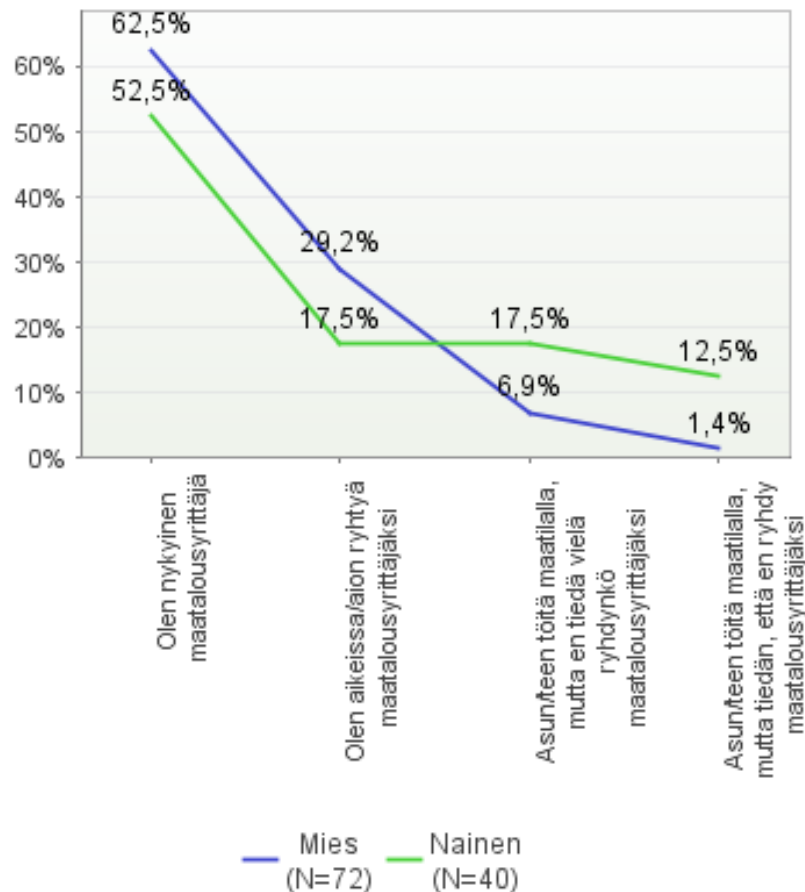
Vastaajista suurin osa (64,3 %) oli miehiä, ja reilu kolmasosa (35,7 %) naisia. Eniten miehiä ja naisia oli ikäryhmässä 19–24, kuten kuviosta 26 ilmenee. Miehistä lähes puolet (48,6 %) ja naisista yli puolet (70 %) on Kanta-Hämeestä. Miehistä 29,2 % on Päijät-Hämeestä ja 22,2 % Pirkanmaalta. Vastaavat luvut naisilla ovat 20 % ja 10 %. Naisista selkeästi suurempi osa on suorittanut lukion ja yliopiston. Miehistä vastaavasti huomattavasti enemmän on suoritettuna toisen asteen tutkintona ammattikoulu. Tuotanto-suunnat ja niiden määrät ovat lähes yhtenevät miesten ja naisten välillä.

Ainoa huomattava ero on se, että miehillä on naisia kaksinkertaisesti enemmän muuta elinkeinoa perinteisen maatalouden ja kotieläintuotannon ohella.

Kuvio 26. Naisten ja miesten osuus vastausten ikäjakaumassa.

Kuten kuviosta 27 näkyy, maatalousyrittäjyydessä on huomattavia eroja miesten ja naisten välillä, sillä miehiä vastasi suhteessa enemmän kohtiin ”Olen nykyinen maatalousyrittäjä” sekä ”Olen aikeissa/aion ryhtyä maatalousyrittäjäksi”. Naisia vastasi selkeästi enemmän kohtiin ”Asun/teen töitä maatilalla, mutta ne tiedä vielä ryhdynkö maatalousyrittäjäksi” sekä ”Asun/teen töitä maatilalla, mutta tiedän, että en ryhdy maatalousyrittäjäksi”.

Kuvio 27. Vastanneiden miesten ja naisten erot maatalousyrittäjänä toimimisessa tai siihen ryhtymisessä.

8.6.1 Tulevat ja mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät

Vastauksia oli tulevissa ja mahdollisesti tulevissa maatalousyrittäjissä yhteensä 40. Tästä määrästä miesten osuus oli 65 % ja naisten 35 %.

Kun tilastoja tutkitaan samoja kysymyksiä läpi käyden miesten ja naisten eroavaisuuksia huomioiden, saadaan selville, että miehet kaipaavat naisia enemmän kokemusta ennen mahdollista maatalousyrittäjyyttä itsenäisten päätösten tekemisessä, oma-aloitteisuudessa maatilalla töissä sekä asioiden johtamisessa. Naisten taas kaipaavat huomattavasti eniten kokemusta yrittäjänä toimimisesta ja käytännön kokemuksesta. Naisista käytännön kokemusta kaippaa 71,4 %, kun miehistä sitä kokee tarvitsevansa vain 19,2 %. Miehet eivät kaipaa puolestaan tietoa mistään asiasta naisia enemmän. Suurin ero miesten ja naisten välillä on ympäristöasioilla ja parhaan viljelysadon aikaansaamisessa.

Naiset arvioivat nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä kuormittavan kaikki asiat enemmän kuin mitä miehet arvioivat. Suurin ero naisilla ja miehillä oli Euroopan Unioni-kohdassa, jonka naiset arvioivat kuormittavan keskiar-

volla 1,6 ja miehet keskiarvolla 2,2. Asteikkona käytettiin 1–5, jossa 1. kuormittavin ja 5. vähiten kuormittava. Naiset arvioivat myös jokaisen alateeman kuormittavammaksi kuin miehet. Suurin ero naisilla ja miehillä oli sää ja ilmasto-kohdan alateemassa sääolosuhteet (kylvöjen viivästyminen, kasvien talvehtiminen ym.), jonka naiset arvioivat kuormittavan nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä keskiarvolla 1,8 ja miehet keskiarvolla 2,4.

Naiset arvioivat miehiä huonommaksi myös nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason, vaikkakin ero on pieni. Asteikolla 1–10, jossa 1 on katastrofaalinen ja 10 erinomainen, oli naisten keskiarvo 6,4 ja miesten 6,5. Naisista puolet antoi vastauksen arvosanalle 7, kun miehistä suurin osa (38,5 %) valitsi arvosanan 8. Arvioitaessa vastaajan omaa työhyvinvoinnin tasoa, oli naisten (7,4) keskiarvo jonkin verran miehiä (7) korkeampi. Sekä miehistä (30,8 %) että naisista (50 %) antoi suurin osa arvosanan 8. Miehet antoivat itselleen myös arvosanoja 3 ja 4, joita naiset eivät valinneet lainkaan.

Tulevista että mahdollisesti tulevista maatalousyrittäjistä sekä miehet (38,5 %) että naiset (42,9 %) stressaavat eniten koskien omaa maatalousyrittäjyyttään tulevan tilansa kannattavuutta. Muista vaihtoehdoista naiset stressaavat selkeästi miehiä enemmän EU:sta ja byrokratiasta, ja miehet vastaavasti tuottajahinnoista.

Sekä miehistä että naisista suurin osa kokee saavansa tarpeeksi tukea lähipiiriltään mahdolliseen tulevaan maatalousyrittäjyyteen. Miehistä yksi koki, että ei saa riittävästi tukea, kun naisista näin ei kokenut yksikään. Puolestaan yhteiskunnalta saatavasta tuesta, oli miesten ja naisten vastaukset hyvin samankaltaisia. Suurin osa ei osaa sanoa, saako yhteiskunnalta riittävästi tukea. Miehet kokevat saavansa eniten mahdolliseen tulevaan maatalousyrittäjyyteen lähipiiristä vanhemmiltaan ja naiset muulta perheeltä. Ulkopuolisista tahoista ja organisaatioista miehet sekä naiset kokevat saavansa eniten apua neuvontaorganisaatioilta kuten ProAgrialta. Naiset (71,4 %) kokevat saavansa miehiä (34,6 %) jopa kaksinkertaisesti enemmän apua edunvalvontajärjestöiltä kuten MTK:lta ja miehet puolestaan enemmän maaseutuviranomaiselta ja maatalouskaupan toimijoilta.

Naiset ovat miehiä enemmän huolestuneita asuin/kotitilansa tämän hetken omistajien työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta. Sillä naisista kaksinkertainen määrä miehiin verrattuna on kovin huolestunut nykyisten omistajien hyvinvoinnista ja vastaavasti miehistä yli kaksinkertainen määrä naisiin verrattuna on sitä mieltä, että tilanne ei ole huolestuttava.

8.6.2 Nykyiset maatalousyrittäjät

Vastauksia oli nykyisissä maatalousyrittäjissä yhteensä 66. Tästä määrästä miesten osuus oli 68,2 % ja naisten 31,8 %. Sekä miehet että naiset ovat olleet lähes yhtä kauan maatalousyrittäjinä. Suurin määrä vastaajista on toiminut maatalousyrittäjänä 5–9 vuotta. Tilanpidossa on mukana naisilla

merkittävästi enemmän oma puoliso (71,4 %) sekä appivanhemmat (23,8 %). Miehillä on naisia huomattavasti enemmän tilanpidossa mukana omat vanhemmat (73,3 %) sekä sisarus/sisarukset (15,6 %). Vastaaajista naisilla oli miehiä enemmän lapsia. Miehillä oli puolestaan naisia enemmän yksi lapsi tai ei lapsia ollenkaan.

Miehistä (22,2 %) suurempi osa kuin naisista (19 %) on maatalousyrittäjyyden ohella vakituudessa työsuhhteessa. Puolestaan osa-aikaisia töitä tekee selkeästi naiset enemmän. Ainoastaan maatalousyrittäjänä toimii miehistä 60 % ja naisista 47,6 %. Miehet ilmoittivat, että 40 prosentilla on puolisoilla vakituinen työsuhde, 4,4 % puolisoista tekee osa-aikatöitä ja 13,3 % toimii ainoastaan maatalousyrittäjänä. Miehistä 35,6 prosentilla ei ole puolisoa. Naisten puolisoista 61,9 % toimii ainoastaan maatalousyrittäjänä, vakituudessa työsuhhteessa on 23,8 % ja osa-aikatöissä 9,5 %. Jokaisella naisvastaaajalla oli puoliso.

Kun tilastoja tutkitaan samoja kysymyksiä käyden läpi miesten ja naisten eroavaisuuksia huomioiden, saadaan selville, että arvioitaessa nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä yleisesti Suomessa kuormittavia asioita nousee vahvimpana erona se, että vain yleinen yhteiskunnallinen tilanne ja henkilökohtaiset asiat olivat teemat, jotka naiset arvioivat miehiä kuormittavammiksi. Esimerkiksi Euroopan Unioni kuormittavuuden arvioivat miehet keskiarvolla 2,3 ja naiset 2,6, kun asteikko oli 1–5 kuormittavimmasta vähiten kuormittavaan. Myös tilan taloudellisen tilanteen arvioivat miehet naisia kuormittavammiksi. Sää ja ilmasto- kohdassa keskiarvo oli sama (3,1).

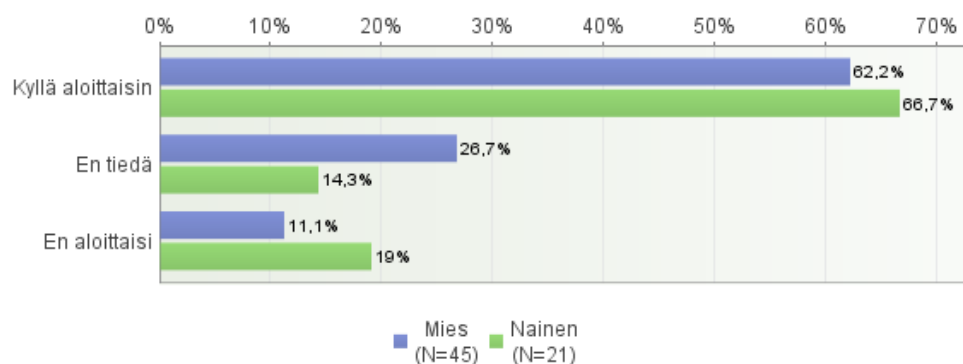
Naiset arvioivat kuormittavuutta mittaavissa alateemoissa kahdeksan teemaa kuormittavammaksi kuin miehet. Miehet vastaavasti viidessä. Kahdessa teemassa keskiarvo oli molemmilla sama. Merkityksellistä oli, että miehet arvioivat naisia enemmän nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä yleisesti kuormittavan tilan taloudellinen kannattavuus, jonka jokaisen alateeman keskiarvo oli miehillä pienempi.

Kun samoilla teemoilla ja alateemoilla kysyttiin vastaajan henkilökohtaista kuormittavuutta arvioivat naiset itseään kuormittavan suurin osa asioista miehiä enemmän. Miehet kokivat heitä kuormittavan säädökset ja lait, vienti ja tuonti sekä vapaa aika naisten arvioita enemmän. Naiset kokivat kuormittavimpina tekijöinä byrokratian sekä tuottajahinnat.

Miehet (37,8 %) arvioivat naisia (23,8 %) enemmän hyvinvointinsa laskeeneen jonkin verran viimeisen kahden vuoden aikana. Naiset puolestaan kokivat miehiä enemmän hyvinvoinnin laskeneen huomattavasti, pysyneen samana tai nousseen jonkin verran. Arviot miehillä ja naisilla hyvinvoinnin tason muutoksesta tulevan kahden vuoden aikana eivät eroa juurikaan toisistaan. Miehistä suurin osa (28,9 %) arvioi, että hyvinvointi tulee kahden tulevan vuoden aikana nousemaa jonkin verran, ja naisista suurin osa (28,6 %) arvelee sen pysyvän edelleen samana.

Kyselyssä nostettiin esille myös eri organisaatiot ja toimijat. Selkeimmät erot miesten ja naisten välillä eri toimijoiden avun määrästä arkipäivän ongelmiin liittyivät hyvin hajanaisiin asioihin. Esimerkiksi naiset (61,9 %) kokivat selvästi miehiä (22,2 %) enemmän saavansa Maataloustuottajien keskusliitto MTK:lta apua kohtalaisesti arkipäivän ongelmiin. Miehet kertoivat puolestaan, että eivät ole tarvinneet kyseisen organisaation apua selkeästi naisia enemmän. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melan kohdalla tilanne oli MTK:n kanssa samanlainen. Naiset kokivat saavansa miehiä selkeästi enemmän apua kohtalaisesti, ja miehistä puolestaan lähes puolet ei ole tarvinnut kyseisen organisaation apua. Naiset kokevat saavansa miehiä huonommin apua kunnallisesta terveydenhuollosta. ELY-keskukselta puolestaan miehet kokevat saavansa tarvittaessa liian vähän apua. Naiset puolestaan ovat miehiä tyytyväisempiä työterveyshuoltoon.

Kuten kuvio 28 ilmenee, vastasivat naiset useammin, että eivät enää aloittaisi uudelleen maatalousyrittäjyyttä. Miehet puolestaan empivät selkeästi naisia enemmän uudelleen aloittamisessa

Kuvio 28. Maatalousyrittäjyyden uudelleen aloittavien osuudet naisista ja miehistä.

Kun arvioinnin kohteena oli nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin taso yleisesti Suomessa, arvioivat naiset sen miehiä paremmaksi. Asteikolla 1–10, jossa 1 on katastrofaalinen ja 10 erinomainen, saivat naiset itselleen keskiarvon 6,2, ja miehet 5,7. Miehet antoivat naisia enemmän arvosanoja 2,3 ja 4, ja naiset puolestaan arvosanoja 5, 6, 7 ja 8. Omaan työhyvinvoinnin tasoa arvioitaessa naisilla (7) oli edelleen miehiä (6,4) selkeästi suurempi keskiarvo.

8.6.3 Sekä nykyisten että tulevien maatalousyrittäjien yhteiset kysymykset

Kun kysymysten vastauksia tutkitaan sekä nykyisten nuorten maatalousyrittäjien että tulevien tai mahdollisesti tulevien maatalousyrittäjien yhteisestä näkökulmasta, on vastausmäärä 106. Miehiä tästä määrästä on 67 % ja naisten 33 %.

Arvioitaessa oman hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä asioita, voidaan sanoa, että miesten ja naisten tulosten keskiarvot ovat hyvin samankaltaiset. Kyseistä kysymystä arvioitiin asteikolla 1–5, jossa 1 on merkityksettömin ja 5 merkityksellisin. Hyvinvoinnin kannalta tehokkaat ja toimivat koneet saivat molemmilta keskiarvoksi 3,9. Samoin ulkopuolisen työvoiman vaikutus positiivisesti työhyvinvointiin sai molemmilta yhteisen keskiarvon 3,1. Naiset kokivat hieman miehiä merkityksettömpinä omalle hyvinvoinnille tärkeitä ja läheiset ihmiset sekä kasvinviljelyn heikon kannattavuuden. Miehet kokivat hieman naisia merkityksettömämpänä tuotantoeläinten heikkoa tuottavuutta.

Naiset näkevät miehiä hieman harvemmin ystäviä ja kavereita työajan ulkopuolella, ja juovat miehiä harvemmin myös yli kaksi alkoholiannosta päivässä. Miehet stressaavat naisia selvästi vähemmän. Naisista 34,3 % stressaa päivittäin tai lähes päivittäin, kun määrä miehistä on 14,1 %. Naiset harrastavat miehiä useammin myös työajan ulkopuolella liikuntaa tai liikunnallista lajia. Esimerkiksi naisista puolet (51,4 %) harrastaa liikuntaa satunnaisesti joitakin kertoja kuukaudessa, kun miehistä näin tekee lähes kaksinkertaisesti vähemmän (26,8 %).

Naiset (14,3 %) kokevat korkean stressitason vaikuttavan miehiä (9,9 %) enemmän fyysiseen hyvinvointiin, kun taas miehet (16,9 %) kokevat vaikutusta naisia (8,6 %) enemmän sosiaalisessa hyvinvoinnissa. Ylivoimaisesti eniten kumpikin sukupuoli kokee vaikutuksen olevan selkein henkiseen hyvinvointiin.

Mikäli nuorille maatalousyrittäjille perustettaisiin tukipalvelu, tahtoisivat naiset miehiä enemmän auttavaa puhelinta. Muut vaihtoehdot olivat suhteellisen samalla tasolla keskenään. Naisilla ja miehillä oli kolme tärkeintä sisältöä tukipalvelulle samat: neuvonta, vertaistuki ja keskustelu. Miehet kaipasivat selkeästi naisia enemmän ryhmäytymistä ja yksilöllistä tukea. Naiset tahtoisivat tukipalvelulta miehiä selkeästi enemmän ajankohtaisia asioita.

8.7 Muuta merkityksellistä

Muuta merkityksellistä-kohdassa käsitellään kyselyn ainutta avointa kysymystä, ja siihen vastanneiden ajatuksia. Alun perin ensimmäisen sulkemisen jälkeen, kun avoimeen kysymykseen vastaaminen oli vapaaehtoista, tuli vastauksia 11. Avoimen kysymyksen otsikointi meni seuraavasti: ”Onko sinulla jotakin muuta hyvinvointiin, taloudelliseen tilanteeseen tai johonkin aiheeseen liittyvää kerrottavaa. Alla on tilaa vapaalle sanalle.” Vapaa sana, olisi mahdollistanut kaikenlaisen kerrottavan, mutta jokainen vastaajista kertoi lähes ainoastaan negatiivisia ja huonoja asioita. Avoimia vastauksia analysoidessa voidaan vetää johtopäätös, että kenelläkään ensimmäisellä kierroksella vastanneista ei ole todennäköisesti työhyvinvointi hyvässä kunnossa. Ainoa ei-negatiivinen kirjoitus oli seuraava:

Valintoja saa ja pitää tehdä, turhaa kituuttamista jatkaa kannattamatonta yritystä.

Vastauksia analysoitaessa merkittäviksi teemoiksi nousivat taloudellisen tilanteen merkitys tai se heikkous, ystävät, lähipiiri ja verkostot, liian vähäinen vapaa-aika sekä heikko jaksaminen. Vastaajista taloudellisen tilanteen merkityksen hyvinvoinnille tai sen olevan huono, mainitsi 11:sta vastaajasta 4. Ystävät, lähipiirin tai verkostot mainitsivat vastaajista 2, samoin kuin vapaa-ajan vähäisyyden. Jaksamisen olevan koetuksella mainitsi kirjoittamassaan puolestaan vastaajista 3. Seuraavat kirjoitukset kuvastavat selkeästi maatalouden ahdinkoa, ja nimenomaan sellaista ahdinkoa johon on jopa välttämätöntä jo puuttua.

Hyvä taloudellinen tilanne ratkaisee monta ongelmaa. Kun talous on ahtaalla on tehtävä h--vetisti töitä, että saa laskut maksettua ja lainat lyhennettyä. Silloin ei jää aikaa eikä jaksamista mihinkään muuhun kuin työasioihin. Parisuhde kärsii, kaverit jää, harrastukset jää, kokemusta on. Tuntuu että kovin paljoa ei positiivista elämässä ole. Pakko kai se on kuitenkin yrittää jaksaa. Kuinka kauan tätä menoa, empä tiedä....

Ei ole vapaata ollenkaan, tässä mittakaavassa jos yrittää pitää elinkelpoista tilaa. Olen huomannut että alkaa paikkoja kollottaa ja on väsynyt enemmän. En tiedä miten vanhemmiten jaksaa..

Kun kysely avattiin marraskuun alussa vielä uudelleen, laitettiin avoin kysymys myös pakolliseksi. Kysymysmuotoa muutettiin: Kuvaa omin sanoin, mitkä asiat vaikuttavat tai vaikuttaisivat omaan työssä jaksamiseesi? Vastauksia tuli 33, joista 6 henkilöä ohitti pakollisuuden vain kirjoittamalla piste-merkin tai välilyönnin. Tällöin kirjallista tuotosta antoi vastaajista 27.

Vastaukset osoittivat, että omaan työssä jaksamiseen vaikuttaisi tai vaikuttaa eniten tilan taloudellinen tilanne. Sen mainitsi merkitykselliseksi tai huonoksi yli puolet vastaajista. Seuraavana nousi esiin ystävät, lähipiiri ja verkostot, jotka olivat kaikki myös merkittäviä työssä jaksamista parantavia tekijöitä. Byrokratia nähtiin työssä jaksamista heikentävänä ja puolestaan riittävä vapaa aika, uni ja työstä irtaantuminen parantavina tekijöinä. Mainittuja merkittäviä asioita olivat muun muassa työn arvostaminen sekä yhteiskunnan tasolla, että lähipiirin tasolla, tasapaino vapaa-ajan ja työn välillä, terveys, onnistumisen tunne, vakaa toimintaympäristö, sianlihan tuottajahinnat, työn vaihtelevuus ja asioiden sujuminen. Yksittäisenä vastauksena oli myös merkittävä huomio se, että kuormittavana tekijänä voi sekä tulevilla että nykyisillä maatalousyrittäjillä olla joko nykyiset tai entiset tilan omistajat (omat vanhemmat), jotka eivät tahdo/suostu kehittämään tilaa.

--vanhempien jämähtäneet asenteet sekä kehittämishaluttomuus kotitilalla on yksi suuria kuormittajia.

Merkittävä työssä jaksamiseen vaikuttava tekijä on byrokratia, sen vaikeus, turhauttavuus sekä välillä jopa älyttömyys.

Byrokratian ja turhien säädösten väheneminen; valvonta ok, mutta turha pilkunviilauk ja työtä vaikeuttavat asiat pois.

Avoimen kysymyksen vastauksia olisi ollut perusteltua käsitellä laadullisen tutkimuksen keinoin. Opinnäytetyö on kuitenkin täysin määrällinen tutkimus, ja sellaisena se tahdottiin pitää. Laadullisena tutkimuksena avoimen kysymyksen tekeminen olisi myös laajentanut työtä entisestään.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätelmänä koko tutkimuksesta voidaan pitää, että kyselyyn vastanneet henkilöt, jotka eivät aio tulevaisuudessa ryhtyä maatalousyrittäjiksi arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin keskimäärin selvästi muita alemmas, mikä ilmenee taulukosta 8. Tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät arvioivat siis nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason korkeammalle kuin ne, jotka maatalousyrittäjyyteen eivät ryhdy. Oikeastaan tulevat tai mahdollisesti tulevat arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason lähes samalle tasolle kuin nykyiset maatalousyrittäjät arvioivat itse oman työhyvinvoinnin tasonsa. Tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät arvioivat oman työhyvinvoinnin tason selvästi muita ryhmiä paremmaksi. Puolestaan nykyiset maatalousyrittäjät arvioivat muiden nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason Suomessa merkittävästi omaa työhyvinvointiaan alhaisemmaksi.

Selkeä ero oli myös sukupuolia verrattaessa, sillä nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjänaisilla on arvion mukaan keskimääräisesti huomattavasti parempi työhyvinvoinnin taso kuin miehillä. Naiset arvioivat sen muilla maatalousyrittäjillä olevan selvästi miesten arviota parempi. Tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjänaiset arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tason hieman miehiä huonommaksi.

Tulevien ja mahdollisesti tulevien sikataloutta harjoittavien arvio sekä omasta että nykyisten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tasosta oli selvästi maitotilallisia alhaisempi. Puolestaan nykyisten nuorten sikataloutta harjoittavien maatalousyrittäjien arvio omasta tai muiden nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnista oli selkeästi maitotilallisia parempi.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että nykyisillä palkansaajilla Suomessa yleisesti oli vuonna 2013 keskiarvio omasta työhyvinvoinnistaan

naisilla ja miehillä 7,8. Alle 25-vuotiaiden keskiarvo oli 8,3 ja 25-34-vuotiaiden 7,9. Vastaavasti päätoimisilla maatalousyrittäjillä työhyvinvoinnin taso oli tutkimusten mukaan vuonna 2004 7,8, vuonna 2012 7,7 ja tämän opin- näytetyön mukaan 6,6 (n=66). On kuitenkin huomioitava, että aiemmissa työhyvinvointiin liittyvissä tutkimuksissa maatalousyrittäjistä ovat mukana olleet kaikki, ei ainoastaan nuoret, alle 41-vuotiaat. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016.)

Työhyvinvoinnin tasojen arviot jakautuivat seuraavasti eri vastaajaryhmien kesken:

Taulukko 8. Kaikkien kyselyssä tutkittujen eri vastaajaryhmien arviot sekä omasta työhyvinvoinnistaan että nykyisten nuorten maatalousyrittäjien. Tulokset ovat vastausten keskiarvoja (ka). Taulukossa my tarkoittaa maatalousyrittäjää.

Maatalousyrittäjäisyys	Yleinen arvio nykyisistä nuorista maatalousyrittäjistä (ka)	Vastaajan oma arvio itsestään (ka)
Eivät ryhdy my:ksi	6	-
Tulevat/mahd. tulevat my:t	6,5	7,2
Nykyiset my:t	5,8	6,6
Tulevat/ mahd. tulevat my- miehet	6,5	7
Tulevat/ mahd. tulevat my- naiset	6,4	7,4
Nykyiset my-miehet	5,7	6,4
Nykyiset my-naiset	6,2	7
Tulevat/ mahd. tulevat my:t (sikatalous)	6,1	6,4
Tulevat/ mahd. tulevat my:t (maitotalous)	6,5	6,9
Nykyiset my:t (sikatalous)	6,8	7
Nykyiset my:t (maitotalous)	5,9	6,1

Kyselyn vastaukset osoittivat, että tulevat sekä mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät kaipaavat eniten apua (kokemusta ja tietoa) hallinnollisista ja byrokraattisista asioista. Todennäköisesti vastaajat näkevät nämä asiat monimutkaisina ja vaikeina asioina, sillä nykyään eletään paperien ja hakemusten täytön aikakautta, mikä on uudenlaista maatalousyrittäjyyttä. Tällöin tukevampi pohja hallinnollisiin ja byrokraattisiin monimutkaisuuksiin saattaa olla vasta tulevan sukupolven tulevilla maatalousyrittäjillä. Hallinto ja byrokraatia ovat myös asioita, jotka vaativat aktiivista panostamista ja asioihin perehtymistä. Kuten useasti tässä oppinäytetyössä on mainittu, on

tuotanto koko ajan tehostumassa ja tilakoot kasvamassa, tämä vaatii yrittäjältä yhä laajemmin ja mittavammin paperitöihin resursseja ja osaaamista. Kun työmäärä kasvaa, kasvaa byrokratiakin, ja sen myötä myös stressitaso.

Tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät kokivat stressaavansa eniten tilan (tulevan) kannattavuutta. Tällöin todennäköisesti se on myös asia, joka keskeisesti vaikuttaa työhyvinvointiin ja tilan jatkamishalukkuuteen. Tähän on myös keskeisesti kytköksissä tulokset, jotka osoittivat, että kyseisen ryhmän vastaajista jopa 89,5 % kaipaa lisää tietoa ja kokemusta kirjallisista töistä (esimerkiksi kirjanpito & verotus), Euroopan Unionista sekä tuki-, vero- tai lakiasioista. Jos edellä mainittuja asioita kehitettäisiin ja opetettaisiin enemmän ja aikaisemmin kotona, koulussa tai koulutustilaisuuksissa, saataisiin näin mahdollisesti kasvatettua tietoa ja taitoa sekä työhyvinvoinnin tasoa (7,2). Tulokset osoittivat, että ne asiat, joista kaivataan lisää tietoa tai kokemusta, olivat myös niitä asioita, jotka stressasivat ja kuormittivat vastaajaa.

Tulevista ja mahdollisesti tulevista maatalousyrittäjistä lähes puolet kaipaavat ennen mahdollista maatalousyrittäjyyttä lisää kokemusta yrittäjyydestä ja yrittäjänä toimimisesta. Kun tuotanto tehostuu ja tilakoot kasvavat tarvitaan myös enemmän ulkopuolista työvoimaa. Perinteisten johtamiseen liittyvien teemojen lisäksi rinnalle ovat nousseet nykypäivänä esimerkiksi yrityshallinnollisuuteen liittyviä tehtäviä, sopimusneuvotteluita, suunnittelutehtäviä liittyen talouteen ja toimintaan sekä työturvallisuudesta huolehtiminen. (Leppälä ym. 2013.) Aikaisempien tutkimusten mukaan maatalousyrittäjät kokevat henkilöstöjohtamisen melko mielekkääksi, mutta jonkin verran myös kuormittavaksi tekijäksi. Johtamista tulee kehittää, ja siihen tulee ehdottomasti panostaa. Kuten tässä opinnäytetyössä on aikaisemmin mainittu voi huonolla johtamisella olla hyvinkin merkittäviä vaikutuksia työyhteisöön ja sen työhyvinvointiin. Mikäli ulkopuolisella työvoimalla on kokemuksia laiminlyödyistä työhyvinvoinnista ja työntekijän oikeuksista, saattaa työntekijä kokea kuorman ylivoimaiseksi kuormittavuustekijäksi sesonkiaikaan. Maataloustyö on monin tavoin kuormittavaa, jolloin myös työntekijöiden työhyvinvointiin ja palautumiseen on panostettava. Maataloudessa on erityisen tärkeää, että työntekijät pysyvät samana yli kiireisimmän ajan, sillä uutta voi olla stressaavaa etsiä kaiken muun kiireen keskellä.

Tutkimuksen mukaan ulkopuolinen työvoima on myös merkittävä parantava tekijä nykyisten nuorten maatalousyrittäjien hyvinvoinnin kannalta. Vastaajista (n=66) 39,4 % koki sen merkittävimmäksi tai lähes merkittävimmäksi tekijäksi. Työaika voi muuttua epäinhimilliseksi, mikäli työntekijöitä on liian vähän. Maatalouden heikko kannattavuus on vaikuttanut osaltaan myös siihen, että ulkopuolista työvoimaa ei aina ole mahdollista palkata niin paljon kuin olisi tarvis. Perälän ja Pietilän (2009) mukaan haastatteluun vastanneista maatalousyrittäjistä suurin osa palkkasi tilalleen lisää työntekijöitä, mikäli se olisi talouden puolesta mahdollista.

Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset osoittivat, että tehokkaat ja toimivat koneet oli hyvinvoinnin kannalta nykyisille nuorille maatalousyrittäjille erittäin merkittävä tekijä. Asteikolla 1–5, jossa 1 on merkityksettömin ja 5 merkityksellisin, sai tehokkaat ja toimivat koneet arvosanan 4. Yksikään vastaajista ei kokenut asian olevan merkityksettömin.

Nykyään, kun rahaa on investointeihin yhä vähemmän käytettävissä, jäävät koneet jälkeen kehityksestä. Kun koneet eivät ole riittävän tehokkaita kasvavaan tarpeeseen, tai ne eivät toimi, tutkimuksen mukaan myös työhyvinvoinnin taso laskee. Huonokuntoisilla ja vanhoilla koneilla on myös merkittäviä fyysistä hyvinvointia alentavia vaikutuksia, sillä Työhyvinvointi ja maatalous Suomessa 2014 tutkimuksen mukaan (Perkiö-Mäkelä ym. 2016.) päätoimisista maatalousyrittäjistä 12 % kokee yleisesti traktorilla ajon ja traktORITYÖT kuormittavimmaksi työksi tai työvaiheeksi ja 5 % istumisen. Työtapaturmista vastaavasti 24 % liittyi koneisiin, laitteisiin tai esineisiin. Merkittävä rasitusta aiheuttava tekijä oli myös koneiden aiheuttama tärinä.

Työkoneiden epäkuntoisuus ja tehottomuus aiheuttavat myös henkisen hyvinvoinnin laskua. Jokaisella työkoneella on pääsääntöisesti jokin sille tarkoitettu työvaihe tai tehtävä, eikä koneita usein ole ylimääräisiä. Tällöin mikäli yksi kone joutuu jäämään huollon tai korjauksen vuoksi pois koneketjusta, aiheuttaa se suurta kuormitusta ja ylimääräistä stressiä yrittäjälle, jonka on kyettävä suunnittelemaan ja priorisoimaan hoidettavat tehtävät ja työt vajaalla koneistuksella. Myös tehottomat koneet saattavat laskea henkistä hyvinvointia, mikäli sesonkiajan välttämättömiä töitä on saatava tehtyä nopeammin kuin mihin koneet sellaisenaan pystyvät.

Tulevat ja mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät sekä henkilöt, jotka eivät ryhdy maatalousyrittäjäksi arvioivat nykyisten nuorten maatalousyrittäjien kuormittavista tekijöistä kaikki huonommaksi kuin nykyiset nuoret maatalousyrittäjät itse. Kuormittavuustekijöiden järjestys oli kuitenkin kaikilla sama. Samaa tulosta osoittaa, että tutkimuksessa nykyiset nuoret maatalousyrittäjät arvioivat oman työhyvinvoinnin tasonsa selvästi korkeammaksi kuin muiden nuorten maatalousyrittäjien yleensä. Nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä on siis käsitys siitä, että muilla yrittäjillä menee merkittävästi huonommin. Tällöin yleisen luulon, on pakko kummuta jostakin laajemmalla taholta. Selittäviä tekijöitä ovat mahdollisesti juuri julkisesti ja laajalti otsikoissa oleva maatalousyrittäjien ahdinko. Tilastot ja luvut ovat maataloudessa negatiivisia, jolloin ehkä ajatellaan, että kun minulla ei mene niin kovin huonosti, niin jollain on pakko mennä. Maataloudella ei mene hyvin, minkä osoittaa myös avoimen kysymyksen vastaukset, mutta tulokset mahdollisesti osoittavat, että nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä ei mene todellisuudessa niin huonosti kuin yleisesti oletetaan. Toki tämä on asia, josta löytyy ääripäitä molemmista suunnista, jolloin jou-

kossa on erityisen huonovointisia ja erityisen hyvinvoivia maatalousyrittäjiä ja maataloita. Kyselyn avoimiin vastauksiin eräs nykyinen maatalousyrittäjänainen kirjoitti seuraavasti:

Tällä hetkellä medioissa heikkoa talous tilannetta toivotteon paljon mutta maatilatasolla se ei tunnu olevan niin heikko. Tällä lietsonnalla saadaan laskettua kaikkien mielialaa ja hyvinvointia.

Nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä on viimeisen kahden vuoden aikana melkein puolella (48,5 %) joko laskenut hieman tai huomattavasti oma hyvinvoinnin taso. Ja laskettaessa mukaan myös ne henkilöt, joilla muutosta ei ole tapahtunut kumpaankaan suuntaan, saadaan prosenttimääräksi 80,3. Tämä on vastaajista siis se määrä, jolla hyvinvointi ei ainakaan ole noussut viimeisen kahden vuoden aikana. Tulokset osoittivat myös, että radikaaleja muutoksia hyvinvoinnin kehitykseen ei ole tulossa kumpaankaan suuntaan, huonoon tai hyvään. Jonkinasteista muutosta parempaan vastaajat kuitenkin ennustavat, sillä yksikään ei arvioi hyvinvointinsa tulevan seuraavan kahden vuoden aikana laskemaan huomattavasti, vaan yli puolet (54,6 %) uskoo, että hyvinvoinnin taso ei tule muuttumaan, tai se tulee nousemaan jonkin verran.

Kun kysely avattiin uudelleen, ja avoin kysymys laitettiin pakolliseksi, muutettiin myös kysymyksen tekstimuotoa. Uudestaan aseteltuun kysymykseen vastasi 27 henkilöä kirjallisella tuotoksella. Avoimessa kysymyksessä pyydettiin vastaajia kuvaamaan omin sanoin, mitkä asiat vaikuttavat tai vaikuttaisivat omaan työssä jaksamiseen. Vastaajista 37 % mainitsi ihmissuhteet, ystävät, lähipiirin tai verkostot. Tuloksissa ilmeni muutenkin lähipiiriin ja ystävien merkitys positiivisena tukena maataloustyössä jaksamisessa. Kyselyyn vastanneista nykyisistä, tulevista tai mahdollisesti tulevista maatalousyrittäjistä 35,9 % vastasi, että hänellä ei ole riittävästi läheisiä ihmisiä, tai ei osaa sanoa, onko läheisiä ihmisiä riittävästi. Vastauksessa esimerkiksi nykyisistä nuorista maatalousyrittäjistä 75,6 % kertoi tapavansa ystäviä tai kavereita työajan ulkopuolella vain harvoin tai satunnaisesti. Maataloustyössä hyvinkin mahdollisena voidaan pitää, että läheisiä ihmisiä ei ole tarpeeksi tai ei osata sanoa, onko niitä tarpeeksi siitä syystä, että niitä ei ole aikaa tavata kovin usein, varsinkaan sesonkiaikaan. Läheiset ihmissuhteet ja ihmiset ovat elämässä tärkeysjärjestykseen laitettuna vastauksissa toisena. Kuuluvatko maatalousyrittäjien läheisiin ihmissuhteisiin ja ihmisiin myös ystävät, vai onko siellä tilaa vain puolisolalle, lapsille ja läheisille sukulaisille, joiden näkeminen saattaa olla automaatio myös työajalla. Maataloudessa kiireaikana sosiaalisia suhteita ylläpidetään yleisesti myös soittamalla, jolloin heitä ei tarvitse välttämättä nähdä niin usein työajan ulkopuolella.

Nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä läheiset ihmiset ja ihmissuhteet saivat hyvin suuresti jakautuneet vastausmäärät, kun osa-aluetta arvioitiin

elämässä tärkeysjärjestykseen. Vastaajista 28,8 % oli sitä mieltä, että anetuista vastausvaihtoehdoista läheiset ihmiset ja ihmissuhteet olivat vähäpätöisin asia. Puolestaan nykyisistä nuorista maatalousyrittäjistä 27,3 % ei osaa sanoa, onko heillä tarpeeksi läheisiä ihmisiä. Mainitut prosenttimäärät ovat hyvin lähellä toisiaan. Voidaanko siis olettaa, että ne jotka pitävät läheisien ihmissuhteiden ja ihmisten merkitystä elämässä vähäpätöisimpänä eivät myöskään osaa sanoa, omaavatko läheisiä ihmisiä tarpeeksi?

Nykyisistä nuorista maatalousyrittäjistä jopa lähes 10 %:lla on liian vähän läheisiä. Tämä tarkoittaa että 66:sta vastaajasta noin 6 on kyseistä mieltä. Kun sama prosenttimäärä lasketaan kaikista vuoden 2015 lopulla olleista nykyisistä maatalousyrittäjistä, joita oli noin 68 300, saadaan tulokseksi 6830 henkilöä. Eli mahdolliset muuttajat ja vaikuttavat tekijät huomioimatta, Suomessa on mahdollisesti hieman alle 6900 nykyistä maatalousyrittäjää, jotka tarvitsisivat lisää läheisiä ihmisiä. Määrä on huomattava, kun ottaa huomioon kuinka suuri asia tukiverkostolla ja läheisillä ihmissuhteilla on työssä jaksamisen ja oman hyvinvoinnin ylläpitämisessä.

Maatalousyrittäjät kaipaavat ennen kaikkea vertaistukea. Vertaistukea saadaan sekä sosiaalisesta mediasta, lähipiiriltä, kyläyhteisöiltä, erilaisista tapahtumista ja toiminnoista. Vertaistuen avulla maatalousyrittäjät ymmärtävät, että eivät ole oman ongelmansa tai tilanteensa kanssa yksin. Vertaistuki auttaa myös saamaan konkreettisia neuvoja ja kokemuksia vastaavanlaisista tilanteista. Nykyään aktiiviset kyläyhteisöt ovat huolestuttavasti vähentyneet, sillä paikallisilla toimijoilla ja ihmisillä on tuntemus omasta asuinkunnastaan ja se asukkaista. Vertaistukea on mahdollista saada nykyään huomattavasti myös sosiaalisesta mediasta. Yksi merkittävä tekijä, myös tässä opinnäytetyössä mainittu, on Facebookin Maajussitryhmä, jossa jäseniä on paljon, ja toiminta aktiivista.

Riittävä vapaa-aika oli puolestaan nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä elämässä tärkeysjärjestykseen asetettavista vastausvaihtoehdoista vähäpätöisin. Tutkimukset toisaalta myös osoittivat, että vapaa-aikaa ei juurikaan pystytä tai tahdota pitää, varsinkaan todennäköisesti kiireaikana. Voidaan siis olettaa, että työntekemiseen löytyy vielä palavaa intoa ja tahtoa, sillä vapaa-aikaa ei koeta kovinkaan merkitykselliseksi. On myös otettava huomioon, että tärkeysjärjestykseen asetettavat vaihtoehdot olivat kaikki hyvin merkittäviä elämän osa-alueita, jolloin tulos siitä, että vapaa-ajan määrää pidetään vähäpätöisimpänä, ei tarkoita, etteikö sitä arvosteta tai tahdota pitää riittävästi.

Huolestuttavaa on, että vain 15,3 % nykyisistä nuorista maatalousyrittäjistä kokee kyselyssä arvioitavilta organisaatioilta ja toimijoilta saavansa tarvittaessa riittävästi apua arkipäivän ongelmiin. Vielä pienempi prosenttimäärä (10,8 %) oli tulevilla ja mahdollisesti tulevilla maatalousyrittäjillä. Laskuissa ei ole huomioitu vastausvaihtoehtoja ”en tunne organisaatiota”

sekä ”en ole kokenut tarvitsevani kyseisen organisaation apua”. Mahdollista toki on, että apua ongelmiin kysytään esimerkiksi naapurilta, ja sieltä apu saadaan. Sitä ei tiedetä, mistä naapuri on saanut avun ja tiedon itse. Se on voinut tulla kyselyssä mainituilta organisaatioilta ja toimijoilta, jolloin ne vastaavat hyvinkin tarpeisiin, mutta epäsuorasti, vasta muutaman mutkan kautta.

Tutkimus kiteytettynä kertoo, että naiset kokevat lähes kaiken miehiä kuormittavammin ja stressaavat enemmän. Tulevat ja mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät kokevat nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä menevän huonommin kuin mitä he itse kokevat. Ja vastaavasti nykyiset nuoret maatalousyrittäjät kokevat, että muilla nuorilla maatalousyrittäjillä menee itseä selkeästi huonommin. Asiat, jotka kuormittavat vastaajia tai, jotka he arvioivat kuormittavan eniten ovat kaikilla samat: byrokratia, säädökset ja lait, tuottajahinnat sekä maatalouden heikko kannattavuus. Maatalousalan toimijoilta ja organisaatioilta ei saada riittävästi tarvittaessa apua tai apua ei koeta tarvitsevan. Merkitykselliseksi oman hyvinvoinnin ja työhyvinvoinnin kannalta kokevat vastaajat tärkeät ihmiset sekä tehokkaat ja toimivat koneet. Korkea stressitaso vaikuttaa kaikilla vastaajaryhmillä eniten henkiseen hyvinvointiin ja nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjillä elämässä tärkeysjärjestyksessä ensimmäisenä on annetuista vastausvaihtoehdoista oma työhyvinvointi ja hyvinvointi ylipäätään. Vastaajat kaipaavat tukipalvelulta neuvontaa ja vertaistukea. Nykyisillä nuorilla maatalousyrittäjällä joka kolmannella hyvinvoinnin taso on laskenut jonkin verran ja 15,2 prosentilla huomattavasti viimeisen kahden vuoden aikana.

Yllä mainitusta voidaan todeta, että maatalousyrittäjien työhyvinvointi ei ole loistava, mutta se ei todennäköisesti suurella osalla johdu siitä, etteikö motivaatiota olisi tarpeeksi tai, että työn teko ei enää olisi mielekästä, vaan aikaisemmin tässä opinnäytetyössä mainittujen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osa-alueiden vähäisestä huomioimisesta kiireaikaan. Kun tilakoot kasvavat, työn määrä kasvaa, jolloin omaan hyvinvointiin ei ole välttämättä ”varaa” keskittyä tarpeeksi paljon. Osa-alueet olivat ravitseminen, lepo ja palautuminen, henkinen hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi ja työssä onnistuminen. Kyseisiä osa-alueita heikentäviä ominaispiirteitä ovat kiireaikaan maataloustyössä seuraavat asiat:

Ravitseminen

Kiireaikaan ruoka voidaan pääasiassa tuoda pellolle, ruokatauko kestää olemattoman vähän, ja taas työt jatkuvat. Yleistä on myös pitää traktorin hytissä nopeasti syötävää evästä. Tällaiset syömiset voivat olla hyvinkin epäterveellisiä ja ravitsemukseltaan lyhytkestoisia. Traktorin hytissä on mahdollista pitää myös erilaisia herkkuja, kuten perunalastuja tai makeisia, joita voidaan napsia pitkin päivää. Yleistä kiireaikaan, kun työtä on tehtävä paljon ja nopealla aikataululla, ovat energijaumat, jotta ratissa pysytään paremmin hereillä.

Lepo ja palautuminen

Sesonkina työ voi kestää jopa vuorokauden ympäri, ilman lepoa ja palautumista. Ja vaikka työ ei kestäisi kellon ympäri, lopetetaan työt silti hyvin myöhään ja aloitetaan aikaisin aamulla, jolloin unen määrä jää liian vähäiseksi. Öisin ajetaan kasvinsuojeluaineita, ja päivisin tehdään muita töitä. Mikäli kesä on vähäsateinen ja muutenkin hyvä, ei palautumista juurikaan ehdi tapahtua. Toisaalta on huomioitava, että vähäsateisina kesinä työt ehditään todennäköisesti tekemään ajoissa, mutta peltotöiden ohella tehtävät työt saattavat kasautua.

Henkinen hyvinvointi

Maataloustyö sisältää sesonkiaikoina huomattavasti stressiä, kiirettä ja ahdistusta. Huonojen säiden tulemista pelätään, ja niiden pitkittyminen kuormittaa valtavasti. Aikataulut eivät välttämättä pidä, kylvöt ja puinnit voivat venyä liian pitkiksi, koneet voivat pahimpaan kiireaikaan lakata toimimasta ja tehtävien asioiden lista voi olla tolkkuttoman pitkä. Henkiseen hyvinvointiin vaikuttaa myös se, että kiireaikaan on myös kyettävä hoitamaan kuten ennen mahdolliset eläinten hoidot, yksityiselämän asiat ja muut kuormittavat tekijät. Henkiseen hyvinvointiin vaikuttaa myös kasvinviljelyn heikko kannattavuus sekä tukihakemukset ja tarkastukset. Aktivismi ja byrokratia ovat myös koko ajan maatalousyrittäjien arjessa mukana. Kun yksittäisiä voimavaroja hajottavia tekijöitä on tarpeeksi, yrittäjä romahtaa.

Fyysinen hyvinvointi

Kevästä syksyyn maatalous voi olla pääsääntöisesti traktorin hytissä istumista, mikä ei ole fyysisen hyvinvoinnin kannalta terveellistä. Traktorin hyppiminen ja tärinä ovat myös fyysisesti kuormittavia. Sesonkina vieteetään merkittävästi aikaa kuivureilla, joissa (vilja)pöly on suuri. Pitkäaikainen yskä ja hengenahdistus ovat maataloustyössä yleisiä fyysiseen hyvinvointiin merkittäviä tekijöitä. Työtä tehdään kiireaikaan paljon, jolloin varsinaiselle työajan ulkopuolella harrastettavalle liikunnalle ei jää aikaa tai sitä ei jakseta.

Työssä onnistuminen

Työssä onnistumisen kokemusta maataloudessa alentavat Euroopan Unionin säädökset ja lait, byrokratia, tuottajahinnat, tappiollinen tulos, huonosta kesästä johtuva viljan laatu (heikompi tuotto), rikkimenevät ja epäkuntoiset koneet, epäonnistuneet kylvöt ja ruiskutukset ja sääolosuhteet. Työtä tehdään paljon ja se on monelta osin raskasta, sillä taloudellinen tilanne ja jaksaminen saattavat olla koetuksella. Kyselyn ainoassa avoimessa kysymyksessä kirjoitettiin seuraavan lainen vastaus:

Kyllä se mieltä aina piristää, kun on keväällä kylvänyt ja kaikkensa panostanut viljasatoon, mutta myytäessä saa vain parin kolmen kuukauden työläisen palkkaa vastaavan rahamäärän laatuvehennysmiinuksineen. Rahdin maksat itse, vaikka muussa kaupankäynnissä ostaja maksaa. Saaduilla rahoilla sitten pitäisi ostaa uusia lannoitteita? ja eläikin, mutta ei taida onnistua. Kesällä saat päivät pitkät tehdä pitkää työpäivää, että saisi ylimääräistä, jolla talven eläisi. Taitaa posket olla kohta lommolla.

Maataloudessa on siis huomattavasti kuormittavia tekijöitä, jotka sesonkiaikaan laskevat työhyvinvointia. Jotta työt tulisi ajallaan tehtyä ja tulos olisi edes kohtalainen, on pakko karsia jostakin, ja monelle se asia on juuri oma hyvinvointi ja työhyvinvointi. Kuormittavuustekijät ovat maataloudessa niin suuret, että jos työtä ei koeta merkittäväksi tai siitä ei saada minkäänlaista nautintoa, työtä ei ole kovinkaan monen mahdollista tehdä pidemmän päälle ilman fyysistä tai henkistä loppuun palamista.

10 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Jotta työhyvinvointia saataisiin maatalousyrittäjien keskuudessa nostettua, on tärkeää sekä henkilökohtainen että laajempi yhteiskunnallinen toimijuus.

Yhteiskunnan ja maatalousalan toimijoiden, yhteistyötahojen ja organisaatioiden on parannettava esimerkiksi tukihenkilöverkon tuntemusta, sillä vastaajista suurin osa ei tuntenut kyseistä tahoa, vaikka se tekee merkittävän paljon tärkeitä asioita maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin edistämiseksi. Mielestäni tukihenkilöverkko on sanana myös melko kärjistetty ja jopa pelottava. Voidaan ajatella, että vain alentuneen toimintakyvyn tai toimijuuden omaavat henkilöt tarvitsevat tukihenkilöä. Maatalousyrittäjät ovat kuitenkin isona osana raavaita suomalaisia miehiä, jotka tahtovat pärjätä yksin ja omillaan. Tukihenkilöverkko-sanana voisi muuttaa esimerkiksi vertaistoimijuusverkko-sanaksi, joka on huomattavasti neutraalimpi ja maatalakynnyksellisempi sana. On tärkeää, että avun pyytäminen ja sen vastaanottaminen eivät ole kiinni nimityksestä.

Nykyään nuoret maatalousyrittäjät omaavat myös omat laajat vertaistukiverkkonsa ja muut kannustavat tahot muualta kuin palveluiden piiristä. Apua kysytään ystäviltä ja ongelmat jaetaan samoja tuntemuksia kokeneiden kesken. Tukihenkilöverkon voidaan siis myös nähdä olevan epätarkoituksenmukainen, sillä sen apua ei koettu kyselyn tuloksissa tarvitsevan, eikä sitä tunnettu. Sosiaalinen media ja sen mahdollisuudet ovat avanneet aivan uuden laisen mahdollisuuden parantaa henkistä ja sosiaalista hyvinvointia, jolloin samaiseen tarkoitukseen muodostettuja virallisia palveluita ei koeta tarvitsevan.

Maatalouden huonosta voinnista kertoo myös se, että maatalousyrittäjille on paljon erilaisia tukitoimia ja tukiryhmiä. Heille on muun muassa kriisipuhelinta, pienryhmätoimintaa, kehitteillä olevaa Jelppi-ryhmää ja lukuisia sekä yrittäjän että maatalouden hyvinvoinnin parantamiseen pyrkivää hanketta, projektia tai rahastoa, kuten Välitä viljelijästä-projekti, Maa-seutu 2020-hanke, TK-hanke (maaseudun tutkimus- ja kehittämishanke) sekä Makera (Maatalouden kehittämisrahasto). Vertaistuella ja keskustelulle on myös annettava tilaisuuksia ja mahdollistettuja väyliä, sillä sitä vastaajat kokevat tarvitsevansa, konkreettisia asioita.

Tärkeää on myös yleinen maatalouden arvostuksen kehittäminen, sillä niillä, joilla ei ole maatalouden kanssa juurikaan tekemistä, saattavat ajatella maatalousyrittäjiä kriisistä toiseen vellovana massana, jotka ahmivat valtiolta tukia ja ovat romahduksen partaalla. Tässä saattaa olla perää, mutta maataloudesta vähemmän tietävä henkilö, saattaa olla kosketuksessa maatalouteen vain uutisotsikoiden ja statistiikkojen välityksellä. Saako kuluttajan käsitys huonosti menevästä maatalousyrittäjästä kannattamaan kotimaista, vai turhautumaan siihen? Lehtien on kärjistettävä asioita, jotta ne myyvät. Maaseudun tulevaisuus-lehteä lukevat sekä päättäjät, kuluttajat että tuottajat. Päättäjille ei voi antaa liian ruusuista kuvaa maataloudesta, mutta jo valmiiksi huonosti menevälle maatalousyrittäjälle liian negatiivinen uutinen saattaa olla haitaksi entisestään. Lehtien ja sosiaalisen median uutisoinnissa on saavutettava tietty tasapaino, joka mahdollistaisi oikean viestin välittymisen jokaiselle taholle. Tähän ei välttämättä riitä yksi valtakunnallisesti merkittävä lehti.

Yhteiskunnan yleisen taloustilanteen on myös noustava, jotta maataloudella voisi mennä paremmin. Huonosti menevällä valtiolla ei ole resursseja tukea taloudellisesti huonosti voivia maatalousyrittäjiä. Maataloudessa vallinnan vapautta on myös saatava lisää. Hintamarkkinoille tuottaja ei voi mitään, ja usein myös esimerkiksi kotieläintaloudessa teurastamo määrittelee ehdot. Maatalousyrittäjät tarvitsevat vapautta. Yrittäjän itsetuntoa ja työhyvinvointia parantaa arvostetuksi tuleminen tunne ja käsitys siitä, että kykenee toimimaan taloudellisesti itsenäisenä yrittäjänä.

Niiden maatalousyrittäjien, joiden tilalla harjoitetaan kotieläintaloutta, takaraivossa voivat pelotella eläinten pidon tarkastukset, ja erityisesti yllätystarkastukset, ja mahdollisesti siitä tulevat sanktiot. Mielestäni maatalouden kotieläinpuoli tarvitsee samanlaista järjestelmää kuin, mitä lastensuojelussa jo on. Lastensuojelussa henkilö X tekee lastensuojeluilmoituksen henkilöstä Y. Tällöin ilmoitus menee sosiaalityöntekijälle Z, joka aloittaa palvelutarpeen arvioinnin. Hän (tai he, yleensä työskennellään pareittain) arvioivat onko lastensuojeluasiakkuuden aloittamiselle tarvetta, vai onko ilmoitus ollut aiheeton. Sosiaalityöntekijät Z katsovat kokonaisuutta, tarpeiden kokonaisvaltaista täyttymistä, lapsen hyvinvointia ja kasvuolosuhteita. Mikäli lastensuojeluilmoituksen syy oli yksittäinen, inhimillinen, virhe tai erehdys, ei todennäköisesti lastensuojeluasiakkuutta aloiteta lainkaan.

Kotieläintaloudessa asia etenee kuitenkin niin, että mikäli eläinlääkäri Y kokee kaltoinkohtelua tai muun ”lastensuojeluilmoitusta” kaipaavan tilanteen maatilalla X, hän tekee sen. Tällöin läänin eläinlääkärien (Y) keskuudessa asiaa pohditaan, ja sanktion tarpeellisuutta mietitään, ja tulos perustuu pääasiassa henkilökohtaisiin mielipiteisiin. Tuottajan kuuleminen tapahtuu ainoastaan tehtyjen vastineiden kautta. Suullista kuulemistä ei tapahdu juuri lainkaan. Sanktion tarpeen arviointia ei siis toteuteta kovinkaan laaja-alaisesti, yleistä sekä eläinten että yrittäjien hyvinvointia huomioiden. Yhtä lailla lastensuojelussa kuin kotieläintaloudessa laiminlyönnin syyt voivat olla yksittäisiä, inhimillisiä, virheitä tai erehdyksiä, joista rankaiseminen on kohtuutonta. Puuttuuko kotieläintaloudesta siis osapuoli Z, joka ei ole kytköksissä tilasta tehtyyn ilmoitukseen, ja on jäävi arvioimaan sen taustoja ammattitaidolla ja terveellä järjellä? Yhteistyötä tilojen kanssa on ehdottomasti tehtävä kaikissa tilanteissa. Maatalousalalla on jo nyt liikaa epäluottamusta tuottajan ja eri toimijoiden välillä. Maatalouden vaikeuksien keskellä on muistettava puhaltaa yhteen hiileen, yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yksilönä maatalousyrittäjä ja tuleva maatalousyrittäjä voi kehittää omia johtamistaitojaan ja -osaamistaan. Hyvin johdettu työyhteisö voi yleensä huomattavasti paremmin. Johtajuus ja sen suuri merkitys on myös ymmärrettävä osana nykyajan johtajuutta. Maatalousyrittäjyyteen liittyvä johtajuus olisi hyvä ottaa yhä laajemmin osaksi maatalousalan koulutuksia. Kyseiselle alalle ominaisesta johtajuudesta olisi tärkeää pitää myös enemmän koulutuksia ja tilaisuuksia.

Mielestäni maatilatyöyhteisöön olisi myös hyvä toteuttaa työnohjausta, mikäli ongelmia yhteistyössä tai työssäjaksamisessa ilmenee. Työnohjauksen järjestäminen työnantajataholta antaa työntekijälle käsityksen siitä, että hän on merkityksellinen ja arvokas osa kyseistä työketjua ja työn onnistumista. Työnohjauksella voitaisiin ehkäistä irtisanoutumisia ja työntekijöiden loppuun palamista muun muassa luomalla yhä toimivampi työyhteisö ja yhteiset säännöt. Tärkeää on myös tehokkaaseen toimijuuteen motivoiminen sekä selkeiden työnkuvien laatiminen.

Työvoimakustannukset saattavat olla maatalousyrittäjille liian suuret, jolloin ulkopuolista työvoimaa ei palkata, vaikka sille olisi tarvetta. Kun työntekijöitä on tarpeeksi, auttaa se positiivisesti maatalousyrittäjän omaan työhyvinvointiin. Työhyvinvoinnin kannalta olennaista olisikin, että jokaisella yrittäjällä, jolla on tarvetta ulkopuolisille työntekijöille, olisi myös mahdollisuus palkata sellaisia. Tärkeää on myös muistaa, että ulkopuolisen työvoiman on tarkoitus helpottaa työntekoa, ei kuormittaa sitä entisestään.

Maatalousyrittäjillä on myös velvollisuus huolehtia itse omien voimavarojensa riittämisestä ja työhyvinvoinnin ylläpitämisestä. Esimerkiksi vapaa-

ehtoisesti järjestettävä työterveyshuolto antaa sille mahdollisuudet. Terveystarkastukset järjestetään työterveyshuollon maatalousyrittäjäasiakkailla olosuhteiden mukaan 2-5 vuolen välein, ja ympärivuotisesti kasvin-suojeluaineiden kanssa työskenteleville vuosittain (Kinnunen, Heikkonen, Kotilainen, Mäittälä & Torpström 2016). Tarkastuksessa selvitetään terveyden tilaa sekä toiminta- ja työkykyä. Terveystarkastuksesta saadut suositukset, tulokset ja määräykset on otettava vakavasti ja niitä on toteutettava, jotta niistä olisi jotakin hyötyä.

Stressitasoon ja siitä palautumiseen liittyy olennaisesti itsetuntemus. Mikäli se on maatalousyrittäjällä huono, tulisi sen opettelua aktiivisesti harjoittaa. Itsetuntemuksella on mahdollista tunnistaa itselle kuormittavimpia, stressaavimpia ja masentavimpia tilanteita, jotka voi kyetä muuttamaan ja toteuttamaan toisin, jotta kyseisiltä ongelmilta vältyttäisiin. Esimerkkinä henkilö tietää, että stressitaso nousee huomattavasti, mitä lähempänä veroilmoituksen pakkopalautus on. Tästä huolimatta sitä ei tehdä hyvissä ajoin ja henkisen hyvinvoinnin kuormittavuus kasvaa merkittävästi. Huonosta tai itselle ”väärästä” tavasta pois opettelu vaatii hurjasti ponnisteluja ja aktiivista itsensä kehittämistä, mutta onnistumisen kokemukset ovat valtavan voimaannuttavia ja tärkeitä hyvinvoinnin kannalta.

Yksilön on myös kyettävä nollaamaan stressitaso, kun se pääsee liian korkeaksi. Itsetuntemukseen liittyy myös nollaustapojen löytäminen. Mikäli nollausta ei aika-ajoin tapahdu, on toiminta negatiivisesti itseään toteuttavaa omalla terveydellä ja hyvinvoinnilla pelaamista. Esimerkiksi mielenterveyden ongelmilta vältytään sillä, että yksilön suojaavat tekijät ovat hajotettavia tekijöitä vahvemmat, ja niitä on enemmän. Suojaavia tekijöitä maataloudessa ovat muun muassa lähipiiri ja ystävät, riittävä vapaa-aika ja lepo, työn stressitason aika-ajoittainen nollaaminen, työympäristö ja työn mielekkyys, liikunta, tulevaisuuden suunnittelu, tavoitteiden asettaminen, haaveilu ja taloudellinen hyvinvointi. Nämä ovat siis asioita, joita maatalousyrittäjällä on oltava maataloustyön vastapainona.

Työympäristö on oltava turvallinen ja itselle mieluinen, jotta siellä on mielekästä toimia ja tehdä töitä. Tärkeää on myös mahdollistaa itselleen riittävä palautuminen ja lepo, pitämällä työaika sesongin ulkopuolella inhimillisenä sekä unen ja vapaa-ajan määrä riittävänä. Säännöllinen ruokarytmi on myös merkittävä positiivinen tekijä sekä toimintasuunnitelman laatiminen sekä yritykselle että itselleen: ”Tulevan vuoden tavoitteet ovat unen määrän ja liikunnan lisääminen sekä kirjanpidon ajan tasalla pitäminen”. Ilman tavoitteita ei toimintakaan kehity.

Maataloustyötä toteutetaan usein kotona ja kotipiirissä, jolloin voi olla hyvinkin vaikea erottaa riittävän selkeästi vapaa-aikaa työstä. Kodin ongelmat seuraavat töihin ja työn ongelmat kotiin. Näiden kahden erottaminen voi olla lähes mahdotonta, mutta hyvällä itsetuntemuksella niiden aiheuttamaa kuormitusta voi merkittävästi alentaa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että tulevat tai mahdollisesti tulevat maatalousyrittäjät kaipaavat monesta asiasta lisää tietoa ja kokemusta. Heillä on monenlaisia käsityksiä muun muassa byrokratiasta ja talousasioista. Heillä on siis oma käsityksensä siitä, kuinka tilan isäntä voi ja kuinka maatalous voi. Jos kyseiset asiat, ja monet muut, näyttäytyvät mahdollisesti tulevalle yrittäjälle negatiivisina peikkoina, ei maatalousyrittäjyyteen ehkä uskalleta koskaan tarttua. Jotta työhyvinvointia saadaan paremmaksi nuorilla tulevilla maatalousyrittäjillä, on työhyvinvoinnin tason oltava hyvä myös nykyisillä maatalousyrittäjillä. Mahdollisesti asioista puhuminen suoraan, maatalouden kaikkiin töihin, myös kirjallisiin, opettaminen ja korkea oma motivaatio ovat asioita, joilla mahdollisesti tulevista maatalousyrittäjistä tulee varmasti tulevia maatalousyrittäjiä, joiden työhyvinvointi on edes muiden alojen palkansaajien tasolla. Tulevaan sukupolveen ja sen hyvinvointiin on panostettava, jo ennen maatalousyrittäjänä aloittamista. Valmiiksi huonolla työhyvinvoinnin tasolla, sukupolvenvaihdos ja tilan jatkaminen saattavat olla yksilöä erityisen paljon kuormittavia tekijöitä.

Erityisen tärkeää on kuitenkin muistaa, että vaikka jokainen maatalousyrittäjä on itse vastuussa omasta työhyvinvoinnin tasostaan, voivat siihen vaikuttaa lukuisat ulkopuolisetkin asiat. Loppujen lopuksi meistä aivan jokainen pystyy vaikuttamaan Suomen maatalousyrittäjien työhyvinvointiin tekemillään osto- ja kulutusvalinnoilla.

LÄHTEET

- ActPro Oy. (2011). Vahva toimintakyky on kilpailuetu.
<http://docplayer.fi/589994-Vahva-toimintakyky-on-kilpailuetu-suunnitelutyokalu.html>
- Alanen, V. (2016). *Maatilan toimintamuodon suunnittelu*. Opinnäytetyö. Taloushallinnon koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Haettu 28.3.2017 osoitteesta
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016053111131>
- Eloranta, E. (n.d.). Maatalous- ja puutarha-ala. Katsaus alan työvoimaan ja kehitysnäkymiin Suomessa. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Turun yliopiston Brahea-keskuksen julkaisuja 5. Haettu 6.4.2017 sivulta
https://www.utu.fi/fi/yksikot/braheakeskus/esittely/Documents/Eloranta_Maatalous_ja_puutarha_ala_Katsaus_alan_tyovoimaan_ja_kehitysnakymiin_Suomessa.pdf
- ELY-keskus. (n.d.). Haettu 7.4.2017 osoitteesta
<https://www.ely-keskus.fi/web/ely/aiheet>
- Eurostat. (2016). *Agriculture, forestry and fishery statistics – 2016 edition*. European Union. Publications Office of the European Union. Haettu 6.4.2017 osoitteesta
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7777899/KS-FK-16-001-EN-N.pdf/cae3c56f-53e2-404a-9e9e-fb5f57ab49e3>
- Hult, H. & Leskinen, T. (2010). *Kokonaisvaltainen hyvinvointi – Kristallisoitua toimintasi*. Saavuta tavoitteesi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Iisakka, L. (2006). *Sosiaalinen pääoma Suomessa: tilastokatsaus*. Helsinki: Tilastokeskus 2006.
- Jokela, A. (2016). Maatilojen määrä vähenee – toiminta monipuolistuu. Luonnonvarakeskus. Maaseudun Tulevaisuus. Haettu 6.4.2017 osoitteesta
<https://www.luke.fi/maatilojen-maara-vahenee-toiminta-monipuolistuu/>
- Juuti, P. & Vuorela, A. (2015). *Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi*. PS-kustannus.
- Kallinen, A., Pirttijärvi, R., Saarnivaara, P. & Heikkilä, E. (2016). Maatilojen kehitysnäkymät 2022. Suomen Gallup Elintarviketieto Oy. TNS. Haettu 6.4.2017 osoitteesta
http://www.gallupnet.fi/maatila/Maatilojen_kehitysnakymat_2022.pdf

Keskikangas, J. (2012). *Maatilan sukupolvenvaihdos kasvinviljelytilalla*. Opinnäytetyö. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Haettu 29.3.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201301081193>

Kinnunen, B., Heikkonen, J., Kotilainen, E., Mänttälä, J. & Torpström, A. (2016). *Maatalousalan hyvä työterveyshuoltokäytäntö*. Työterveyslaitos. Luonnonvarakeskus. (2014). *Maa- ja puutarhatalouden työvoima 2013*. Haettu 6.4.2017 osoitteesta http://stat.luke.fi/maa-ja-puutarhatalouden-ty%C3%B6voima-2013_fi-0

Koppa, Jyväskylän yliopisto. n.d. Luokittelu. Haettu 29.4.2017 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelma-polku/aineiston-analyysimenetelmat/luokittelu>

Lensu, H. (2016). ASF-vaara voi vaania suttuisessa kuormalavassa. *Maaseudun tulevaisuus*. Maatalous. Julkaistu 26.10.2016.

Luonnonvarakeskus. (n.d.). *Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä muuttujina Vuosi, ELY-keskus ja Omistajaryhmä*. Haettu 6.4.2017 osoitteesta http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_02%20Rakenne_02%20Maatalous-%20ja%20puutarhayritysten%20rakenne/04_Maatalous_ja_puutarhayrit_lkm_omistajaryh.px/table/table-ViewLayout1/?rxid=82743622-b12d-4c3a-a553-699ce32f4303

Luonnonvarakeskus. (2016). *Maatalouden kannattavuus kriisirajoilla*. Haettu 22.3.2017 osoitteesta <https://www.luke.fi/uutiset/maatalouden-kannattavuus-kriisirajoilla/>

Löyttyniemi, O. 2016. Pankin rooli maatilan sukupolvenvaihdoksessa. ProAgria. Maatilan sukupolvenvaihdosinfo 21.11.2016, Hämeenlinna.

Maa- ja metsätalousministeriö (n.d.). *Tukien osuus maatalouden kokonais- tuotosta noin kolmanneksen*. Haettu 6.4.2017 osoitteesta <http://mmm.fi/maataloustukien-merkitys1>

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (2016a). *Turvallista ruokaa kestävin menetelmin*. Haettu 6.4.2017 osoitteesta https://www.mtk.fi/maatalous/maatalous_suomessa/fi_FI/maatilat_suomessa/

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (2016b). *Toimintamme 2015*. Haettu 25.3.2017 osoitteesta https://www.mtk.fi/mtk/Toimintamme2015/fi_FI/Toiminta/

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (2017). MTK. Haettu 25.3.2017 osoitteesta

https://www.mtk.fi/mtk/fi_FI/mtk/

Maaseudun tukihenkilöverkko (n.d.). Maaseudun tukihenkilöverkko. Haettu 25.3.2017 osoitteesta

<http://www.tukihenkilo.fi>

Maaseutuvirasto (n.d.). Haettu 7.4.2017 osoitteesta

<http://www.mavi.fi/fi/Sivut/default.aspx>

Mela (n.d.). 100 kertaa asiantuntija-apua maatalousyrittäjille. Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Haettu 25.3.2017 osoitteesta

<https://www.mela.fi/fi/ajankohtaista/100-kertaa-asiantuntija-apua-maatalousyrittajille>

Mela (2013). Maataloutta. Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Haettu 21.03.2017 osoitteesta

<https://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/luopumistuki/maataloutta>

Mela (2016). Työhyvinvointi. Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Haettu 5.4.2017 osoitteesta

<https://www.mela.fi/fi/tyohyvinvointi>

Mela (2017). Tietoa Melasta. Maatalousyrittäjien eläkelaitos. Haettu 5.4.2017 osoitteesta

<https://www.mela.fi/fi/tietoa-melasta>

Mäenpää, A. (2016). Sukupolvenvaihdos prosessina. ProAgria. Maatilan sukupolvenvaihdosinfo 21.11.2016, Hämeenlinna.

Mönkkönen, K. & Roos, S. (2010). *Työyhteisötaidot*. Kuopio: UNIpress.

Perälä, R. & Pietilä, E. (2009). *Nuorten maatilayrittäjien hyvinvointi - Suomen maatalouden elinvoima. Tutkimusmatka Lounais-Hämeen ja Varsinais-Suomen nuorten maatilayrittäjien elämään*. Opinnäytetyö. Maatalousalan koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 14.12.2016 osoitteesta

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200906013550>

Piekkari, O. (2016). Sukupolvenvaihdoksen lahjaverotus ja tuloverotus. ProAgria. Maatilan sukupolvenvaihdosinfo 21.11.2016, Hämeenlinna.

Piippo, A. (2011). *Maatilojen talousvaikeudet. Työkalu maidontuotantotilan kassavirran hallintaan*. Opinnäytetyö. Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Haettu 24.3.2017 osoitteesta

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35126/Piippo_Aino.pdf?sequence=1

ProAgria (n.d.(a)). Ohjelmistot. Haettu 1.4.2017 osoitteesta
<https://www.proagria.fi/tuotteet-ja-ohjelmistot/ohjelmistot>

ProAgria (n.d.(b)). Tietoa ProAgriasta. Haettu 25.3.2017 osoitteesta
<https://www.proagria.fi/tietoa-proagriasta>

Raunio, T. & ja Saari, J. (toim.) (2013). *Euroopan paras maa? Suomen muuttuva asema Euroopan Unionissa*. Helsinki: Gaudeamus.

Sosiaali- ja terveysministeriö (n.d.). Työhyvinvointi. Haettu 2.11.2016 osoitteesta
<http://stm.fi/tyohyvinvointi>

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Super (n.d.). Työkuormitus. Haettu 6.4.2017 osoitteesta
<https://www.superliitto.fi/tyoelamassa/tyohyvinvointi-tyosuojelu-ja-tyoelaman-kehittaminen/kuormitus/>

Sutela, H. & Lehto, A. (2014). Työolojen muutokset 1977-2013. Tilastokeskus. Helsinki. Haettu 12.12.2016 osoitteesta
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluetteloytmv_197713_2014_12309_net.pdf

Tilastokeskus (2017). Maatilojen velan määrä kasvanut 2010-luvulla. Haettu 22.3.2017 osoitteesta
http://www.stat.fi/til/mmtal/2015/mmtal_2015_2017-03-21_tie_001_fi.html

Työterveyslaitos (2017). Tukiohjelma maatalousyrittäjän AVUKSI. Haettu 27.3.2017 osoitteesta
https://www.ttl.fi/wp-content/uploads/2017/02/Maatalousyrittajan_AVUKSI_ohje.pdf

Työterveyslaitos (n.d.). Työhyvinvointi. Haettu 2.11.2016 osoitteesta
http://www.ttl.fi/fi/tyohyvinvointi/elintavat_ja_tyokyky/sivut/default.aspx

Vero (2013). Maatalousyhtymä. Haettu 21.3.2017 osoitteesta
https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Maatalousyhtyma

Vero (2017). Maataloustoiminnan yhtiöittäminen, Haettu 21.3.2017 osoitteesta
[https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Maa_tilan_sukupolvenvaihdos/Maataloustoiminnan_yhtioittaminen\(34511\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Maa_tilan_sukupolvenvaihdos/Maataloustoiminnan_yhtioittaminen(34511))

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki, Tammi.

Yliselä, P. (2009). Hyvinvointi - monien osien summa. Yliselä, P. (toim.) *Maatilayrittäjän hyvinvointi*. ProAgria Keskusten Liiton julkaisu nro 1075. Tieto tuottamaan 129. Porvoo: ProAgria Keskusten Liitto, 6–7.

Kyselylomake

Liite 1
1/7

Nuoren maatalousyrittäjän työhyvinvointi Hämeen alueella - Opinnäytetyö HAMK

Hei!

Olen toisen vuoden sosionomiopiskelija ja ensimmäisen vuoden agrologiopiskelija Kanta-Hämeestä. Tällä kyselylomakkeella tarkoitukseni on kartoittaa nuorten maatalousyrittäjien hyvinvointia Hämeen alueella.

Työhyvinvoinnilla tässä yhteydessä tarkoitetaan kaikkia fyysisistä, henkistä ja sosiaalista puolia. Omaan työhyvinvointiin voi vaikuttaa moni taho ja moni persoona, ja kaiken kiireen ja stressin lomassa sitä ei tulisi väheksyä tai saatikka unohtaa. Tahdonkin selvittää tämän kyselyn avulla sen, mikä on työhyvinvoinnin tila tällä hetkellä nuorilla nykyisillä ja tulevilla maatalousyrittäjillä Hämeen alueella sekä kartoittaa niitä asioita ja tekijöitä, jotka maatalousalan työhyvinvointiin vaikuttavat nyky-yhteiskunnassa.

Kyselyn tulokset ovat aineistoa opinnäytetyölleni. Tutkimukseni tilaajana toimii MTK Häme ry. (Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto), ja otantana toimivat Hämeen alueen nuoret (alle 41-vuotias), sekä tulevat että nykyiset maatalousyrittäjät tai maatilalla asuvat.

Kysely on nimetön ja täysin luottamuksellinen. Vastaukset käsitellään yhteenvetona, jolloin yksittäisiä vastauksia tai vastaajaa ei pysty kyselystä erottamaan. Jokainen vastaus on tästä huolimatta erityisen tärkeä!

Lämmin kiitos ajastanne ja vastauksestanne!

Sofia Haapala
Hämeen ammattikorkeakoulu
Agrologi-opiskelija, Mustiala
Sosionomi-opiskelija, Lahdensivu Hämeenlinna

sofia.so.haapala@student.hamk.fi
050 361 2844

Perustiedot

1. Sukupuoli *

- Mies
 Nainen

2. Ikä *

- 18 tai alle
 19-24
 25-29
 30-34

3. Asuinpaikka (maakunta) *

- Kanta-Häme
 Päijät-Häme
 Pirkanmaa
 Muu, mikä?

4. Koulutustausta *

Suoritetut tutkinnot

- Peruskoulu
 2. asteen koulutus (lukio)
 2. asteen koulutus (ammattikoulu)
 Ammattikorkeakoulu
 Yliopisto
 Aikuiskoulutus
 Muu, mikä?

5. Tilan päätuotantosuunta ja mahdollinen sivutuotantosuunta (Kirjoita tekstikenttään yksi (1) päätuotantosuunnan kohdalle ja kaksi (2) mahdollisen sivutuotantosuunnan kohdalle *)

- Kasvinviljely
 Sikatalous
 Siipikarjatalous
 Lammas- tai vuohitalous
 Maitotalous
 Lihakarjatuotanto
 Muu, mikä?

6. Maatalousyrittäjyys *

- Olen nykyinen maatalousyrittäjä
 Olen aikeissa/aion ryhtyä maatalousyrittäjäksi
 Asun/teen töitä maatilalla, mutta en tiedä vielä ryhdyntkö maatalousyrittäjäksi
 Asun/teen töitä maatilalla, mutta tiedän, että en ryhdy maatalousyrittäjäksi

7. Asiat, joista koet tarvitsevasi lisää **kokemusta** ennen mahdollista maatalousyrittäjänä aloittamista *

- Muiden ihmisten johtaminen
 Asioiden johtaminen
 Yrittäjänä toimiminen
 Oma-aloitteisuus maatalan töissä
 Itsenäisten päätösten tekeminen
 Kirjalliset työt (esim. kirjanpito ja verotus)
 Käytännön taidot (esim. koneiden käsittely ja huolto)
 Muut, mitkä?

8. Asiat, joista koet tarvitsevasi lisää **tietoa** ennen mahdollista maatalousyrittäjänä aloittamista *

- EU- ja tukiasiat
 Verotukselliset asiat
 Lainsäädäntö
 Ympäristöasiat
 Parhaan viljelysajan aikaan saaminen
 Eläinten hoito ja hyvinvointi
 Muut, mitkä?

9. Arvota asiat, jotka koet **nykyisiä nuoria** maatalousyrittäjiä Suomessa **yleisesti kuormittavan** oman ajatuksesi/luulosi mukaan *

asteikko 1-5, 1. kuormittavin, 5. vähiten kuormittava

	1	2	3	4	5
Euroopan Unioni	☐	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat (esim. terveys)	☐	☐	☐	☐	☐

10. Arvota asiat, jotka koet **nykyisiä nuoria** maatalousyrittäjiä Suomessa **yleisesti kuormittavan** oman ajatuksesi/luulosi mukaan *

Asteikko 1-4, jossa yksi (1) on kuormittavin ja neljä (4) vähiten kuormittava.

	1	2	3	4
Euroopan Unioni				
Byrokratia *	☐	☐	☐	☐
Säädökset ja lait *	☐	☐	☐	☐
Vienti ja tuonti *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto				
sääolosuhteet (kylvöjen viivästyminen, kasvien talvehtiminen ym.) *	☐	☐	☐	☐
Ilmastonmuutos *	☐	☐	☐	☐
Tauti- ja tuholaispaine *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne				
Arvostus maataloutta kohtaan *	☐	☐	☐	☐
Suomen heikko taloustilanne *	☐	☐	☐	☐
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin (esim. välimatkat) *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne				
Tuottajahinnat *	☐	☐	☐	☐
Maatalouden heikko kannattavuus *	☐	☐	☐	☐
Velan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat				
Jatkajana onnistuminen *	☐	☐	☐	☐
Oma terveys ja hyvinvointi *	☐	☐	☐	☐
Vapaa-ajan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐

11. Arvioi asteikolla 1-10 millaiseksi kuvittelisit nykyisten nuorten maatalousyrittäjien tämänhetkisen työhyvinvoinnin tason yleisesti Suomessa sekä oman työhyvinvoinnin tasosi *
1. Erittäin huono, katastrofaalinen, 10. erinomainen

Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin taso yleisesti Suomessa 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Oma työhyvinvoinnin tasosi

12. Mikä asia alla mainituista stressaa sinua eniten koskien mahdollista tulevaa maatalousyrittäjyyttäsi? *

- EU ja byrokratia
 Tuottajahinnat
 Tulevan tilasi kannattavuus
 Onnistumisesi tilan jatkajana
 Muu, mikä?

13. Koetko saavasi riittävästi tukea lähipiiriltäsi mahdolliseen tulevaan maatalousyrittäjyyteen? *

- Kyllä
 Kyllä, melko riittävästi
 En osaa sanoa
 En saa tarpeeksi tukea, tahtoisin saada enemmän

14. Koetko saavasi riittävästi tukea yhteiskunnalta mahdolliseen tulevaan maatalousyrittäjyyteen? *

- Kyllä
 Kyllä, melko riittävästi
 En osaa sanoa
 En saa tarpeeksi tukea, tahtoisin saada enemmän

15. Keneltä saat/tulet mahdollisesti saamaan eniten apua mahdolliseen tulevaan maatalousyrittäjyyteen? *

Valitse kummastakin yläteemasta (tummennettu) kaksi (2) tärkeintä vaihtoehtoa. Yhteensä neljä (4) valintaa.

Lähipiiri ja läheiset ihmiset

- Omat vanhemmat
 Muu perhe
 Muut sukulaiset
 Ystävät ja muu lähipiiri
 Naapurit
 Muu, mikä?

Ulkopuoliset tahot/organisaatiot

- Neuvontaorganisaatiot (esim. ProAria)
 Edunvalvontajärjestöt (esim. MTK)
 Valvovat viranomaiset (esim. maataloustukivalvonta)
 Maaseutuviranomainen
 Maatalouskaupan toimijat
 Muu, mikä?

16. Kuinka koet saavasi apua arkipäivän ongelmiisi seuraavilta toimijoilta? *

	En tunne organisaatiota	En ole kokenut tarvitsevani kyseisen organisaation apua ongelmiini	En saa lainkaan apua, kun tarvitsen	Saan liian vähän apua, kun tarvitsen	Saan kohtalaisesti apua, kun tarvitsen	Saan riittävästi apua, kun tarvitsen
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ProAria	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työterveyslaitos ttl	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ELY-keskus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maaseutuvirasto Mavi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maaseudun tukihenkilöverkko	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Ovatko nykyiset tilan omistajat jo perehdyttäneet sinua ja valmistelleet tulevaa sukupolvenvaihtoa? *

- Kyllä
 Hieman
 Eivät

18. Oletko huolestunut tilan/kotitilasi omistajien työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta? *

- Kyllä, olen kovin huolestunut
 Kyllä, olen jonkin verran huolestunut
 Tilanne ei ole huolestuttava, mutta ei myöskään hyvä
 En osaa sanoa onko tilanne huolestuttava
 Tilanne ei ole huolestuttava

Nykyisen maatalousyrittäjän kysymykset

19. Kuinka kauan olet toiminut maatalousyrittäjänä? *

- alle 4 vuotta
 5-9 vuotta
 10-14 vuotta
 15-19 vuotta
 yli 20 vuotta

20. Tilapidossa ovat mukana (usean vastausvaihtoehdon valitseminen mahdollista) *

- Puoliso
 Aropuoliso
 Appivanhemmat
 Omat vanhemmat
 Sisarus/sisarukset
 Oma lapsi/lapsia
 Puolison lapsi/lapsia
 Joku muu, kuka?

21. Onko sinulla lapsia? *

- Kyllä, 1
 Kyllä, 1-3
 Kyllä, yli 4
 Ei lapsia
 Ei omia lapsia, mutta avioliiton kautta tulleita

22. Onko sinulla muuta ansiotyötä maatalousyrittäjyyden lisäksi? *

- Kyllä, olen vakituksessa työsuhteessa
 Kyllä, teen osa-aikatoita
 Ei, toimin ainoastaan maatalousyrittäjänä
 Muu, mikä?

23. Onko mahdollisella puolisollassi muuta ansiotyötä maatalousyrittäjyyden lisäksi? *

- Kyllä, hän on vakituksessa työsuhteessa
 Kyllä, hän tekee osa-aikatoita
 Ei, hän toimii ainoastaan maatalousyrittäjänä
 Ei puolisoa
 Muu, mikä?

24. Arvota asiat, jotka koet nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä Suomessa yleisesti

kuormittavan oman ajatuksesi/luulosi mukaan *

asteikko 1-5, 1. kuormittavin, 5. vähiten kuormittava

	1	2	3	4	5
Euroopan Unioni	☐	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat	☐	☐	☐	☐	☐

25. Arvota asiat, jotka koet nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä Suomessa yleisesti

kuormittavan oman ajatuksesi/luulosi mukaan *

Asteikko 1-4, jossa yksi (1) on kuormittavin ja neljä (4) vähiten kuormittava.

	1	2	3	4
Euroopan Unioni	☐	☐	☐	☐
Byrokraatia *	☐	☐	☐	☐
Säädökset ja lait *	☐	☐	☐	☐
Vienti ja tuonti *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto	☐	☐	☐	☐
sääolosuhteet (kylvöjen viivästyminen, kasvien talvehtiminen ym.) *	☐	☐	☐	☐
Ilmastonmuutos *	☐	☐	☐	☐
Tauti- ja tuholaispaine *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne	☐	☐	☐	☐
Arvostus maataloutta kohtaan *	☐	☐	☐	☐
Suomen heikko taloustilanne *	☐	☐	☐	☐
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin (esim. välimatkat) *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐
Tuottajahinnat *	☐	☐	☐	☐
Maatalouden heikko kannattavuus *	☐	☐	☐	☐
Velan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat	☐	☐	☐	☐
Jatkajana onnistuminen *	☐	☐	☐	☐
Oma terveys ja hyvinvointi *	☐	☐	☐	☐
Vapaa-ajan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐

26. Arvota asiat, jotka koet sinua henkilökohtaisesti kuormittavan *
asteikko 1-5, 1. kuormittavin, 5. vähiten kuormittava

	1	2	3	4	5
Euroopan Unioni	☐	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat	☐	☐	☐	☐	☐

27. Arvota asiat, jotka koet sinua henkilökohtaisesti kuormittavan *
Asteikko 1-4, jossa yksi (1) on kuormittavin ja neljä (4) vähiten kuormittava.

	1	2	3	4
Euroopan Unioni				
Byrokraatia *	☐	☐	☐	☐
Säädökset ja lait *	☐	☐	☐	☐
Vienti ja tuonti *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto				
Sääolosuhteet (kylvöjen viivästyminen, kasvien talvehtiminen ym.) *	☐	☐	☐	☐
Ilmastonmuutos *	☐	☐	☐	☐
Tauti- ja tuholaispaine *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne				
Arvostus maataloutta kohtaan *	☐	☐	☐	☐
Suomen heikko taloustilanne *	☐	☐	☐	☐
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin (esim. välimatkat) *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne				
Tuottajahinnat *	☐	☐	☐	☐
Maatalouden heikko kannattavuus *	☐	☐	☐	☐
Velan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat				
Jatkajana onnistuminen *	☐	☐	☐	☐
Oma terveys ja hyvinvointi *	☐	☐	☐	☐
Vapaa-ajan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐

28. Onko hyvinvointisi mielestäsi muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana? *

- Kyllä, laskenut huomattavasti
 Kyllä, laskenut jonkin verran
 Ei noussut eikä laskenut, ei muutosta
 Kyllä, noussut jonkin verran
 Kyllä, noussut huomattavasti

29. Koetko, että hyvinvointisi tulee muuttumaan tulevan kahden vuoden aikana? *

- Kyllä, tulee laskemaan huomattavasti
 Kyllä, tulee laskemaan jonkin verran
 Ei nouse eikä laske, ei muutosta
 Kyllä, tulee nousemaan jonkin verran
 Kyllä, tulee nousemaan huomattavasti
 En tiedä

30. Kuinka koet saavasi apua arkipäivän ongelmiisi seuraavilta toimijoilta? *

	En tunne organisaatiota	En ole kokenut tarvitsevani kyseisen organisaation apua ongelmiini	En saa lainkaan apua, kun tarvitsen	Saan liian vähän apua, kun tarvitsen	Saan kohtalaisesti apua, kun tarvitsen	Saan riittävästi apua, kun tarvitsen
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ProAgria	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kunnallinen terveydenhuolto	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ELY-keskus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maaseutuvirasto Mavi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maaseudun tukihenkilöverkko	☐	☐	☐	☐	☐	☐
työterveyshuolto	☐	☐	☐	☐	☐	☐

31. Jos sinulla olisi mahdollisuus nyt valita uudelleen aloittaisitko maatalousyrittäjänä, aloittaisitko? *

- Kyllä aloittaisin En tiedä En aloittaisi

32. Arvioi asteikolla 1-10 millaiseksi kuvittelisit nykyisten nuorten maatalousyrittäjien tämänhetkisen työhyvinvoinnin tason yleisesti Suomessa sekä oman työhyvinvoinnin tasosi *
1. Erittäin huono, katastrofaalinen, 10. erinomainen

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin taso yleisesti Suomessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oma työhyvinvoinnin tasosi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐

Yhteiset kysymykset

33. Valitse alla oleviin kysymyksiin mielestäsi paras vaihtoehto. *

Asteikko 1-5, jossa yksi (1) merkityksettömin ja viisi (5) on merkityksellisin.

	1	2	3	4	5
Kuinka merkittäväksi koet hyvinvointisi kannalta tehokkaa ja toimivat koneet?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka merkittävästi sinulle tärkeät ihmiset mielestäsi vaikuttavat hyvinvointiisi ja erityisesti työssä jaksamiseen?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka merkittävästi koet ulkopuolisen työvoiman parantavan omaa työhyvinvointiasi??	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka merkittävästi tuotantoeläinten pitämisen heikko tuottavuus vaikuttaa hyvinvointiisi?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka merkittävästi kasvinviljelyn heikko tuottavuus vaikuttaa hyvinvointiisi?	☐	☐	☐	☐	☐

34. Valitse alla oleviin kysymyksiin omaan elämäsi ja tilanteeseesi parhaiten sopiva vaihtoehto. *

Asteikko 1-5, jossa: (1. Hyvin harvoin/en koskaan (2. Harvoin/ei välttämättä edes kerran kuussa (3. Satunnaisesti/joitakin kertoja kuussa (4. Säännöllisesti/ useita kertoja viikossa (5. Päivittäin/lähes päivittäin

	1	2	3	4	5
Kuinka usein näet työaikasi ulkopuolella ystäviäsi/kavereitasi?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka usein koet saavasi/pitäväsi vapaa-aikaa?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka usein harrastat työaikasi ulkopuolella liikuntaa/liikunnallista lajia??	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka usein koet stressaavasi jostakin asiasta?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka usein juot enemmän kuin kaksi alkoholiannosta päivässä? (yksi alkoholiannos: 0.33 l eli pieni pullo keskiolutta tai siideriä, 12 cl mietoa viiniä, 8 cl väkevää viiniä tai 4 cl viinaa (40%))	☐	☐	☐	☐	☐

35. Koetko omaavasi riittävästi läheisiä ihmisiä? *

- Kyllä, minulla on riittävästi läheisiä ihmisiä
 En osaa sanoa onko läheisiä ihmisiä riittävästi vai liian vähän
 Ei, minulla ei ole riittävästi läheisiä ihmisiä, Tahtoisin heitä enemmän

36. Koetko korkean stressitason vaikuttavan eniten omaan? *

- Henkiseen hyvinvointiisi
 Fyysiseen hyvinvointiisi
 Sosiaaliseen hyvinvointiisi

37. Arvota seuraavat asiat elämässäsi tärkeysjärjestykseen. *

Asteikko 1-5, 1. vähäpätöisin, 5. tärkein. Kirjoita yksi kutakin numeroa: 1, 2, 3, 4, 5.

Hyvä taloudellinen tilanne	<input type="text"/>
Oma työhyvinvointi ja hyvinvointi ylipäätään	<input type="text"/>
Läheiset ihmissuhteet ja ihmiset	<input type="text"/>
Maatalouden jatkuvuus omalla tilalla	<input type="text"/>
Riittävä vapaa-aika	<input type="text"/>

Maatilalla asuvan kysymykset

38. Arvota asiat, jotka koet nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä Suomessa yleisesti kuormittavan oman ajatuksesi/luulosi mukaan *

asteikko 1-5, 1. kuormittavin, 5. vähiten kuormittava

	1	2	3	4	5
Euroopan Unioni	☐	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat	☐	☐	☐	☐	☐

39. Arvota asiat, jotka koet nykyisiä nuoria maatalousyrittäjiä Suomessa yleisesti kuormittavan oman ajatuksesi/luulosi mukaan *

Asteikko 1-4, jossa yksi (1) on kuormittavin ja neljä (4) vähiten kuormittava.

	1	2	3	4
Euroopan Unioni	☐	☐	☐	☐
Byrokraatia *	☐	☐	☐	☐
Säädökset ja lait *	☐	☐	☐	☐
Vienti ja tuonti *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Sää ja ilmasto	☐	☐	☐	☐
Sääolosuhteet (kylvöjen viivästyminen, kasvien talvehtiminen ym.) *	☐	☐	☐	☐
Ilmastonmuutos *	☐	☐	☐	☐
Tauti- ja tuholaispaine *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Yleinen yhteiskunnallinen tilanne	☐	☐	☐	☐
Arvostus maataloutta kohtaan *	☐	☐	☐	☐
Suomen heikko taloustilanne *	☐	☐	☐	☐
Palveluiden painottuminen kasvukeskuksiin (esim. välimatkat) *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Tilan taloudellinen tilanne	☐	☐	☐	☐
Tuottajahinnat *	☐	☐	☐	☐
Maatalouden heikko kannattavuus *	☐	☐	☐	☐
Velan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset asiat	☐	☐	☐	☐
Jatkajana onnistuminen *	☐	☐	☐	☐
Oma terveys ja hyvinvointi *	☐	☐	☐	☐
Vapaa-ajan määrä *	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐

40. Arvioi asteikolla 1-10 millaiseksi kuvittelisit nykyisten nuorten maatalousyrittäjien tämänhetkisen työhyvinvoinnin tason yleisesti Suomessa. *

1. Erittäin huono, katastrofaalinen, 10. erinomainen

Nykyisten nuorten maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin taso yleisesti Suomessa 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

41. Oletko huolestunut nykyisten tilan omistajien työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta Suomessa yleensä? *

- Kyllä, olen kovin huolestunut
- Kyllä, olen jonkin verran huolestunut
- Tilanne ei ole huolestuttava, mutta ei myöskään hyvä
- En osaa sanoa onko tilanne huolestuttava
- Tilanne ei ole huolestuttava

42. Oletko huolestunut oman asuintilasi omistajien työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta? *

- Kyllä, olen kovin huolestunut
- Kyllä, olen jonkin verran huolestunut
- Tilanne ei ole huolestuttava, mutta ei myöskään hyvä
- En osaa sanoa onko tilanne huolestuttava
- Tilanne ei ole huolestuttava

Yhteiset kysymykset

43. Jos nuorille maatalousyrittäjille perustettaisiin tukipalvelu, olisiko sopivin muoto mielestäsi? *

Valitse 1 vaihtoehto

- auttava puhelin
- puhelinaplikaatio
- nettisivut
- tukiryhmä
- Muu, mikä?

44. Valitse 3 tärkeintä asiaa, joita kyseisen tukipalvelun tulisi sisältää? *

- neuvontaa
- vertaistukea
- liikuntaa
- keskustelua
- terapiaa
- ryhmäytymistä
- yksilöllistä tukea
- Ajankohtaisia asioita
- Muu, mikä?

45. Kuvaa omin sanoin, mitkä asiat vaikuttavat tai vaikuttaisivat omaan työssä jaksamiseen? *